

A D D E N D A

A D

E C K H E L I I

DOCTRINAM NVMORVM VETERVM

EX

EIVSDEM AVTOGRAPHO POSTVMO

C V M T A B V L A A E N E A

V I N D O B O N A E

S V M P T I B V S F R I D E R I C I V O L K E

M D C C C X X V I .

A. STEINBÜCHEL LECTORI S. P.

Addenda ad Eckhelii doctrinam numorum veterum, quae tuis oculis subjiciuntur, Eckhelius exemplari, quo ipse utebatur, plagulis in singulorum voluminum calce annexis, inscribere solebat: ea nunc publici juris facimus, prout auctoris manu exarata in Museo Caesareo Regio Vindobonensi asservantur.

Vitam Eckhelii a cel. olim Millinio conscriptam, ex sermone gallico in latinum translatam, virique effigiem addidimus, quo liber omnibus partibus absolutior gratiorque tibi prodiret.

Nolumus te pluribus morari, lector benevole;
id modo precamur, nobiscum venerandis viri
Manibus solemnni acclamatione pie parentes

HAVE. ANIMA. DVLCIS. IN. AETERNVM.

N O T I T I A L I T E R A R I A
D E V I T A E T S C R I P T I S
I O S E P H I H I L A R I I E C K H E L ,
O L I M P A R I S I S I N S O C I E T A T E P H I L O M A T H I C A
A B A . L . M I L L I N ,
M U S E I A N T I Q U I T A T U M P A R I S I N I C O N S E R V A T O R E
P U B L I C E P R A E L E C T A , E T E X G A L L I C O I D I O M A T E L A T I N E R E D D I T A
A B E M . T H . H O H L E R .

I O S E P H U S H I L A R I U S E C K H E L , natiōne A u s t r i a c u s , p a t r i a E n t z e r s f e l d e n s i s , g e n e r e h o n e s t o o r i u n d u s , q u i p p e c u j u s p a t e r a d m i n i s t r a n d i s p r a e d i i s C o m i t i s d e Z i n z e n d o r f p r a e e s s e t , natus e s t A n . 1 7 3 7 .

I s , c u m a teneris unguiculis singulari discendi cupiditate flagraret , admodum puer missus e s t a d s t u d i a l i t e r a r u m , q u i b u s s t a t i m a p r i n c i p i i s t a n t o a r d o r e d e d i t o p e r a m , u t r u d i m e n t a l i n g u a e l a t i n a e q u a m c e l e r r i m e i m b i b e r e t , a t q u e i n l i t e r i s l a t i n i s e t h i s t o r i a e s c i e n t i a m a x i m o p e r e p r o f i c e r e t . Vix a n n u m d e c i m u m q u a r t u m e g e r a t , c u m V i e n n a e 1 7 . O c t o b r i s A n . 1 7 5 1 . i n c o l l e g i u m I e s u i t a r u m c o o p t a r e t u r . I n d e L e o b i i i n S t y r i a s t u d i a h u m a n i o r a a b s o l v i t e t , a d s e v e r i o r e s d i s c i p l i n a s p r o g r e s s u s , p h i l o s o p h i a e , m a t h e s i e t t h e o l o g i a e , s i m u l q u e s t u d i o l i n g u a e g r a e c a e e t h e b r a i c a e o p e r a m n a v a v i t . E t j a m t u n c , d u a b u s o d i s l a t i n i s ^{a)} , q u i b u s n u p t i a s I o s e p h i I I . c e l e b r a r e t , i n l u c e m e d i t i s , e g r e g i a e r u d i t i o n i s c l a s s i c a e s p e c i - m i n a p r a e b u i t .

P o s t e a V i e n n a m r e d u x A n . 1 7 6 6 d o c e r e i n a c a d e m i a T h e r e s i a n a c o e - p i t l i n g u a m l a t i n a m ; p o r r o i n a c a d e m i a m i l i t a r i S t y r a e a d A n e s u m g r a m m a t i c a m e t r h e t o r i c a m , d e n i q u e V i e n n a e i n g y m n a s i o a c a d e m i c o a b A n .

a) O d a e d u a e , q u u m J o s e p h u s I I . e t J o s e p h a , B a v a r i a e p r i n c e p s , n u p t i a s j u n g e r e n t u r . V i e n n a e A u s t r i a e 1 7 6 5 i n 4 t o .

1768 usque ad An. 1771 poëticam et rhetoricae tradendam suscepit, eos quidem profectu, ut inter discipulos exsisterent complures, qui postea in literatura germanica praestantes scriptores inclaruere; e quorum numero Ioannes Bapt. Alxinger, poëta egregius, fuit, qui, ut magistro impressis carus, ita gratissimo animo semper ei devinctus erat, quippe qui ingenue fateretur, quidquid virium in se esset, quidque in literis profecisset, id omnino deberi magistro sue doctissimo eidemque humanissimo. Eo temporis spatio Eckhel complura opera in lucem edidit, quibus nomen suum in republica literaria magis magisque in clarescebat. Quippe An. 1768 perelegans carmen ^{a)} in abitum Mariae Carolinae, Serenissimae Archiducis Austriae, lingua vernacula condidit, et duobus annis post orationem eloquentiae plenam de itineribus a Josepho II. per Itiam institutis in lucem protulit ^{b)}. Eodem tempore et commentarium Grammaticum in prophetias Hagei publicavit. Quae tamen studia longe aliena erant ab iis, quibus postero tempore nominis immortalitatem consequutus est, studiis scilicet rei numariae, cuius et vera principia primus aperuit, et terminos longe promovit. Ea studia Eckhel tunc temporis amplexus est tanto amore, ut quidquid otii a negotiis scholasticis superesset, rei numariae adhiberet. Itaque brevi tantum profecit, ut An. 1770, solenni professione sua Ordini Jesuitarum addictus, praeceteris habitus fuerit dignus, qui celebri Khellio, magistro suo, circa hoc tempus defuncto, Custos numerorum in societate extantium succederet.

Is, cum totus Archaeologiae studiis deditus, ac in omni genere disciplinarum, quae ad haec studia sua facere viderentur, apprime versatus esset, incredibili cupiditate incendebatur Italiae visendae propter summos antiquitatis thesauros ibi reconditos. Demum An. 1770, postquam id obtinuissest, ut Romanum mitteretur, profectus est mense Augusto, et in classica terra Italiae non tantum eruditione sua ampla et solida maximam sui existimationem excitavit, sed et ingenuo candidoque animo facile sibi con-

^{a)} Gedicht auf die Abreise I. K. H. Marien Charlotten, Erzherzoginn von Oesterreich. Wien, 1768 in 8vo.

^{b)} Rede auf die Reise Josephs II. in Italien. Wien 1770, in 8vo.

DE IOSEPHO HILARIO ECKHEL.

vi

ciliavit amicitiam doctissimorum quorumque virorum, in primis celeberrimi Lanzi, Marini, et Oderici.

Florentiae commerans, cum Edmundo Cochi, tunc temporis Custode Musei numarii, in frequentiores disceptationes ingressus, occasionem nactus est, genuinas ideas de omni re numaria explicandi, atque novum systema suum numorum ordinandorum aperiendi. Cujus rei summam gravitatem facile perspexit vir prudens, qui, ut animo ingenuo sagacique praeditus et augendarum scientiarum cupidissimus erat, nullus dubitavit, quin hominem doctum et ingeniosum Magno Duci Leopoldo commendaret utpote dignum, cui cura Musei numorum Florentini secundum novum systema ordinandi committeretur. Que manere honorifico noster ut summo successu, ita brevissimo tempore perfunctus est.

Quare Leopoldi Magni Ducis singulari gratia commendatus Angustae Imperatrici Mariae Theresiae, Viennam reversus, post abolitionem societatis Iesuitarum, An. 1774 thesauro Caesareo numorum gemmarumque veterum et rei antiquariae in Universitate Vindobonensi decendae praefectus est.

Cum jam tunc de edendo opere egregio cogitaret, quod tandem An. 1775 in lucem prodiit, ei Denis, celeberrimus praecclari Khellii in munere Bibliothecarii Caesarei Aulici successor, commentarios de re numaria a Khellio relictos tradidit hanc in finem, ut in elucubrando opere notis et animadversionibus magistri doctissimi adjuvaretur. Quibus auxiliis usus, Eckhel in opere suo numos veteres secundum novum suum systema in ordinem disposuit, ac juris publici fecit ^{a)}). Qued systema jam paullo fuisius explicemus, oportet.

Inter amatores rei numariae sunt, qui non nisi unum alterumve genus numorum colligere student. Quorum in ordinem dispositio nihil difficultatis habet. Aliud obtinet in ordinandis collectionibus, numos omnis generis veteris aevi complectentibus. Ex usu quidem communis elimini-

a) Numi veteres anecdoti ex Museis Caesareo Vindobonensi, Florentino Magni Ducis Etruria, Granelliano nunc Caesareo, Vitzaiano, Festeticsiano, Savorgnano Veneto aliisque Viennae Austriae 1775 in 4to.

NOTITIA LITERARIA

1768 usque ad An. 1771 poëticam et rhetoramicam tradendam suscepit, eos quidem profectu, ut inter discipulos exsisterent complures, qui postea in literatura germanica praestantes scriptores inclaruere; e quorum numero Ioannes Bapt. Alxinger, poëta egregius, fuit, qui, ut magistro impensis carus, ita gratissimo animo semper ei devinctus erat, quippe qui ingenue fateretur, quidquid virium in se esset, quidque in literis profecisset, id omnino deberi magistro suo doctissimo eidemque humanissimo. Eo temporis spatio Eckhel complura opera in lucem edidit, quibus nomen suum in republica literaria magis magisque inclaruscebat. Quippe An. 1768 perelegans carmen ^{a)} in abitum Mariae Carolinae, Serenissimae Archiducis Austriae, lingua vernacula condidit, et duobus annis post orationem eloquentiae plenam de itineribus a Josepho II. per Italiam institutis in lucem protulit ^{b)}. Eodem tempore et commentarium Grammaticum in prophetias Hagei publicavit. Quae tamen studia longe aliena erant ab iis, quibus postero tempore nominis immortalitatem consequutus est, studiis scilicet rei numariae, cuius et vera principia primus aperuit, et terminos longe promovit. Ea studia Eckhel tunc temporis amplexus est tanto amore, ut quidquid otii a negotiis scholasticis superesset, rei numariae adhiberet. Itaque brevi tantum profecit, ut An. 1770, solenni professione sua Ordini Jesuitarum addictus, prae ceteris habitus fuerit dignus, qui celebri Khellio, magistro suo, circa hoc tempus defuncto, Custos numerorum in societate existantium succederet.

Is, cum totus Archaeologiae studiis deditus, ac in omni genere disciplinarum, quae ad haec studia sua facere viderentur, apprime versatus esset, incredibili cupiditate incendebatur Italiae visendae propter summos antiquitatis thesauros ibi reconditos. Demum An. 1770, postquam id obtinuisset, ut Romam mitteretur, profectus est mense Angusto, et in classicâ terra Italiae non tantum eruditione sua ampla et solida maximam sui existimationem excitavit, sed et ingenuo candidoque animo facile sibi con-

a) Gedicht auf die Abreise I. K. H. Marien Charlotten, Erzherzoginn von Oesterreich. Wien, 1768 in 8vo.

b) Rede auf die Reise Josephs II. in Italien. Wien 1770, in 8vo.

ciliavit amicitiam doctissimorum quorumque virorum, in primis celeberrimi Lanzi, Marini, et Oderici.

Florentiae commerans, cum Edmundo Cocchi, tunc temporis Custode Musei numarii, in frequentiores disceptationes ingressus, occasionem nactus est, genuinas ideas de omni re numaria explicandi, atque novum systema suum numorum ordinandorum aperiendi. Cujus rei summam gravitatem facile perspexit vir prudens, qui, ut animo ingenuo sagacique praeditus et augendarum scientiarum cupidissimus erat, nullus dubitavit, quin hominem doctum et ingeniosum Magno Duci Leopoldo commendaret utpote dignum, cui cura Musei numorum Florentini secundum novum systema ordinandi committeretur. Quo munere honorifico noster ut summo successu, ita brevissimo tempore perfunctus est.

Quare Leopoldi Magni Ducis singulari gratia commendatus Augustae Imperatrici Mariae Theresiae, Viennam reversus, post abolitionem societatis Jesuitarum, An. 1774 thesauro Caesareo numorum gemmarumque veterum et rei antiquariae in Universitate Vindobonensi decendae praefectus est.

Cum jam tunc de edendo opere egregio cogitaret, quod tandem An. 1775 in lucem prodiit, ei Denis, celeberrimus praecclari Khellii in munere Bibliothecarii Caesarei Aulici successor, commentarios de re numaria a Khellio relictos tradidit hanc in finem, ut in elucubrando opere notis et animadversionibus magistri doctissimi adjuvaretur. Quibus auxiliis usus, Eckhel in opere suo numos veteres secundum novum suum systema in ordinem dispositus, ac juris publici fecit ^{a)}. Qued systema jam paullo fuisus explicemus, oportet.

Inter amatores rei numariae sunt, qui non nisi unum alterumve genus numorum colligere student. Quorum in ordinem dispositio nihil difficultatis habet. Aliud obtinet in ordinandis collectionibus, numos omnis generis veteris aevi complectentibus. Ex usu quidem communis elimini-

a) Numi veteres anecdoti ex Museis Caesareo Vindobonensi, Florentino Magni Ducis Etruria, Granelliano nunc Caesareo, Vitzaiano, Festeticsiano, Savorgano Veneto aliisque Viennae Austriae 1775 in 4to.

secundum magnitudinem in varias series ordinari consueverant, ita ut primum numi autonomi ordine alphabeticō et secundum metalli genus collocarentur; deinde numi regii secundum modulum et metalli genus, postea numi Romanorum Consulares et Imperatorii itidem secundum modulum et metalli genus distribuerentur, quibus alii numos coloniarem adserere solebant, alii vero in peculiares series se jungere amabant.

Quae distribuendi methodus, quamquam a praecipuis numismatice adoptata et in locupletissimis Museis adhibita fuerit, tamen quam parum commoda sit, facile intelligitur. Ut enim ordinem rerum gestarum sequaris, alias atque alias series numorum secundum modulos et metalla distinctas perscruteris necesse est. Porro fit, ut numi terarum longissime distantium, siquidem ordine alphabeticō se excipient, penes se collocentur v. g. Panitia capa eum in Tauride, Panormus in Sicilia, et Paphos in Cypro insula.

Pellerinus, hujusmodi distributionem a methodo philosophica, quae cujusque scientiae basis sit, necesse est, longissime aberrare sentiens, novam in hac re viam patefacere conatus est, eoque pervenit, ut numos urbium secundum regiones, unde originem traherent, ordinaret. Quae ordinandi ratio magnam quidem numorum explicandorum facilitatem suppeditabat; verum auctor hanc viam haad satis longe prosequutus est, sed quasi in primo limine sistens, numos non nisi secundum generales divisiones geographicas dispergitus est. Itaque cunctam cujusque regionis monetam in unum acervum congregavit et ordine alphabeticō composuit. Idem tamen numos urbium, regum, et coloniarum secernere coepit.

Eckhel noster primus exstitit, qui perspiceret; quantum incommoditatis diversae hae methodi haberent. In eo tamen cum Pellerino consensit, seque ineptum et ridiculum esse, numos secundum metalli genus aut modulos dispergiri velle, quam si quis plantarum genera ex stirpis duritate aliisve proprietatibus in herbas, frutices et arbores divideret. Methodus enim in omni scientia fili instar est, quo, vitatis ambagibus et erroribus, per caecum labyrinthum cognitionis empiricae ducamus. Utut plurimas res usu quotidiano et communī experientia didicerimus, tamen, si methodus abest, scire nostrum nihil est, nisi farrago notionum memoriae inhaerentium.

Ordo accedat necesse est, quem ratio sola potest inferre. Methodus igitur in scientia rei numariorum aequa necessaria est, ac in quavis historiae naturalis parte. Nam ut in historia naturali ope certorum characterum v. g. dentium in mammiferis, pinnarum in piscibus, organorum sexualium in plantis, facile digneas, ad quam speciem corpus aliquod pertineat, ita in moneta ope certorum characterum, uti metalli, fabricae, typi, styli et inscriptionis, facile determines, cui urbi, cui regi imperatorive adjudicandi sint singuli numi. Iam studium horum characterum efficit theoriam numismaticam, quae ad dijudicandos et in classes redigendos numos non minus necessaria est, quam methodus botanica ad determinandas ordinandasque plantas. Quodsi ergo celeberrimus Linneus nomen Restauratoris historiae naturalis jure promeritus est, doctissimus Eckhel noster, systematico ordine in re numaria introducto, parva palmam sibi evicisse putandus est.

In distribuendo describendoque Museo Viennensi Caesareo autem sequutus est ordinem hunc. Primum universos numos in duas classes divisit, scilicet in numos urbium et in numos Romanos.

Tum urbium numos secundum ordinem geographicum disposuit, et secundum provincias subdivisit; singularum vero provinciarum urbes ordine alphabetico collocavit, regesque, quorum ditioni subjectae erant, ordine chronologico subjunxit.

Numos coloniarum olim in usu fuerat separatos disponere, prout inscriptio esset vel graeca vel latina. A quo usu Harduinns primus discessit et cunctos coloniarum numos sibi coordinare instituit. Eckhel autem coloniarum numos numis autonomis adjungendos putavit, propterea, quod hac ratione series urbium plenior redderetur. Cui quidem coepio qui adversarentur, non defuerunt rei numariae sectatores; prudentissimi tamen quique in partes Eckhelianas transiere hac de causa, quod pars aversa hujus monetarum fere magis ad urbes refertur, quarum jussu olim cusaे fuere, quam ad principes, quorum facies in parte anteviore repraesentata est.

Insularum numos, quos Pellerinus sejunctim ordinandos putaverat, Eckhel noster terrarum adjacentium numis adjungere ob constantem utriusque monetarum affinitatem malebat.

NOTITIA LITERARIA

Quoad numos Romanos Eckhel novam plane rationem sequutus est. Eos nempe in numos Consulares et Imperatorios subdivisit. Numi Consulares, qui sub Consulibus facti fuerunt, etiam Romanarum gentium numi appellari solent, quia totidem series clarissimarum gentium Romanarum repraesentant. Quos noster, cum, propter incertitudinem rei, methodo systematica, sive chronologica, sive alia, disponere non auderet, ex ordine alphabeticō distribuendos putavit.

In numis Imperatoriis ordinandis alii methodum alphabeticam, chronologicam alii sequi soliti fuerant; methodus alphabetica tamen, quia nihil luminis historiae illustrandae inferret, a plerisque derelicta. Sed ne in methodo chronologica quidem omnes iisdem usi fuerant principiis, si quidem *Occo* et *Mediobarbus* fastos Romanos, alii aliam divisionis rationem sequuti fuerant. Eckhel autem, quidquid boni apud singulos esset, in systema suum adoptandum putavit.

Eckhelianum itaque sistema ordinem geographicum chronologico jungit et non tantum ipsam scientiam numismaticam promovet, sed et historiae plurimum luminis adfert. Si enim numos tali ordine distributas prae oculis habeas, facile fit, ut ex eorum serie cujusque regni provincias et urbes cognoscas, successionem principum edocearis, et varios idiomatis usitati characteres comprehendendas; porro ex opulentia indigenitave metallorum prosperiorem miserioremve populorum statum intelligas; ex numorum formositate vel deformitate artium nascentiam, progressum et lapsum colligas; denique ex inscriptionibus magistratum titulos, illustres viros, ritus, ludos publicos, dies festos Deosque et sexcenta alia, quae ad perfectam historiae cognitionem faciunt, perspicias.

Hisce principiis Eckhel in distribuendis usus est numis a necdotis, quos vel in Italiae Museis adnotaverat, vel in Museo Viennensi Caesareo a Iamerai Duval, Fröhlich et Khell, antecessoribus suis, nondum editos deprehenderat, atque secundum systema suum in classes redactos et ea, qua solebat, praecisione diligentiaque descriptos, operi suo inseruit.

Quod opus divisum est in partes duas, quarum prior praeter praefationem, qua numismatica auctor sua refert itinera, descriptionem numo-

rum anecdotorum, i. e. vel in editorum vel perperam explicatorum ex omnibus Europae antiquae terris complectitur. Altera pars numos Asiae et Africæ, praeterea omnes, qui dubii aut incerti sunt, continet. In hoc opere tamen Eckhel perpaucos tantum numos veterum Romanorum Consulares et Imperatorios descriptsit, utpote quorum maxima pars jam aliunde satis cognita esset. Rei illustrandæ causa in fine XVII tabulas aeri incisæ adjecit, quæ multitudinem numorum adcuratissime delineatorum repræsentant, et eo ipso genere meriti, quod in libris numismaticis haud raro desideratur, operis præstantiam magnopere augent.

Auctor noster, cum, hoc sublimioris ingenii et doctrinae monumento exacto, famam nominis sui in republica literaria jam summe extulisset, paullo post speciosius adhuc systematis sui exemplum exhibuit in edito Catalogo Musei Caesarei Viennensis ^{a)}), quod non tantum ad instar Musei Florentini ordinaverat, sed et permagnis numorum thesauris locupletaverat. Totus enim officiis muneris sui addictus nullam praetermisserat occasionem Musei novis numis vel coëmis vel permutatis ampliandi. Quo facto et numos ab Ilgnero collectos, et numos Imperatorum argenteos a comite Ariosti congestos adquisiverat. Quae propter ampla Musei Caesarei Vindobonensis incrementa, cum jam veteres indices a Fröhlich et Khell conscripti non sufficerent, Eckhel novum hunc Catalogum condendum suscepit, qui a primordio solum quidem in usum Musei destinatus, postea vero, urgente necessitate typis mandatus, et, sicuti præcedens auctoris nostri opus, Augustae Imperatrici Mariae Theresiae dicatus, publico exstitit documento, quantus numorum Augusta e liberalitate acrevisset thesaurus, quantaque esset Caesarei Viennensis Musei opulentia. Itaque Eckhel jure assernit, nullum Europæ Museum conferri posse Vindobonensi Caesareo, nisi forte Parisinum, quod immensis opibus tantum inclaruèrit, ut spes vir' supersit, quacumque aetate aut quibuscumque sumptibus ejus posse aequiparari præstantiam. Eckhel catalogo suo VIII

^{a)} Catalogus Musei Caesarei Vindobonensis numorum veterum, distributus in partes II. quarum prior monetam urbium, populorum, regum, altera Romanorum complectitur. Vindobonae 1779. Tomi II. in folio.

NOTITIA LITERARIA

tabulas addidit, representantes eos vel ineditos vel male explicantes numes, quos inter anecdotos nondum descripscerat. In praefatione hujus operis crimina a celeberrimo Pellerino sibi objecta dissenda putavit; quiegressus rei numariae scriptor in praefatione Voluminis VII. et VIII., nec non in Additamentis ad Volumen IX. operis sui paullo acerbius conquerens erat, quod Eckhel noster, invidia ductus, complanes ejus errores inique animo retexisse, vel omnino falsos ei imputasse videretur. Eckhel, cujus animus ab invidia semper longe alienus, id quod dignitati suae deberi videbat, pro humanitate sua mite respondit: rei numariae scientiam tot ac tantas involvere difficultates, ut doctissimi et celeberrimi quique homines in aliquot errores delabi possint, quin existimatio de solida et vasta eorum eruditione ulrum exinde detrimentum patiatur. Nam fieri, ut, in explicandis numis veteribus, aliis alio praestantiori exemplari utatur, adeoque rem melius tangat. Quoad errores autem, quos Pellerinus falso sibi imputatos asseruerat, Eckhel criticam suam argumentis luculentissimis firmavit: caeterum justas Pellerine laudes attribuit. In fine hujus catalogi notitiam historicam de Museo Caesareo Vindobonensi adseruit.

Ab An. 1779 usque ad An. 1786, nullum opus Eckhelianum in lucem prodidit. Quo temporis spatio interjecto Eckhel novam syllogen edidit numorum veterum anecdotorum ^{a)}, quos interea in thesauro Caesareo repertos in classes systematis sui redegerat. Haec sylloge X tabulis aeneis aucta est. Caeteram continuationem non habuit.

Eodem tempore auctor noster et monographiam numismaticam ^{b)} publicavit, qua copiosiorem systematis sui usum ostendit. Materia hujus monographiae est moneta Antiochiae Syriae, cuius in descriptione auctor noster specimen artis criticae in re numaria exhibuit. In praefatione hujus opusculi primum loquutus est de doctrina numorum, qua condenda tunc occupabatur.

Ante quam opus hujus doctrinae, qua rei numariae scientiam penitus

a) Sylloge Ima numorum anecdotorum thesauri Caesarei. Vienne 1786, in 4to.

b) Descriptio numorum Antiochiae Syriae, sive specimen artis criticae numariae. Vienne 1786.

restauratus esset, adendam susciperet, An. 1787, libellum^{a)} praemittendum putavit, quo elementa rei numariae in usum tyronum ea mente proposuit, ut literarum studiosi, cognita rei gravitate et pulchritudine, ad studium numismaticum invitarentur. Itaque in hec libello elementari summae rei numariae breviter exposuit et VI tabulis adjectis numeros notata dignissimos repraesentavit.

Auctor noster, quamquam studio monorum prae ceteris occupatus, tamen in omnibus partibus Archaeologiae aequaliter versatus fuit. Praeterea amplitudinem eruditionis acumen judicii et ingenii elegantia sequitur. Cujus rei exemplum dedit in expositione sua gemmarum Musei Caesarei Viennensis, quarum praestatissima exemplaria in hec opere magnifico descriptis b).

Hoc quidem Museum, a quo tempore Eckhel ejus custos existeret, gemmarum thesauris, et a duce Lotharingiae et olim in castro Ambrasensi provinciae Tyrolis collectis, ditatum fuerat; verum auctor noster in opere suo non omnia Musei copiam, sed eas praecipue gemmas illustrandas putavit, quae vel magnitudine sua vel objecto excellerent. Explicatio auctoris nostri exemplo proponi potest omnibus, quicunque hujus generis labonibus occupantur. Non enim imitatus est illos Archaeologiae scriptores, qui, dum omnia explicare, omnia ad mythologiam historiamve referre co[n]tentur, pulchritudinem artis negligunt; neque hos est sequutus, qui, unice occupati pulchritudine artis, cuncta posthabent, quae ad mythologiam historiamve illustrandam facere valeant: sed medianam viam inter proximatatem Begeri et Gravellei siccitatem ingressus est. Descriptiones ejus breves et succinctae, perspicuae et adaequatae; nihilominus tamen plenae sunt ingeniosarum observationum, et idearum novarum, quae non nisi ab homine summae eruditionis et acerrimi judicii, quique omnes partes Archaeologiae ex esse teneret, profici poterant.

Prodiit hoc opus Gallice idiomate conscriptum, qua in re auctor no-

a) Kurzgefasste Anfangsgründe zur alten Numismatik. Wien 1787, in 8vo.

b) Choix de pierres gravées, du cabinet impérial des antiques, représentées en XL planches. A Vienne en Autriche, 1788 in folio.

ster consiliis liberi Baronis de Locella, amici sui, cuius infra mentio facienda erit, usus est.

Tandem ab An. 1792 usque ad An. 1798, in lucem edita est octo voluminibus comprehensa *Doctrina numorum*^{a)}, qua condenda auctor noster, ut supra retulimus, jam pluribus abhinc annis occupatus fuerat. In numis anecdatis, porro in sylloge et in catalogo edito Eckhel *systema suum* quidem jam exhibuerat, ast nondum omnem rem numariam ad hoc sistema redegerat; quod opus ingentis fuit laboris. Complures quidem Archaeologi antea jam de condenda historia generali numorum cogitaverant, sed rei difficultate absterriti fere a suis consiliis destiterant. Rasche solus rem ad finem perduxit; verum ejus opus, infatigabilis patientiae magis, quam solertioris industriae monumentum, formam lexici habet, adeoque nihil confert ad praecpta scientiae numismaticae statuenda; praeterea erroribus et tricis refertum est.

Cum philosophica indoles eadem ratione procedat, cuicumque scientiae adhibeat, Eckhel noster eodem modo, quo Linneus *systema naturae*, condidit generale suum numorum *systema*, cuius analysis superius jam exposuimus. Nempe in capite operis singulariumque classium praemisit propositiones universales, quae regulas principales, nomenclaturam, determinationem characterum primariorum, literaturam et criticam scientiae numismaticae complectuntur, ac quodammodo *philosophia numismatica* appellari atque *philosophiae botanicae Linnei* comparari possunt.

Eckhel in *systema suum* non universos numos, quotquot eorum noti sint, sed eos tantum, qui notari mereantur, recepit. Simul indicem operum adjecit, in quibus singuli numi optime repraesentati et descripti periuntur; ipsis vero descriptionibus suis haud raro uberiorem explicacionem adnexuit, vel geographiae et chronologiae, vel mythologie historiaeque, literis et artibus nova lumina adferentem. Unumquodque octo doctrinae sua*e* voluminum indicibus amplis et adcuratissimis instruxit, quarum ope investigatio materiarum magnopere facilitatur.

a) *Doctrina numorum veterum*. Vindobonae 1792—1798. Volum. VIII. in 4to.

Ita Eckhel noster de re numaria unus omnium optime meritus est, ut qui exactissimas quasque et certissimas notiones in unum corpus doctrinæ redigere, et omnem scientiam numismaticam methodo philosophicae subjicere instituit. Ad quod opus perficiendum certe plurima eaque rarissima requirebantur ingenii praesidia, scilicet cognitiones in quocumque genere eruditionis fere immenses, studium numorum funditus exhaustum, iudicium sanum, praecisio idearum maxima, animus immunis a praeoccupatis opinionibus, vis ratiocinii praepollens et diligentia veri, styli denique perspicuitas summa. Quarum virtutum nulla defuit Archaeologo nostro. Methodus sua adeo probata fuit doctae Europæ, ut et cunctis operibus, quæ de re numaria publicarentur, et singulis Museis ordinandis basin præberet, quam hodieum præbet, semperque præbitura est. Quin systemati botanico Linnei in eo prævalet, quod nullis innititur characteribus secundariis adeoque nulli mutationi unquam obnoxia est, nisi quoad singulos numos, quorum unus alterve forte minus rite explicatus fuerit. Ergo methodus Eckheliana quoad singulos numos semper quidem perfectionis patiens erit, sed constanter eadem manebit cum in basi, tum in forma.

Jam facile intelligitur, quantos scientiae thesauros complexus fuerit animus viri, qui tantum opus perficere valuerit. Hinc etiam oraculi instar fuit, quod consulerent omnes, quicumque aliquam difficultatem in re numaria proponendam solvendamve haberent.

Quae hucusque dicta sunt, sufficient, ut Eckhelii qua viri docti merita in republica literaria cognoscantur. Superest, ut pauca addamus, quibus palam fiat, quanta fuerit in homine morum amabilitas. Pulchrum est, quem propter ingenii magnitudinem admireris, eundem dignum existere, quem ames et magni aestimes.

Eckhel animi nobilitate non minus quam simplicitate et sinceritate sua excelluit. Sententiam suam non nisi diutina consideratione maturatam protulit, et cum moderamine enuntiavit. Errores, si quos incurrisset, modestus agnovit docilisque emendavit. In rebus ambiguis dubitare maluit quam paradoxæ prosequi. Nihil nisi verum requisivit. In amicitia jungenda non promptus, ast firmus et constans fuit. Patriæ amantisimus et addictissimus.

Quanta animi generositate et abstinentia fuerit, multa referri possent exempla; sed hoc usum sufficiet, ut cognoscatur, qualis hic vir fuerit. Ios. Heyrenbach ejusdem olim, cuius Eckhel, S. I. preabyter, in universitate Viennensi publicas paelectiones ex doctrina diplomatica habere instituerat, quas aliquanto tempore gratuitas continuavit, quia cathedra hujus doctrinae nondum erat fundata. Eckhel certior factus, viro docto propter indigentiam ab his paelectionibus, quae studiosae juventuti aequae necessariae ac utiles viderentur, discedendum fore, ipsum commovit, ut dimidio salarii sui accepto doctoris officiam in publicam utilitatem continuaret. Heyrenbach hoc generosissimi amici beneficio adjutus usque ad mortem literis et patriae profuit, nec ejus morte quisquam magis afflictus visus, quam idem ille, qui vivum sumptibus suis sustentaverat.

Vir tantis virtutibus praeditus, totque meritis insignis morbo inflammatorio correptus est 16. Maji An. 1798, in domo liberi Baronis de Locella, celebris græcarum literarum cultoris, ad quem visendum se contulerat. Ubi valetudo ejus repente in tantum periculum incidit, ut domum suam revehi nequiret. Iam postero die inter amplexus amici carissimi ex vita decessit, annum agens sexagesimum sextum.

Ejus obitum viri literati per omnem Europam luxerunt. Folia publica hanc gravissimam literarum jacturam non tacuerunt. Illustrissimus Heyne, qui Winkelmanni memoriam in Germania panegyrico eloquentiae pleno honestaverat, et nostro Archaeologo justa persolvenda suscepit, nec apud exteris gentes defuerunt viri docti, probique literarum aestimatores, qui publice profiterentur, quantopere Eckhel noster de republica literaria promeritus fuisset. Cujus rei documentum haec ipsa notitia literaria est, quam, a Millino, Parisiis in societate philomathica olim paelectam ex idiomatico Gallico latine reddere et hisce Additamentis paefigere operae pretium visum est.

Vindobonae Calendis Augusti 1826.

A D D E N D A.

A D D E N D A

A D

V O L V M E N P R I M V M.

Pag. XXV.

D e admixto monetac aureae cupro vide
testimonia ex Pachymere apud Gibbon
cap. 62 Tomo XII. p. 430.

Pag. XXIX. col. 1. post lin. 14.

Varium hunc aeris modum cum plerique hactenus crederent apud veteres fuisse arbitrarium, neque propterea auctum, imminutumve numi praetium, ad quemcumque modum numus aeneus pertineret, fuit nuper cl. Pinkertonus, qui varium monetae aeneae pretium pro varia ejus indole, ac pretio intrinseco adsignavit. Ait, instituto adcurato examine inde ab Augusto et deinceps, numos omnes I. formae compertos sibi esse constare ex aere flavo, seu orichalco; et eorum ne unum quidem ex cupro, seu aere Cyprio. Grandiores ex iis, quos mediae formae appellamus, hos quoque esse ex aere flavo. At vero, qui his sunt proximi, suntque asses, aut medium unciam adpendunt, esse ex cupro. Jam vero, prosequitur, aes flavum (*brass*, Gallis *Laiton*, nobis *Messing*), a veteribus multo

fuisse majoris aestimatum, quam caprum, et quidem pretio altero tanto. Unde necessario consequi, pro eadem argenti portione minus aeris monetarii flavi, quam Cypri fuisse repensum. Atqui et mirum sibi videri, rei numismaticæ scriptores utrumque hunc modum passim neglexisse. In causa fuisse existimat, seu quod causa inhaerentis aeruginis utrumque temere permiscuere, seu quod hac nostra aetate aes flavum non multum Cyprio, pretio, et valore, praestat. Haec vir eruditus. (Essay on medals Vol. I. p. 108 seq.) — Operae pretium, in hujus veritatem judicii inquirere. Discrimen, quod is in numis aeris flavi, Cypriique, et pro varia quidem eorum magnitudine se reperisse adfirmat, vereor, ut jure possit praedicari. Docuit me exactor officinae monetariae, quae est apud nos Vindobonae, a me consultus, et ad explorandos numos musei Caesarei arcessitus, nullum ex iis, quos ei copiosos exhibueram, cupro puro constare, et ne quidem eos moduli minoris, quos Pinkertonus ex aere Cyprio flates adfirmat, ne-

A 2

A D D E N D A

que in utrisque apparere certam quan-dam metalli differentiam, mixtione, ut videri possit, in omnibus fortuita. Sane in iis quoque, qui pondere, volumine, typis sunt simillimi, hoc unum observari discrimen, quod alii plus, alii minus cupri continent, et forte vix exstat numus *vetus*, qui puro sit cupro, omnibus aliqua saltem materiae heterogeneae admix-tione adulteratis, neque istud in romana solum moneta, sed Graeca quoque. Per-curre numos urbium Maesiae Thraciae-que, Phrygiae, Syriae, Aegypti etc. Ex quo jure licet arguere, discrimen valoris esse in numis iis non potuisse, in quibus tam vaga fuit ac fluctuans metallorum eos constituentium distributio. Aes fla-vum in majore faisse apud veteres pretio, quam cuprum, et quidem, ut confidenter adserit, duplo, quo auctore acceperit, ignoro. Si verum fuit orichalcum, quo-niam veteres de hoc metallo aequo nobis incondita tradidere, quam de carbunculo suo, et gemmarum virtute, ejus preium multo auctius potuit constituere; nam et ipse cl. Procopium citat (Pag. 108), quo teste illud valore fere cum argento aequiparatur. Sin cuprum ordinarium di-versa mixtione temperatum, cuius natu-rae est omne aes flavum, tanti pretii tam-que rarum esse non potuit vel propte-re, quia illud vel tenuissimae omnium regionum urbes monetae suae materiam esse voluerunt.

Pag. XXXII. col. 2. lin. 12. seq.

Dele hic dicta de Faliscis.

Pag. XXXVIII. col. 1. lin. 16.

Lege ad hanc causam praefationem Romei de l'Isle, ac praeципue testimo-

nium Barthelemyi ibid. pag. XXV. in nota.

Pag. LII.

Vide nonnulla observata ad Caput XI. in Encyclopédie méthodique des Antiqui-tés sub *Coin*.

Pag. LXXVII.

Etiam in Neronis moneta extant nu-mi aenei, qui has notas suppressere.

Pag. LXXXI. col. 2. lin. 8.

Deleatur Elidis.

Pag. LXXXVII. col. 1. lin. 3. post: ju-dicia refutata adde:

Exstat tamen locus singularis, qui huc pertinet, apud Zonaram (L. XIV. c. 22). Narrat is de Iustiniano Rhinotmeto: τας πόλεις τους Αραβίας συνθήκας παρείλιστην, αιτιαν ἐιληφως, ότι γάλει το του ἐπησιου φορού χαραγμα σύ Ρωμαϊκον ἐχει σφραγισ-μα, ἀλλα νεον Αραβίον. Ουδέ γαρ ἔξηρ εἰ χρηστῷ νομισμάτῳ χαρακτηρα ἐπιτυπωθεῖ τον του βασιλεως Ρωμαιων, foedus cum Arabibus rupit, causam praetexens, quod missa sibi annui tributi moneta typum non haberet Romanum, sed no-vum Arabicum. Nequo enim licuit mo-netae aureae aliam imprimere notam, quam imperatoris Romani. Ex hoc te-stimonio, quod Bimardi industria fugit, erimus, ea aetate, qua magis adhuc va-lidae erant, imperatorum Orientis vires, et vicinis populis formidatae, exstissee aliquam legem, quae iis monetae aureae, nisi imperatoriae usum interdiceret, aut etiam jus imprimendae alterius notae praeterquam principis Romani, eamque jam infirmis Romanorum rebus adhuc

valuisse, seu obtemperatum esset, seu non, inde licet conjicere, quod illa infracta ansam dedit Iustiniano rumpendi foederis, et belli inferendi; Licuisse adeo Romanis, quas libuit, leges ferre, at exteris quoque nationibus, iis morem gere, aut, cum tutum fuit, aspernari. Sed haec tum tantum vera erunt putanda, cum adstruere Zonarae dictis fidem volemus.

P. LXXXIX. col. 1. lin. 17.

Verba: Ipse Pellerinius ----- Baeotiae. Expungantur.

P. XCII. col. 2. lin. 11.

Pro *Faliscorum Etruriae* lege: *Elidis.*

P. XCIII. col. 2. post lin. 25.

Cl. Pinkertonus mirabilem sane causam ingerit, cur saepe in numorum Graecorum antica compareat inscriptio latina, in aversa Graeca. Ait (*Essay on med. T. I.* p. 212), magistratus Graecos, cum statim imperatoris R. imaginem praesto non haberent, matricem monetariam Roma accessivisse. Missam eam, ut par erat, continuisse epigraphen Latinam. Hanc ipsam deinde, ut parceretur sumptibus, ad monetam suam adhibitam, parte aversa ab artifice Graeco elaborata. Et confirmari istud, quod nulli aut pauci occurrant numi exteri, in quorum antica esset epigrapha Graeca, in aversa Latina. Haec, a viro erudito prodita ab ipsis numis facile refelluntur. Exstant numi Philippopoleos Thraciae: IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. COS. XIII. CENS. PER. P. P. in aversa: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ex mentione consulatus XIV. certum est, eos signatos fuisset intra annos V. C. 84¹, 84², qui respondent annis

imperantis Domitiani VII. et VIII. An ergo ipsis annis VII. imaginem principis sui nancisci non poterant Philippopolitae? Quid quod Romae jam anno V. C. 83³ cum Domitiani imagine cusi sunt numi, et per omnes provincias sparsi; sat is ergo inde ab annis fere XX. cognita. Exstant numi Agrippae II. Iudei, in quorum antica: IM. CA. D. VESP. F. DOM. AV. GER. COS. XII. in aversa: ΕΠΙ. BA. ΑΓΡΙ. ET. KΣ. S. C. Praeterquam quod ad hos numos idem valet, quod modo de Philippopolitis dixeram, observandum etiam, si matrix anticae fuisse in urbe confecta, monetarium illi inseratum fuisse inscriptionem, quae in moneta Romana valuit. At, percurre eam totam, et talem non reperies. Idem me sponsore experieris, si alias hujus generis numos, ac praecipue Antiochenos cum moneta R. contuleris. Huc accedit, quod in his quoque facile fabricam a Romana diversam discreveris. Confer iterum cum primis Antiochenos. Ac quod praetipue rem evincit, sunt numi Othonis ejusdem Antiochiae, in quibus inscriptio capitis est Latina, at imperatoris lineamenta, et cultus capitum tam a moneta urbica aliena, ut facile appareat, eos numos Antiochiae casos antea, quam ibi de vera ejus imagine ex moneta R. constaret, quo de arguento jam egi in numis ejus Augusti. Quae ergo causa fuit, cur numos hos bilingues ferirent Graeci? Ego in hoc instituto unum video valuisse arbitrium, quod maxime apparet ex numis Antiochiae, in quibus nulla certa lege capitum epigrapha jam Graeca est, jam Latina. In numis aliis Polemonis I. Ponti regis legas: IMP. CAESAR. AVG., in aliis ΚΑΙΖΑΡΟΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. (Vol.

II. p. 369.) In numis aliis Agrippae II. habes IMP. CA. D. VESP. F. DOM. AVG. etc., in aliis: ΔΟΜΙΤΙΑΝΟC. KAICAR. CEBAC. etsi utriusque eodem anno K₅ signati sunt. (Vol. III. p. 494, 495.) Generatim observare licuit, in numis his bilingibus, quidquid ad imperium Romanum pertinet, scribi Latine, quidquid autem ad ipsas urbes, aut cum his proprius connectitur, Graece. Sic in notis tetradrachmis Macedonum antica habes ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ, aversa ASILLAS. Q., nempe qui fuit magistratus Romanus. In cistophoris v. c. C. PVLCHER. PROCOS. et infra MHNOΔΩPOC, nimirum ille magistratus Romanus, hic urbis sueae. In numo Agrippae II. partis anticae epigraphe est. IMP. CA. D. VESP. F. DOM. etc. aversae: SALVTI. AVGVST. S. C. ΕΠΙ. BA. ΑΓΡΙ. ET. K₅. Scilicet caput anticae, votaque Salus, et S. C. ad Domitianum, senatumque R. pertinent, at rex Agrippa, et addita aera propius ad urbem Graecam, quae in Agrippae ditione posita hunc numum percussit. In numis Tyri legitur Latine COL. SEPT. TYRVS, nimirum quia Romanorum colonia fuit, sed deinde Graece: ΔΕΙΔΩΝ — AMBPOCIE. ΠΕΤΡΕ — ΩΚΕΑΝ. etc., quia haec omnia nullum habent ad Romanos respectum, sed ad antiquitates urbis sueae. Haec ergo exempla, et quae multo plura possent adferri, hujus instituti caussam affatim explicant.

P. XCIX. col. 1. l. 29.

Pro Faliscorum Etruriae legere: Elidis.

P. C.

Addit potest Priscianus (ap. Putsch. p. 560) H literam non esse, ostendimus,

sed notam aspirationis, quam Graecorum antiquissimi similiter, ut Latini, in versu scribebant, nunc autem divisorunt, et dexteram ejus partem supra literam ponentes psilen notam habent, quam Remnus Palaemon *exilem* vocat, Grillius vero ad Virgilium de accentibus scribens *lenem* nominat; sinistram autem contrariae illi aspirationis *dasian*, quam Grillius *flatilem* vocat.

P. CLII. col. 2. lin. 12 post Fabricii: ut et Barthelemyus, qui ex eo numum Licin. Gallienae vulgavit (Mem. B. L. T. XXVI. p. 555.), quem dedimus Vol. VII. p. 411.

P. 69. col. 2. post lin. 2.

Caput juvenile virile galeatum, juxta ΑΓΑ. Ξ MACCA. Aquila stans. AE. III.

Praeclarum hunc numulum ill. Augustus L. B. Seckendorf ex museo suo pententi mihi Dresden inspiciendum misit. Est is plane illaesus. Inscriptum MACCA primo obtutu Massiliam invitat. Verum dubitare facit numus simillimus alter, quem vulgavit Pellerinius (Rec. I. pl. V. n. 1.), et Gallicum quidem etiam agnovit, sed in cuius antica juxta caput legitur LIHO. VI., in aversa OVACIA, quae inscriptiones cum illis, quas habet numus praesens, nihil ad fine. Interim donec certiora doceamur, potest in moneta Massiliensi stationem obtainere. (Conf. Settini Class. gen. P. II. col. 1. sub *Agatha*, et Descriptio. pag. 3, et Martini Sylloge II. p. 155.)

P. 71. col. 2. lin. 23.

Numos alios incertae hujus coloniae vide a me descriptos in Vol. V. inter numeros gentis Paquiae.

P. 8o.

Iejunum, Fator, hoc loco monetae Britannicae veteris catalogum dederam, atque hunc etiam tanto magis aspernandum, quia ne ipsi etiam illi tres, quos solos dederam, certam sibi possunt patriam vindicare Britanniam. Ussit ea res cruditem quempiam Anglum, qui vulgariter hanc a me veteris gazae Britannicae penuriam suaे opprebitum gentis arbitratus sequentem ad me, dissimultato tamen suo nomine, epistolam dedit, quam, Latine scriptam, ut acceperam, integrum, nullo vel apice aut addito, aut dempto, aut immutato hic cum lectore communicatum volo.

Vir doctissime!

»Tibi ignotus, et ergo ἀνονυμος, sed amator famae tuae, quasdam observationes in opus tuum egregium, cui titulus: *Doctrina numorum etc.* tibi submitto. Distantia loci te litteraturae nostrae Anglicanae inexpertem reddidit, nec unus oculus omnia videre potest. Hinc de numis Britannicis judicium tuum eruditis nostris valde displicuit, presertim cum totus liber tuus inscientiam (si fas sit) tuam scriptorum nostrorum de re numismatica demonstrat. Haud equidem ignoro, censuram a te latam esse eandem viri docti Ioannis Pinkerton Scotti in opere suo, cui titulus: *An Essay on Medals p. 295 seqq.* Vol. I. nuperimae editionis 1789 8vo, sed in hoc judicio Anglis nostris errare visus est. Et mihi condonabis, si obiter hunc librum tibi commendo, ut nobis illumplum pluribus editionibus, et a doctis nostris, et a cl. Barthelemy laudatum. Ibi notitiam absolutam praesentis conditionis rei nostrae numismati-

cae reperias, et plurima nova excogitata antea scriptoribus ignota, ut si exemplum ponere licet, numos imperatorios magni aeris, asses vulgo dictos, sestertios esse evincit. Sed haec obiter.«

»Tibi, vir erudit, maxime commendo libros nostros nuperos de re numismatica comparare, quod facile, si cl. bibliopolae Edwards in vico Pallmall Londini, cui cum Vindobona commercium, et a quo librum tuum emi, mandata deferas. Haec epistola solummodo spectat judicium tuum de numis Britonum; nam et certum est, plures hic repertos, fabrica et typis a Gallicis prorsus abhorrente, namus Cunobelini regis extare plurimos, et aliquot in Pinkertonii opere (inter plura alia numismata Persica, Graeca, Romana, primum ex collectione Hunteriana exsculpta) extare indubiae notae. Sunt et numi Britonum ex cupro et stanno, cui similes Gallici nequaquam sunt reperti. Vale, vir erudit, et literas ornare perge. Dabam Londini mense Ianuario 1794.«

Erge vir eruditus, quisquis is est, meam *inscientiam* scriptorum de re numismatica Britanicorum in crimen vocat, cajus me onus minus premit propterea, quoniam ei ferendo humeros quoque suos supponunt Vaillantius, Harduinus, Froelichius, Pellerinius etc., quin et Haynius, Wisius et auctor musei Pembrockiani, qui in ipsa Britannia, et aetate nostrae vicina scripsere, qui omnes in suis urbis, regumque, catalogis nihil Britanicum commemoraverunt, quod a me fuisse praetermissum. Quid quod et humeros suos commodat cl. Combius, qui nuperus praeco musei Hunteriani, quo illustrius Britannia non habet, unicum Ve-

A D D E N D A

rulamii numum reperit, quem patriae suae tribueret, atque hunc quoque me judice dubium, neque tamen a me omis-
sum. Verum ad nuperas gentis suaे lu-
cubrationes provocat anonymous noster,
et Pinkertonum mihi commendat, in cu-
jus ait opere *notitiam absolutam præse-
ntis conditionis rei Britannicae numis-
maticae reperiri*. Quo tempore meum
de hac numorum classe judicium typis
mandari caepit, indicatum Pinkertoni
opus mihi plane ignotum adhuc fuit. Il-
lud cum nonnisi anno proxime elapso
(1795) ad me perlatum esset, nihil habui
antiquius, quam ut anonymo meo mo-
rem gererem. Et legi cupide omnia, quae
is vir eruditus in hac causa scripsera-
t, quorum summa haec est (Vol. I. p. 295):
jam Iulii Caesaris aetate hoc ipso teste
Britannos numis aeneis usos, atque id
genus numos rudi opere, et admixta
magna stanni portione saepe reperi in
Anglia. Fuisse in Britannia imperante
Augusto Cunobelinum Trinobantum re-
gem, cajus forte erunt numi frequentes
Cunobelini nomine inscripti, esse enim
nonnullos, qui Gallicam eos monetam
putant. Unum alterum re offerre epigra-
phen VER., ex aliquorum judicio Veru-
lamii oppidi. Idem vir eruditus eo loco,
quo regum Britanniae ex numis cognito-
rum catalogum instruit (Vol. II. p. 254),
recenset Cunobelinum, cui addit quidem
Cassibelanum, et Boadiceam, sed fide du-
bia. In catalogo numorum urbium non
memorat, nisi Camalodunum, et Veru-
lamium. Denique ait alibi (Vol. I. p. 294),
numos inscriptos VODISIO — CISLAM-
BOS etc., quos plerique alii Gallicos pu-
tant, a nonnullis Britanniae antiquariis
patriae suaे numos putari, verum unum-

quemque judicem incorruptum facile con-
fessurum, Britanniam viꝝ sextam similis
monetae partem vindicare sibi posse.
Deesse in hunc diem opus, quod utrius-
que monetae verum discriminē docerēt.

Habes hic, lector, totum id, quod de
patriae suaे moneta judicavit Pinkerto-
nus, ex quo facile intelliges ipse, meum,
ac eruditus ejus viri de his numis judicium
unum fere idemque esse. Sed id ipsum
est, quod in Pinkertono improbat anony-
mus, ut vidimus in proposita ejus epi-
stola. At quis non magnopere miretur
insolentem ejus disputandi, argumentan-
dique modum? Moleste primum fert, cen-
suram a me latam esse eandem viri docti
Pinkertoni, praecipit deinde, praecla-
rum ejus opus ut consulam, ex quo *noti-
tiā absolutam præsentis conditionis
rei Britannorum numismaticae edoce-
bor*. Urget bonus anonymous, jubetque
me comparare libros Anglorum *nuperos*
de re numismatica. Evidem in beneficii
loco putassem, si certiore me fecisset,
qui sint hi libri *nuperi*, qui eorum auc-
tores, quae inscriptio, quod meritum,
quae eruditorum existimatio. Nimirum
vetus haec est consuetudo, qua eruditii
distantes studiorum suorum socios edo-
cent, quid apud se suorum ingenia in lu-
cem provexerint. Non sic ille, sed dissimulato suo arbitrium omne librario Eduard-
do permittit, qui a me compellatus non
cessabit ad me mittere ut optima in hoc
argumento, sic et pessima quaeque. At-
qui et posterioris hujus generis monstra-
nasci in solo Britannico, educarique, du-
bitari nequit, si verum est, quod nuper
candidē professus est Pinkertonus (Vol. I.
p. 38): *cur antiquist exceed in visions
and monsene*.

Sed missò hoc anonymi mei fastidio istud deinceps agam, ut inquiram, utrum existant numi veteres, quos Britannia jure possit suos putare, et si qui sunt tales crediti, utrum sint ea indeole, ut etiam eorum qui nullo adfectu in verum inquirunt, possint fidem promerer. Qua in causa sic versabor, ut magis judicium Anglorum, quam meum ipsius secutus esse videar.

CVNOBELINV'S REX.

Ejus regis scriptores plures meminere. Narrat Suetonius (in Calig. c. 44). Caligulae expeditione Germanica occupato occurrisse Admininium Cinobellini Britannorum regis filium cum exigua suorum manu, quem pulsus a patre in fidem recepit universa tradita insula. Idem factum narrat Orosius. (Hist. L. VII. c. 5.) Cynobellinum memorat etiam Dio una cum filiis Catarataco, et Togodumno, ejusque regiam Camalodunum, subinde coloniam, de qua mox infra. (L. LX. §. 20, 21.)

Numi:

CVNO. *Capita duo imberbia in Iani morem.* **Ξ CAMV.** *Ursus, pone arbor.* AE. (Camden Britannia.)

CVNOBILIN. *Caput virile imberbe.* **Ξ TASCIO.** *Mulier sedens d. . . . AE.* (Ibid.)

CVNO. *Equus currans.* **Ξ CAMV.** *Spica.* AV. (Ibid.)

CVNOBILINE. *Caput juvenile nudum.* **Ξ Equus saliens,** *supra quem luna.* AR. (Ibid.)

TASCHNOVANE. *Protome virilis nu-*

da. **Ξ CVNOBE.** *Apollo sedens lyra canit.* AR. (Ibid.)

CVNO. *Inscriptum tabellae, omnia intra laur.* **Ξ TASCT.** *Pegasus volans.* AR. (Ibid.)

CAMV. *Caput virile arrectis crinibus.* **Ξ CVNO.** *Victoria sedens d. protenta.* AR. (Ibid.)

CVNOBELINE. *Caput muliebre gatatum.* **Ξ TASCHIOVANTI.** *Aper, prae quo tres globuli.* AR. (Ibid.)

TASCVANTI. *Caput muliebre.* **Ξ CVNOBELI.** *Apollo sedens lyra canit.* AR. (Ibid.)

CVNO. *Caput muliebre.* **Ξ TASCIO.** *Sphinx sedens.* AR. (Ibid. et Pinkerton. tab. 2.)

CVNOBELINI. *Caput imberbe laureatum.* **Ξ TASCIOVA.** *Centaurus cornu inflans.* AE. (Pinkerton, ibid.)

Horum Cunobelini numorum indicium mihi fecit ex Camdeni Britannia Francisca Wisse, sed tam obiter, ut illo ad propositum meum uti non possem. (Mus. Bodl. p. 226. col. 2.) At cum indicatum illud opus in bibliothecis Vindobonensis non reperi, dedi operam, ut ex ipsa Britannia arcesseretur. Sed factum tergiversando, ut nonnisi ineunte anno proxime elapso 1795 ad me perveniret. Operis inscriptio est: *Britannia, or a chorographical description of great Britain and Ireland by William Camden. The second edition. London 1722. Vol. II. in Fol.* Editio prima Latine scripta jam prodiit anno 1607. Atque huic praecōni numos debo fere omnes, quos coram stiti.

Teste laudato Wissio numi hi omnes ab eruditis Britannis huic Cunobelino tribuuntur, et fuit nupera Pinkertoni sen-

tentia, ex numis omnibus, qui ad Britanniae reges referri solent, hos esse unicos, de quibus istud certa fide adfirmari possit. (Essay Vol. II. p. 255.) Tamen video, non omnibus istud fuisse aequa persuasum. Plures similes auctor musei Pembrockiani concessit in tabulam 94 Partis secundae, sed numos esse Celticos dixit, et quod magis mirum, fluctuant ipsi Wissius et Pinkertonus, qui esse eos Cunobelini sui antea diserte docuere. *Quidni autem, inquit ille (l. c.), mutatis vicibus CAMV sit nomen viri, CVNO populi aut urbis?* ac denique variis distractus sententiis his verbis orationem claudit: *in re tam incerta quisque per me suo jure utatur.* Alter Pinkertonus agens de Cunobelino (Vol. I. p. 296) addit: *cujus forte (perhaps) sunt numi, quos justo numero habemus, ac paullo infra: Hi Cunobelini numi forte unici sunt, qui esse Britannici videri possint, (apparently British).* Ejus *videri causam in nota subjecta explicatam proponit, quia in his numis et imagines, et volumen, et apparen- res aetas ita variant, ut sint qui existimant, nomen illud esse cujuspiam numinis Gallici, aut herois, non Cunobelini nostri. CAMV. et VER, quae illis inscripta sunt, esse posse nomina oppidorum, aut hominum Gallicorum.* Quod ad nomen TASCIA, quod in iis per frequens est, attinet, illud saepe occurtere in numis, qui absque dubio sunt Gallici. Ex quo apparet, ne ipsis quidem Anglis sat is esse exploratum, utrum numi similes majore numero intra fines suos reperiantur; nam si istud esset, possentne haerre- re dubii, utrum Gallici sint potius, an Britannici? Cl. Sestinus omnes hos nummos Cunobelini nomine notatos pro Bri-

tannicis Gallicos edixit, sed causas reti- cuit. (Class. général. P. II. p. 3.)

Typi in his numis, quod barbarorum, fuisse proprium alibi diximus, capti sunt ex moneta Graecorum, et Romanorum, nullo sane ad certiores de his conjecturas subsidio.

De inscriptis nominibus aliis nonnulla infra monebimus.

CAMALODVNVM.

In Trinobantibus, serius auctore Tacito deducta a Claudio colonia, et prima quidem Romanorum in Britannia. Vide Cellarium.

TI. CLAVD. CAES. AVG. GER. P. M. TR. P. XII. IMP. XIIIX. *Caput Claudi nudum.* COL. CAMALODON. AVG. Colonus arans. AE. I. (Camden pag. CXXI. tab. 1. num. 2.)

Hujus coloniae numum cum capite item Claudi primus dedit Goltzins: COL. CAMALODVN. (in Thes. p. 238). Goltzianae huic merci in sua urbium numismaticarum serie locum dedit Harduinus, sanius negavit Vaillantius in Coloniis, quo in opere Goltzii officias et ludibria ex-clusit. Numum, quem ex Camdeno descripsi, diserte adprobat Pinkertonus: (Vol. I. p. 280) etsi eum ipse non vidit; nam recitat ex Speedii Historia Angliae, qui eum haud dubie ex Camdeno hauserit.

Praestabat numum hunc, quem prae- ter Camdenum ineuntis seculi XVII. scrip- torem nemo alias, et ne in ipsa quidem, quod norim, Britannia vidit, in spuriorum numero habere, juvante etiam ad detegendam fallaciam inscriptione TR. P. XII. IMP. XIIIX. cum constet, Clau-

dium in tribunata XII. jam saltem fuisse
IMP. XXVII.

* * *

Atque de his Cunobelini, et Camaloduni numis distinctius videbatur agendum. Reliquos omnino lubet praeterire: v. c. BOOVIA vel BODVO, creditam Boadiceam reginam ex Tacito cognitam, CAS. Cassivelanum regem a Dione memoratum, LVCCIO, quem Bouterovius putavit esse Lucium, qui regum primus in Britannia Christi fidem professus est, REX. CALLE, apud Camdenum etc. Harum, similiumque inscriptionum plura exempla jam dedi ad calcem commentariorum in numos Gallicos. Conjecturas vero de his fallaces, et saepe absurdas pete ex auctoribus laudatis, Camdeno, et hujus commentatore Walkero, Bouterovio, Wisiio. Sane quae illi ridicula ad explicandum vocabulum TASCIO, TASCVANTI etc. in his numis saepe obvium attulere, aptiora mihi scena, quam series commentariis videbantur. Nisi ergo scriptores *nuperi*, quos mihi tanto ihatu commendat anonymous meus, sanius quid, ac verisimilius dixere, res vetus Britanniae monetaria, tam putanda est obscura, ac sinuae nomine, quam nos nostram Germaniae experimur. At quo is pacto tantam nobis spem potest polliceri, cum ipse jam antea edixerit, in Pinkertonii opere perfectam hujus partis notitiam contineri?

P. 85. col. 1. lin. 5.

Deleatur *Falisci*.

P. 89. col. 1. lin. 22.

Omittenda, quae dicuntur de *Faleria*.

P. 90.

Numi huic Faleriae tributi sunt Eli-dis. V. hujus numos.

Applica-huc, quae in simili causa, cum diu litigaretur de sensu vocabuli BIΠΙΣ, disputat Haynus in suo: Sammlung antiq. Aufs. 1 Stück. S. 64. Item perversum judicium Froelichii, Pellerinii, Barthelemi de numis Selinuntia.

P. 93. col. r. lin. 23.

Iosephus Casalius in dissertatione anno proxime elapso Romae vulgata hos numos in insulam Pithecusam Cumis oppositam trajicit. Verum omnes hae sententiae hactenus intra conjecturas consistunt.

P. 93. col. z. lin. 7.

Numum hunc jam olim in meis Numis veteribus, et nunc iterum Populoniae largitus sum propter concursum duarum caesarum, primum larvae cum lingua ejecta, deinde globulorum in parte averse, nimirum ex lege in his studiis recepta, eum numo anepigrapho assignanda est patria. Pridem noveram, Camarinae quoque numos in una facie exhibere larvam, in altera globulos. Verum illo tempore, quo pagina haec typis expressa fuit, nondum mihi cognitus fuit Camarinae numus cum peristasi linguae foras projectae. Nam Princeps Turris Mutiae in Sicilia sua numismatica ejus generis nullum obtulit, sed serius binos in suo Auctario I., sed quod opus nonnisi vulgato Doctrinae meae volume I. ad ne perlatum est, quod fieri solet in tanta regionum distantia. Veram adeo numi hujus patriam una scientia

B 2

decidet, qua in regione ejus similes frequentius reperiantur.

P. 96. col. 1. lin. 4.

In alio: ARIM. *Rana.* AE. III. (Sestini Descript.)

P. 98. col. 1. lin. 7. post ignor.

Indicatum mihi serius, istud eum proferi in Dissertatione de re numm. Etruscorum dictis Paralipomenis adjecta; non ergo, ut dixit Lanzius, in ipsis Paralipomenis, neque p. 176, sed 154, nisi forte alia ejus operis editione usus est.

P. 98.

Fugit me, cum haec scriberem, numus Tudertum argenteus, quem cl. Combius ex Hunteriano vulgavit. (Tab. 61. num. XII. *Caput Sileni.* 3 TVTERE retrograde.) *Aquila stans expansis aliis.* Haud dubie numus Amadutianus, quem hoc loco citavi, ejusdem cum Hunteriano est naturae. Serius in simillimum alterum, qui est in museo ill. Com. Vitzai, satis affabre factum incidi, verum is juxta caput Sileni offert globalum, manifestam unciae notam, ac plane geminus est aeneo illi, quem Arigonius in Miscellaneis suis Tab. XI. n. 51. pictum dedit. Is ergo, qui numum hunc volet genuinum putare, comprobet etiam, urbes Italicas aeneae quoque suae monetae unciarum notas impresisse. Neque dubitavero, et Amadutianum, et Hunterianum numum ejusdem esse naturae, etsi adstituti globuli non fiat mentio, qui forte minus conspicuus utriusque eruditii praefconis oculos fuderit.

P. 101. col. 2. post. lin. 5.

S I G N I A.

Volscorum urbs mediteranea.

Caput Mercurii, prae quo caduceus.
3 SEIQ. *Capita Sileni et apri in Iani morem conjuncta.* AR. IV. (Mus. Prince. de Waldeck.)

Inquirenti, quam praeclaro huic cimelio patriam, locum deinde natalem constituerem, causa inscriptionis Latinae facile persuasum fuit, aut respiciendam Italiam, aut generatim Romanorum quampliam coloniam. Urbes nonnullas Italicas etiam postea quam in Romanorum potestatem venere, atque has inter colonias quoque stante republica R. propriam habuisse monetam, satis constat. Fuit haec fere tantum aenea, verum comperta quoque argentea, etsi rara admodum. Habeamus ex hoc metallo numos insignes Albae Fuentiae, quae in Marsis sita, et Romanorum insuper colonia fuit. Quo ego tutus exemplo non dubitem, numum de quo agimus, adserere signatum Signiae, quae fuit peretus Volscorum urbs et jam a Tarquinio Superbo deducta colonia. Scriptum SEIGNIA pro SIGNIA non repugnat perpensis iis, quae Vol. V. p. 75 de I ἀρχαῖς in EI mutato observavimus. Permissus feriundae monetae propriae et quidem etiam in argento facile potest repeti ab indulgentia Romanorum in hanc coloniam, cuius illi fidem teste pluribus locis Livii difficilis mis suis temporibus sinceram atque constantem sunt experti. Haec ut sunt probabilia sane, atque expedita, sic plane difficile, atque, ut mihi videatur, ἀδύνατον, miri, qui aversam occupat, typi rationem reddere. Nimirum defuit huic

terrarum tractui vir quidam non prudens modo, verum etiam curiosus, qualem in Pausania nacta est Graecia, qui in oppidorum religionem, caerimonias, antiquitates, opinionesque populares inquisivisset, atque memoriae mandasset, quippe ad urbis Romae amplitudinem et illecebras vicinarum urbium merito ac gloria fatiscente. Dubium non est, junctis sic capitibus Sileni et apri aliquam contineri allegoriam, quod ego argumentum alibi copiosius pertractavi. (Vol. V. p. 217.) Capita simili modo composita videre saepe est in gemmis veteribus, sed quis inficiabitur, in his quoque illud, quod contra naturae leges sociatur, sensum aliquem mysticum, reconditumque continere? Forte Sileni caput indicat libertatem civium expensis iis, quae in hoc opere copiose de Sileno libertatis argumento disserui. (Vol. IV. p. 493.) At quid deinde significabit conjunctus aper?

Quae modo disputavi, inserere loco suo non potui, quia volumen I. vulgatum ante fuit, quam videre praeclarum hunc numulum licuisset. Nuperrime binos similis ex museo em. Card. Borgiae vulgaravit abbas Sestinus. (Lettere T. V. p. XXXII.)

P. 101. col. 2. post lin. 14.

Serius auctor se retractavit, numumque hunc esse potius Asculi conjectit. (Lettere T. V. p. XXXVIII.)

P. 101. col. 2. post lin. 14.

VE L I T R A E.

Oppidum in Volscis. De numo ejus plumbeo agetur Vol. VIII. in tractatu de Pseudomoneta p. 319.

P. 103. col. 2. lin. 2.

Hos numos vere esse Frentanorum, paullo infra monebimus.

P. 107. post FRENTANI.

Frentanis numum sequentem tribuit abbas Sestinus. (Lettere Tom. V. p. XXXI.)

8. DE NITDER
P. 107. Caput Mercurii petaso tectum. & Eadem epigrapha. Pegasus saliens, infra quem tripus. AE. III.

Hujus numi, quem jam olim Khellius, sed vitiatis aliquot epigraphes literis edit, binis locis memini, atque uno quidem (Vol. I. p. 102), commemorando judicium cl. Lanzii, hunc numum tenui conjectura Pentris Samnii adjudicantis. Alio (pag. 119), quo et ipse conjecteram, eum videri Frentanis tribui posse, de cuius jam veritate dubitari non posse affirmat vir eruditus.

P. 118. col. 2. post lin. 28.

Sestinius in suis Class. gen. P. II. p. 6 et 9 ait hunc numum esse Aquini. Causam non addit. Forte eam adfert in sua Descriptio num. vet.

P. 119. col. 2. lin. 17.

Hos numos esse Frentanorum, paullo supra in his addendis docuimus (ad p. 107.)

P. 127. col. 1. post lin. 6.

Naper cl. Sestinius facili opera rese- cari posse difficultatem existimavit sta- tuendo, OM positum esse pro ΟΣ. Ni- mirum το M v. g. in VOLKANOM ētrus- catum putat, et valere S, ad haec con- stare cum ex numis, tum monumentis aliis, non raro elementum M potentiam τον Σ habuisse. (Descriptio p. 9. seq.)

ADDENDA

Istud viri eruditii iudicium ejus est generis, ut suapte sese continuo offerat omnibus iis, qui in populorum Italicorum alphabeta inquirunt, neque exspectanda fuere denique Sestini tempore, quae hanc facem praeserrent.

Cur ergo aut ego, aut, qui in hoc argumento tanta cum laude versatus est, cel. Lanzius parabilem hanc sententiam negleximus? Vel haec una causa sufficit, quod idonea visa non est. Quod enim ait Sestinius, M pro Σ legi in numis, intelligendum tantum est de numis Graecorum antiquissimis, ac fere tantum Graeciae magnae, de quo egimus alibi. (Proleg. gen. p. CI.) At numi praesentis argumenti cum terminatione in OM ea denique aetate cusi sunt, qua vel ipsi Graeci formam M pro Σ jam pridem abjecere. Neque probare possim, M istud in his numis esse S Etruscum. Plura quidem exempla collegit Lanzius, etiam formam M Etruscis nonunquam pro S valuisse. (Saggio T. I. p. 212.) At certum est etiam, inter Latinos, Volsco, Oscos, omnemque eum tractum, in quo numi similes signati sunt, M semper habuisse valorem M Latini. Ejus legem certam suppeditant pondera quadrilatera cum epigraphe ROMANOM, quo in vocabulo, quia litera tertia sine dubio est M, necesse plane est, ultimam quoque ejusdem esse potentiae. Verum Secundum dictata Sestini ea vox pronuncianda non erit Romanom, sed Rosanos. In tabula aenea Volsce inscripta, quam aeri incisam eruditis obtulit em. Card. Borgia, et explicare tentavit Lanzius (Saggio T. II. p. 616), aliquoties occurrunt vocabula in OM desinentia, sic ut το M certum valorem, quallem apud Latinos, obtineat,

v. c. VELESTROM, SARISTROM, FEROM; nam videmus in uno eodemque vocabulo certum S alia forma exaratum. Denique si in Samnitum lingua verba quaedam poterant exire in IM, v. c. in SAFINIM, nescio, cur pro varia vicinarum gentium dialecto, vocabula alia desinere in OM non potuerint.

P. 141. col. 1. post lin. 23.

ASCVLVM.

Urbs Apuliae mediterranea. En tibi numum a Sestino huc vocatum. (Lettere T. V. p. XXXVI.)

Caput Herculis barbatum pelle leonis tectum. Ξ ΒΚΛΑ Victoria stans d. palmae ramum contingit, s. extensa. AE. III.

Ait vir eruditus, has epigraphes literas esse Graecas antiquatas, easque resolvendas legendō retrograde in AVSCL., quod est per metathesin pro AVSCVL., esse adeo numum hunc Asculi Apuliae a bello cum Pyrrho ejusque ibi clade cogniti, et forte esse coaevum huic Epiri regi, nimirum typo Victoriae ad Romanorum victoriam adludente. Haec ille. Quo in ratiocinio jam istud displicet, quod epigraphen constare literis pervertustis Graecis, deinde antiquatis adserit. Literae secundae forma, quam ille positam pro V vel T graecorum ait, in nullo numo vel marmore eum, quem vult valorem habet. Forma litterae tertiae, sic ut sigma sit, antiquissimae aetati ignota fuit. Rarissime etiam, et nonnisi in duarum Siciliae urbium numis reperi scriptum V pro Λ. Neque adhuc in numis scripturæ Graecorum antiquissimæ, quorum justum habemus numerum, simile

mihi videre licuit metathesis exemplum qualem suppetias vocat Sestinus. Ea urbs a Graecis scriptoribus vocata semper fuit Ασκληπιον, rarius Ασκελον. Quid quod nullo auctore constet, Asculum istud incolas habuisse Graecos, quos novimus loca tantum mari adsita, aut ab hoc non valde distantia in hoc Italiae tractu insedisse, populis hujus viciniae mediterraneis scriptura vel Latina, vel Osca, vel Samanitica, vel quomodocunque mixta in moneta sua usis. Denique frustra adseritur, numam hunc regi Pyrrho coaevum esse posse, cuius aetate nullus amplius fuit usus ejus scripturae, quam nos per vetustam Graecam vocamus. Cujus alterius urbis esse hic namus possit, ignoro. Istud tantum audeo adfirmare, Asculi nomen ex epigraphe, quam nobis dedit auctor, erui non posse. Eadem is occasione impedit numum huic suo non multum absimilem, in quo Pellerinius legit ΔΤΣΚΛΑΑ., quemque adeo Dyscelado Illyrici insulae tribui posse conjectit. (Suppl. I. p. 33.) Eadem ergo Asculo hunc quoque restitui vult.

Neque hic constitit auctoris nostri liberalitas, sed eidem Asculo sequentes ad hoc numos numeratur:

ATCKIA. in alio: ATΣΚΛΙΩΝ.
Aper currens. Ξ Spica. AE. III.

Stephano gentile Asculi est Ασκληπιος, Latinis fuit *Asculanus*, neutro adeo inscriptioni ATΣΚΛΙΩΝ suffragante. Ad haec aper et spica typi sunt obvii in numis Arporum Apuliae. Res adeo omnis

adhuc plane est incerta. Istud unum ex hac Sestini disquisitione boni nacti sumus, quod nos eodem loco certos reddidit, numum, quem olim edidit (Lett. T. II. p. 3), et in quo legere sibi visus est ATPTNKΩM, hujus quoque videri esse Asculi, non vero Auruncorum Latii ^{a)}.

P. 144.

Si verum est, quod nonnulli conjiciunt, simili tipo in numis Tarentinorum proponi Phalanthum Spartanum, ut mox infra in his decebimus, facile dabimus, eadem imagine in Brundusiorum quoque moneta effectum Phalanthum; nam hic teste Iustino (L. III. c. 4) per seditionem a Tarentinis in exilium proturbatus Brundusiam se contulit.

P. 145. col. 1. lin. 20.

At non illa amplius mira videtur, ex quo Cousinerus certiore me reddidit, hunc ipsum Sestinii numum, qui nunc penes se est, opus esse falsari Osman Bey ab infami hac arte satis cogniti.

P. 146. col. 1. lin. 29 post crederent:

, praecipue quod illi post mortem di-
vinos honores fuisse habitos testetur Iu-
stinus. (L. III. c. 4.)

P. 146. col. 2. lin. 13 post refert.

Sed vide etiam, quae paullo altius in
numis Brundusii monui.

a) Nulla tamen de hisce numis adhuc prolata sententia est, quae magis probaretur. Itaque Asculi potius, quam Dysceladi Illyr. insulac esse videntur. Inscriptio ΛΥΡΒΙΚ - - legitur quidem in numero inedito Musei Caes. Reg. verum ejus typus distat ab numero a Sestino publicato.

P. 147. col. 1. lin. 11:

aut cum narrat Polyaenus (Strat. L. III. c. 7). Demetrium ad retrahendum ex fuga Lacharem misisse equites Tarentinos.

P. 158. col 1. post lin. 30.

BONA. MEMO. *Mulier sedens in templo distylo d. caput fulcit. Ξ. N. CAVI. L. MARCI. IIIVIR. in medio PAES. AE. III.*

Praeclari hujus numi index fuit abbas Sestinus. (Lettere T. V. p. XXXV.) *Bonam deam continuo vidimus. Numus praesens Bonam Memoriam commendat. Memoria Graecis Μνημόσυνη, secundum aliquos Musarum mater. At non existimo, hanc praeclarae subolis genitricem hac inscriptione indicari. Neque etiam existimo, a Paestanis eam intellectam fuisse Memoriam, quam illustri allegoria Sapientiae matrem apud Gellium dixit Afranius: (L. XIII. c. 8.)*

Usus me genuit, mater peperit Memoria,

Sophiam vocat me Graji, vos Sapientiam.

quibus is versicalis commonere voluit, illi, qui sapiens esse rerum humanarum velit, non libris solis, neque disciplinis rhetoricas, dialecticisque opus esse, sed oportere eum versari quoque exerceri que in rebus communibus noscendis pericitandisque, ut praeclare observat Gellius. Aliud fuisse Paestanis in fingenda Memoria propositam, non vane auguror, et quidem illud ipsum, quod paullo supra Athenaeum ex Aristoxeno narasse dixi (L. XIV. p. 632), nimirum Paesta-

nos in Romanorum servitutem prolapsos ἀγειν μιας τινα των ὁρτων των Ἑλληνικῶν ἐτι και νυν, ἐν ᾧ συγιούτες ANAMIM-ΝΗΣΚΟΝΤΑΙ των ἀρχαντων ἐκείνων ὄνοματάντε και τομιμών, ἀπόλοφυριμένα δι προς ἀλληλους και ἀποδακυσάντες ἀπερχορται, in hunc usque diem unum ex Graecorum festis celebrare, quo in unum congregati IN MEMORIAM REVO-CANT vetera illa nomina, ac instituta, lacrimantesque ac sortem suam invicem conquesti discedunt. Quod publice celebrandum est visum, dignum hercle fuit etiam argumentum, quod in moneta publica extaret. Et hanc quidem Memoriam dixerunt bonam, haud dubie, quod bonorum amissorum recordatio animos occupavit, et divinitatis more intra templum constituerunt uno hoc ejus consecratae exemplo; quamquam si licuit Atheniensibus ponere aram Oblivioni (Plutarch. Sympo. IX. p. 740), cur idem non facerent Paestani Memoriae? Eleganter typus hominis per otium veterem suam fortunam animo versantis imaginem exprimit. (Confer indicem Gruteri sub Bo-na Dea.)

P. 165. col. 2. post lin. 31.

Abbas Sestinus narrat (Lettere Tom. V. p. III.), extare in museo dacis Braconiani, nunc Vaticano, numum hujus urbis aureum inscriptum literis Oscis: ΒΣΒΞ nulla facta mentione typorum, ponderis etc. sic ut cupiditatem nostram irritaret magis, quam satiaret. Quippe parum nostra interesse debet, numi tam singularis omnem verumque statum nosse ^{a)}.

^{a)} Singularis iste numulus nunc continetur in locupletissima collectione Comitis a Wiczay, uti patet ex catalogo: *Hedervarii numi antiqui auct. Com. Mich. a Wiczay. Viadobonas*

P. 175. col. i. lin. 3.

8Δ. *Caput aquilae serpentem rostro stringens.* **Ξ** *Fulmen.* AV. IV.

Hactenus Locrorum numus aureus dempto Goltziano conspectus non fuit. Quem coram dedimus, editus est a Michaeli Arditu Neapolitano in dissertatione, cui titulus: *Illustrazione di un antico vaso etc.* Testatur repertum nuper fuisse in ruinis Locrorum Italiae. Quae causa, ac praeterea, quod aquila, et fulmen obvii sunt in eorum moneta typi, dubitare non sinunt, cimelium istud ejus esse populi opus putandum. Tamen inscriptio tam est singularis, ut dubius haeream ipse, quid de ea statuendum existimem. Esse retrogradam, manifestum est. Verum quam dabimus potentiam elemento alteri 8? Vidimus attius pag. 122, illud in Oscorum alphabeto aequivalere τφ F vel V consonanti. Obvii sunt Locrorum numi inscripti ΛΟ. At praeterquam, quod verisimile non est, Oscorum fermas in Graeciam M., et usque Læcros pertinuisse, quo pacto pro O scribi poterat elementum, quod cum O nihil habet affinitatem? — Non multum absimilem formam dedi supra in Prolegomenis general. p. CI., verum praeterquam, quod illa non O, sed OT significat, quod cum solite ΛΟΚΡΩΝ consistere nequit, monogramma istud aeo tam remoto, cui praesens numus debetur, non competit. An in numo tam exigui voluminis, sperisque tam delicati aliud vidit is, qui delineavit? Rem nobis gratam fecisset eruditus praeco, si ad rem adeo insolentem

aliqua nobis de suo observata addisset, quae dubium omne dispellerent. Neque enim illi antiquariorum in similibus causis fastidia ignota esse poterant.

P. 183.

Dixi, satis nunc constare, vagam hactenus Orram sitam fuisse in agro Locrorum Italiae, ex quo nempe cl. Michael Arditus numum protulit inscriptum OPPA. ΛΟΚΡΩΝ. Verum testatur vir eruditus Mathias Zarillus, in numo hoc, qui, olim ducis Nojae, nunc in museo regio Neapoli servatur, eo loco, quo scriptum OPPA praetenditur, literas esse confusas, et evanidas, et ΦΡΑ potius legendas videri. Atque hoc de epigraphe OPPA dubium tanto augetur magis, quod quatuor similes a Magnano in Bruttia numismatica video editos, omnes inscriptos quidem ΛΟΚΡΩΝ, nulla tamen τε OPPA mentione. Nondum ergo de vero Orrae situ certi sumus.

P. 184. col. 2. lin. 11 post edoceri.

Quae tum ignoraveram, forte fortuna aliud agens a me ipso sum edoctus, nimiram cum in Strabone legerem: (L. X. p. m. 725.) ποδας μεν γαρ λεγεσθαι τας υπωρειας, κορυφας δε τα ακρα των δεων, pedes enim vocantur infimae montis partes, sicut vertices summa montium. Et video, montis radicem viris Graeciae summis atque pervetustis dictam fuisse ποδα. Homerus: (Il. B. v. 824: seu in Catalogo v. 331.)

1814, pag. 15. Tab. I. num. 11.), et jure videtur attribui Felsinae, quam Plinius principem urbem Etruriae nominat.

*Oι δε Ζελεῖαι ἐναντίαι ποδα τειστον
Ιδης,*

*Qui vero Zeleam habitabant sub pe-
dom imum Idae.*

Ad quem versum scholiastes: ποδα γαρ το κατωτατον μερον, μηταφορικως· τετ' εσιν, ο καλυμεν ημεις υπωρειαν. *Pes-*
enim est infima pars, metaphorice, id est, *quod nos vocamus radicem montis.* Sed et Eustathius ad eadem verba: υπαι ποδα τειστον Ιδης, ο εσιν, εν τη εσχατη υπωρεια της Ιδης. Eidem Homero alibi memorantur ποδες πολυπιδακις Ιδης, *ra-*
diccs irriguac Idae. (Iliad. V. 59.) Nar-
rat Pindarus, (Pyth. XI. 54.) Strophium Παρνασσου ποδα νισοκτα, *inhabitasse radi-*
cem Parnassi. Nolo cumulare exempla,
quae plura vel ex solis his auctoribus
peti possent. Pro πης Graecos eodem
sensu dixisse etiam πεστης, patet ex Po-
lybio, (Hist. L. III. §. 17.) aliisque. Qua-
re cum promontoria proprie sint mon-
tes, quorum pedes, seu radices longius
in mare excurrunt, et porrigunt, non
inique Siculi celebrata sua tria promon-
toria junctis tribus humanis pedibus ex-
pressere. Utrum urbes Italicae, aliae-
que Asiae minoris, quae ibi continuo
memorantur, simili triquetrae typo idem
voluerint intelligi, an aliam allegoriam
hac imagine involverint, hactenus mihi
ignotum. Addo, mirum videri, Latinos,
qui pleraque Graecorum amabant imi-
tari, non etiam Graecorum more funda-
menta montium dixisse pedes. Erudit
lexicographi unum cjsus exemplum nobis
suppedant captum ex Ammiano Mar-
cellino: (L. XIV. c. 26.) *imi pedes Ca-*
sii montis. Et tamen iidem vertices mon-
tium dixerunt *capita.* Cultiores hodier-
nae Europae linguae, Italica, Germani-

ca, Gallica, Anglicā hanc Graecōrum al-
legoriam facile recepere.

P. 206. col. 1. post lin. 7.

Νυνum ΚΕΦΑΛΟΙΔ., in cuius aver-
sa est ΗΡΑΚΛΕΑ, vide infra in his
ipsis Addendis ad pag. 211.

P. 211. col. 1. lin. 5.

Nuper huic Siciliae Heracleae nu-
num sequentem dedit Sestinus: (Let-
tere Tom. V. p. XXXIX.)

ΚΕΦΑΛΟΙΔ. *Caput Herculis leo-*
nis exuvii tectum. Σ. ΗΡΑΚΛΕΑ in
imo - - - ΩΝ. Bos cornupeta. ΑΕ. III.

Pars antica sine dubio Cephalaedium
Siciliae respicit. Pars aversa male sana
est, et forte plus, quam istud adjecta
numi icon profitetur. Neque enim Graeci
Heraclean scripsere ΗΡΑΚΛΕΑ, sed
ΗΡΑΚΛΕΙΑ. Et vero pro hac epigra-
phe a Sestino promulgata Princeps Tur-
ris Muciae in simili suo legit ΗΡΑ-
ΚΛΕΙΟΤΑΝ. (Auetar. II. tab. II.) Dif-
feramus ergo judicium, usquedum tutius
judicare liceat. Tamen si epigraphe an-
ticeae talis est, qualem auctor adserit,
habemus nomen Cephaloedii pluribus
literis scriptum, quam istud adhuc vidi-
mus. Nam in hactenus cognitis legitur
tantum ΚΕΦΑ.

P. 219. col. 1. post lin. 25.

MERGANA.

Prope Syracusas: De hujus oppidi
nomo hactenus inter incertos habito vi-
de, quae indicabo in Addendis ad Vol.
IV. p. 163.

P. 231. col. 1, post lin. 26. addo.

Post haec incidi in marmor fratrum arvalium, ab ill. Marinio iterum, adcuratusque vulgatum, (Trat. arv. pag. CXLIV.) quo teste ex fratrum praescripto immolabantur IANO. PATRI. ARIE-

TES. II. Ergo aries fuit sueta Iani victima. Verisimile igitur, a Panormitanarum civitate, quae tum Romanis magna sui parte constabat, receptum Ianum Romanorum numen, eumque insertum monetae addita ejus victima ariete.

A D D E N D A

A D

V O L V M E N S E C V N D V M

P. 25. col. 1. lin. 7.

Alterum hunc Diadumeniani numum a Sestinio vulgatam opus esse impostoris Osman Bey, docuit me Cousineryus ejus nunc possessor.

P. 27.

Procopius Byzantis conditoris matrem Ceroessam vocat. (de Aedif. Iust. L. I. c. 5.) Vide plura apud Hesychium Milesium, (de reb. patr. Constantinop.) sed qui fabulas tantum narrat.

P. 28. col. 1. post lin. 11.

Lunae in Byzantiorum numis conspiciuae causam non attuli, quia omnem ignoravi. Eam tamen reperit Pinkertonus, nimirum cum Philippus Macedo nocte concubia repentina incursu expugnare Byzantium tentaret, explicatam repente ex nubibus lunam splendore suo adventantem hostem civibus prodiisse. Addit, Turcos longo post tempore Constantinoli potitos, cum lunae signum per plures urbis vicos propositum viderent,

crederentque magicam illi vim inesse, illo deinceps instar insignis uti coepisse. (Essay on med. Vol. I. p. 192.) Haec omnia quo auctore acceperit vir eruditus, mihi incompertum. Causam vero etiam adamatae a Turcis lunae valde esse incertam, et ne his ipsis quidem satis cognitam, adfirmat cl. Toderinus, qui pluribus annis Constantinopoli degens instituto sedulo examine nihil certi intelligere potuit. (de literat. Ture. p. m. 253.) Ii, qui scribunt, legem sibi ex praecipuis unam esse impositam debent existimare, ut, cum singularia nobis, neque communis res notitiae narrant, fontes nobis suos ne invideant, aut ferant patienter, si fidem aut suspendimus, aut plane abnegamus. Sed et gratam nobis rem fecisset, si auctorem laudasset, qui sinistram Philippo Byzantium oppugnanti lunam docuerat. Illustres historici factum istud ignorant. Narrat Iustinus, omissam a Macedone obsidionem, quia in Scythes exercitum duxit, (L. IX. c. 2.) Diodorus, (L. XVI. c. 77.) et Demosthe-

nes (de Corona p. m. 487). Atheniensium ope liberatam urbem dixere. Philostratus insigne hoc beneficium in Leonem philosophum Byzantium contulit, (Vit. philos. L. I. §. 2.) sed quod anilem fabulam olet. Hesychius Milesius canum latrata proditas Philippi insidias narrat. (de reb. patriis Constantinop.)

P. 32. col. 1. lin. 19.

Consentit Hesychius Milesius (de reb. patr. Constantinop.) sed cui dicitur πολις Αγρωνια.

P. 32. col. 2. post lin. 6.

CYPSELA.

Inter Hebrum et Melanem fluvios ab Aegaeo nonnihil remotior, veteribus non incognita, quorum nonnullis scribitur *Cypsellæ*. Livio est in multitudinis numero, τὰ *Cypselæ*, et sic Polyaenio quoque. (Stratag. L. IV. c. 16.) Usque huc numis haec urbs caruit. *Autonomum* nuper cl. Sestinus ex praeclaro museo Cousinerii vulgavit. (Lettere T. V. p. XXII.)

Caput Bacchi hedera coronatum.
Ξ ΚΤΨΕ. *Diota, superne luneola, in area ramus.* AE. III.

AE. RRRR.

P. 32. col. 2. post lin. 35.

DICAEOPOLIS.

Maritima, Abderam inter et Maroneam. Herodoto aliisque vocata *Dicaea*, Plinio *Dicaeae*, sed et *Dicaeopolis* cum numo Harpocrationi, et Suidæ. Vide haec omnia apud Cellarium. Sic et Scodra et Scodropolis, Soli et Solopolis,

plura exempla alia dedimus in Trajanopolis Thraciae. *Autonomum* certum hujus urbis ex museo Cousinery, nuper vulgavit abbas Sestinus.

Caput Cereris spicis coronatum. Ξ ΔΙΚΑΙΟΠΟΛ. *Taurus tranquille stans.* AE. III.

AE. RRRR.

P. 37. col. 2. post lin. 15.

ODRYSAE.

Gens Thraciae Mediterranea. Ejus *autonomos* aliquot vulgavit Sestinus: (Lettere T. V. p. XLIII.)

Caput Herculis imberbe in leonis pelle. Ξ ΟΔΡΟΗΣ - - - in aliis: ΟΔΡΟΣΙ - - *Taurus stans.* AE. III.

Odrysia hos tribuendos numos facile dedero: etsi mira videatur litera quarta O, pro qua scriptorum consensus habet T. Tamen non perinde dedero, argenteum fabricae per antiquæ, cujus pagina sequente meminit, ad eundem populum pertinere. Est is idem in museo Caesareo, in quo nunc quoque nequaquam literas vetustas Graecas, sed plane peregrinas video.

AE. RRR.

P. 42. col. 2. lin. 17.

Narrat quoque Herodotus, (L. VII. c. III.) apud Satras Thraciae populum esse oraculum Bacchi, et vatem feminam responsa reddere perinde ac Delphis.

P. 50. col. 1. post lin. 21.

Alium typo diversum vulgavit Sestinus. (Lettere T. V. p. LXIX.)

Leo gradiens. Ξ ΚΑΡΔΙΑ. *Hordei granum intra quadrum.* AE. IV.

Divitias hujus urbis idem auxit derivando hic numos argenteos III. formae, in quorum antica: *Leo dimidius respiens*, in aversa: *Area in IV. partes secta*. (Lettere T. I. p. 129.) Dixi in Volumine I. p. 217, hos numos hactenus a plerisque Leontinis Siciliae fuisse tributos, sed nunquam istud satis probatum, et mox, enarrato Sestini judicio, addidi, rem adhuc esse incertam. *Incertam?* inquit idem serius, (Lettere T. V. p. LXIX.) *imo certissimam*. Reliquam ejus orationem plenam moderationis, elegantiae, humanitatisque lector ab auctore ipso petat.

P. 52. col. 2. lin. 23.

Numos hos esse Samothraciae, nunc jam dubitari nequit, ex quo Sestinus numum vulgavit cum simili utrinque typo, et scriptura plena ΣΑΜΟΘΡΑΚΩΝ.

P. 54. col. 2. in fine.

Caput Bacchi hedera coronatum. Ξ ΘΑΣΙ. *Duo pisces contrario situ.* AR. IV.

Numulum hunc ex museo Cousinerryano vulgavit Sestinus, (Lettere Tom. V. p. LV.) et corrigendum illo similem alium docuit ab Haymio editum, quem is propter literas AΘ. Atheniensem putavit. (Thes. Br. T. II. p. 76.) Hoc pacto disperit etiam caput Epicuri, quod is in antica exhiberi putavit.

P. 70. col. 1. post lineam 34.

Addendus hic alias, et quidem argenteus: *Scuta Macedonica.* Ξ *Prora navis, cui inscriptum: BOTTEATΩΝ.*

Eum ex museo Cousinerryano edidit Sestinus. (Lettere T. V. p. LXVIII.)

P. 70. col. 2. post lin. 6.

Regius.

APOLLODORVS Cassandreae rex.

Leo. Ξ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΑΠΟΛΛΟΔΟΡΟΤ. (*verius ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΤ.*) *Eques.*

Insignem hunc, ac forte unicum numum ex museo Hunteriano vulgavit Pinneronius, neglecta tamen metalli et voluminis mentione. (Essay on medals Vol. II. p. 245.) Hic Apollodorus simulato libertatis studio apud Cassandrenses suos gratiosus tyrannidem serius invasit, eamque crudelissime aliquamdiu exercuit. Hominem fraudulentum fraude item petitum deject Antigonus I. cognomento Gonatas. Auctores, qui ejus meminere, enarrat Rein. Reineccius, (Hist. Iul. P. III. p. 552) et Perizonius. (ad Aelianii Hist. var. L. XIV. c. 41.) Typi opus ejus aetatis Macedonicum non inficiantur.

P. 72. col. 2. post lin. 30.

Imperatorius.

ΝΕΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. *Fortuna stans,* Treboniani. Editus a Sestinio, (Lettere T. V. p. 25) et Neapoli euipiam Ioniae tributus, cuius obiter meminit Strabo. (L. XIV. p. m. 947.) Causa illi praecipua, quia *fu acquistato in Smirne*. Tendet repetere, quas inter leges argumentum istud valere possit. Causam aliam repetit a signo incuso, cuius formae signum, ait, saepe reperiri in numis Ephesi. Esto, sed miror profecto, ejus indicium nullum exstare in numi iconismo, quem nobis obtulit. Non satis solidas has puto regulas, neque satis rationis, cur cime-

lium istud a nostra Macedoniae Neapoli sit arcendum.

P. 77. col. 1. post lin. 10.

SCIONE.

Sita in Chersoneso Pallene. Ejus praeter alias aliquoties meminit Demosthenes in oratione adv. Lacritum. *Autonomum* nuper edidit Sestinus ex museo Cousineryano: (Lettere T. V. p. LXIV.)

Caput Veneris. Ξ ΣΚΙΩΝΑΙΩΝ.
Duae columbae sibi obviantes. AE. III.

Spectatis typis numus hic similis est illi, quem Goltzius tribuit Curio Cypri adiecta nimirum epigraphe ΚΤΡΙΕΩΝ, cum tamen lectio genuina, etsi nullo sensu, sit ΟΤΤΣ, qualem praeferat integrerimus musei Caesarei, quibus ex literis, ut suspicatur Sestinus, nullo modo formari potest lectio retrograda ΣΚΙΩ. Monere necesse non est, Venerem suas comitari columbas.

P. 81. col. 2. ad lin. 11.

Narrat cl. Sestinus, (Lettere T. V. p. XXXIX.) eo loco, quo haec Uranopolis stetit, repertos fuisse numos similes complures, ex quibus illi omnes, qui illaes fuisse, inscripti sunt: ΟΤΡΑΝΙΔΩΝ. ΠΟΛΕΩΣ, id est: *urbs coelium*, seu *coelicolarum*, eodem fere sensu cum ΟΤΡΑΝΙΑΣ. ΠΟΛΕΩΣ, ut adeo, quae sequitur, explicatio, salva possit permanere. Hac ergo urbis suae appellatione mons Atho sese Olympi riyalem professus est, dignus nimirum propter coeli viciniam, in quem se coelestes animae demitterent.

P. 86. col. 2. post lin. 16.

AEROPVS. II.

Regis hujus bini haudita pridem detecti sunt numi:

Caput Herculis barbatum leonis exuviae tectum. Ξ AEPO. *Lupus dimidiatus aliquid devorans, superne clava.* AR. III.

Caput juvenile pilico tectum. Ξ AEPOPO. *Equus subsaltans.* AE. III.

Numus prior servatur in museo M. Duccis. Cum illud ante annos complures in ordinem redigerem, illustre hoc numisma propter scripturae parsimoniam mihi ignotum in incertorum stationem reposui. At eum cl. Abbas Sestinus ope alterius numi, qui porrectiore habet epigraphen, feliciter explicavit, docuitque, utrumque tribuendum Aeropo Macedonie regi. Alter aeneus ab amicissimo mihi Cousineryo olim nationis Gallicae apud Thessalonicanam procuratore repertus est prope Amphipolin Macedoniae urbem. Haec ex ipsis Sestini commentariis accepi. (Lettere Tom. V. p. VII.)

Antequam definire aggredior, cui Aeropo, nam plures in Macedonia fuere hoc nomine reges, hos numos triubendos existimem, necesse puto, veram ejus nominis orthographiam stabilire, et utroque hoc numo confirmare. Auctores Graeci, qui regum, quibus istud nomen fuit, meminere, Herodotus, (L. VIII. c. 139.) Diodorus Siculus, (L. XIV. c. 37.) Polyaenus, (Stratag. L. II. c. 17.) et Plutarchus (in Demetrio p. m. 897.) unani-mi censisu scripsere Αερωπος, quibus addi potest aliis quispiam Αερωπος familiaris Pyrrhi laudatus Plutarcho. (in Pyrro p. m. 387.) At Eusebio hi Mace-

doniae reges dicuntur *Aeropus*. (in Chronico p. m. 50 et 57.) In vetustioribus Iuستini editionibus vulgo legitur *Eropus*, ex qua falsa lectione error fluxit in catalogos regum Macedoniae a variis vulgatos. (L. VII c. 2.) At jam viderunt eruditii, hic quoque legendum *Aeropus*. Perperam item hic rex in panegyrico, quem Nazarius Constanino Aug. dixit, vocatur *Eropus*. (Cap. 20.) Atque haec nostra lectio praeclare confirmatur utroque hoc numo, quem coram stitimus. Ex quo suapte patet, in vocabulo *Aeropus* priores literas *ae* non esse diphthongum, sed diaeresi separandas, scribendo nimirum *Aeropus*. Ceterum necesse non est admonere, modum AEPO-PIO esse eundem, quem jam in aliorum Macedoniae regum numis scripto ΑΡΧΕΛΑΟ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ etc. observavimus.

Superest inquirere, ad quem ex pluribus Aeropum hi numi pertineant. Omisso vetustissimo illo, quem nonnulli ipsi Carano coaevum, quin et fratrem faciunt,

AEROPVS I. memoratur ab Herodoto, Philippi I. filius. (l. c.) Consentit Iustinus, (l. c.) qui et addit, regem hunc adhuc infantem bello Illyrico in cunis praegestatum, ejusque praesentia animatos Macedonas insignem victoriam reportasse. Factum istud refert etiam laudatus supra Nazarius. Fertur regnasse annos XXVI. relictio successore filio Alceta secundum Herodotum et Eusebium, quos citavimus, at secundum Iustinum Amynta I. Aetas hujus regis nimium remota, qui exeunte altero orbis conditae saeculo diem obivit, alium respicere hujus nominis regem jubet.

AEROPVS. II. Oresti puero Archelai filio datas tutor pupillum interficit, et ipse regnat. (Diodor. L. XIV. c. 37.) Agesilao ab expeditione Asiatica reduci, et per Macedoniam domum tendenti adversatus primum, deinde cum hospite faedus init. (Polyen. Strat. L. II. c. 17.) Mensulis et lucernulis fabricandis sedulam dedisse operam narrat Plutarchus. (in Demetr. p. 897.) Regnavit annos VI (Diodor. l. c.) et moritur V. C. circiter 359.

Atque huic Aeropo numos hos esse tribuendos, dubitari nequit. Henricus Dodwellus in suis Annalib. Thucyd. ad ann. ante Chr. 454. audacter adserit, et 'Orestem pupillum, et Aeropum tutorem ex regum Macedoniae catalogo esse ejiciendos, quin et Aeropum et Archelaum unum esse eundemque regem. Temerariam viri eruditii confidentiam jam argumentis historicis eyerit Wesselingius ad laudatum Diodori locum, at nunc multo eam certius disperdunt numi, quorum alias habemus Archelai, alias recens repertos Aeropi.

P. 86. col. 2. in fine.

Nactus est illustris hic Pausaniae numus argenteus comitem aeneum.

Caput juvenile diadematum.

ΞΠΑΤΣΑΝΙΑ. *Leo dimidius saliens.*

AE. III.

Eum abbas Sestinus ex locuplete museo Cousinerii edidit. (Lettere Tom. V. p. VIII. IX.) Integerrimi bujus numi beneficio illustratur numus simillimus musei Caesarei, quem quia speciatatis aliquot literis mancus est, olim inter incertos edideram. (Catalog. mus. Caes. Tom. I. p. 289. et tab. VI. num. 10.)

P. 100. lin. 17. col. 1.

Dicitur hic et proxime *Iuppiter Nicephorus*, qui *aetophorus* dicendus fuerat.

P. 109.

, et refert Procopius, (de Aedif. Iust. L. VI. c. 2.) apud Augilam Libyae adhuc Iustiniano imperante stetisse templo sacra Ammoni, et Alexandro M. victimis utrique a sacrificiorum grege oblatis.

P. 119. col. 1. lin. 15.

Certiorem nuper hujus aversae explicationem attulit vir insignis Ennius Visconti, (Mus. Pio-Clem. T. VI. p. 16.) nimirum hanc navim esse eandem, quam indicat Athenaeus (L. V. p. 209.) nimirum qua Antigonus Ptolemaei duces superavit, quamque is deinde Apollini diecavit.

P. 120.

Ποιητου δην ἀρα και Φημη δουναι πτερα, και περφαι ταυτην ἐπι την ἑσπεραν ματισσιν δοξης αγγελον κ.τ.λ. Ad poetam autem pertinet Famae dare alas, et mittere eam via aerea ad Occidentem gloriae nunciam. (Himerius sophista Orat. XIII. §. 12.)

P. 133. col. 2. lin. 19.

Non adrisit judicium meum Sestino, quia in suo, quem meo similem placuit, legitur ΦΕΡΑ. At certum est, in meo legi manifestum, et solum ΘΕ., ut taceam, eum aliis etiam causis suo esse dissimilem.

P. 146. col. 1. lin. 14.

Sed stomachatur haec dictata Sesti-

nus. Ait enim, (Lettere T. V. p. LXV.) numum meum esse vitiatum, neque referri posse ad urbem aliquam Othryi Thessaliae monti adsitam. Denique esse corrigendum ex numo suo simili, in cuius aversa est: ΘΕΒ. *Clypeus cum hasta*. Monendus lector, haec ad unum omnia temere, atque inconsulto esse prolati. Ait, numum meum esse vitiatum, quod esse falsum ipse nosse debuit; nam eo loco, quo numum edidi, disertis verbis monui: *numum esse integerrimum, et nulla sui parte attritum*. Si dixi, in aversa esse *forte aram*, istud vitium numi non arguit, sed quod saepe fit, typum ipsum mihi esse incompertum. Ad haec litterae ΘΕ. tam sunt evidentes, quam esse in vetere quopiam numo possunt. Cetera lectorem non monebo, qui novit, non unicum hoc esse exemplum monticolarum in numis proditorum, quos geographi reticuere. Tamen Mart. Capella Pindum et Othryn Lapitharum sedem dixit. (L. VI. de Geometr. sub Thessalia.) Ergo ille aut cum Othrytis nostris in gratiam redeat, aut nobis urbem aliam palati sui ab ΘΕ incipientem prodat, valeatque cum sua ΘΕΒ., hastaque et clypeo.

P. 159. col. 1. lin. 1.

Numum hunc Asculum Apuliae revocat Sestinus, ut diximus altius. In addendis ad Volumen I. ad pag. 141.

P. 168. col. 1. post lin. 30.

NEOPTOLEMVS.

*Scuta tria in orbem composita, Ι
ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΤ. Basis cum colum-*

D

na super qua figura stans, in area ΕΠΙΤΡ. in monogramate. AE. III.

Ita numum musei Cousinerryani describit Sestinus, (Lettere T. V. p. LXV.) eumque huic Epiri regi tribuit. Et verisimile istud spectata natura numorum regum Epiri. Utrum vero errasse continuo videri debeat Haymius legendo in numo suo ΕΤΠΟΛΕΜΟΤ, pro ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΤ, ut istud ab eo factum diserte praedicat Sestinus, vehementer dubito. Nam adcuratus Haymius numum suum integrum profitetur, (Thes. Br. T. II. p. 78.) atque is in parte aversa longe alio est typo.

P. 187. col. 1. lin. 7.

Addendus alias: ΛΕΤΚ. *Imp. capite radiato in currū triumph. adversus vectus d. lauream, s. globum, Caracallae. (Mus. com. de Sternberg.)*

P. 189.

Quid quod etiam fama fuit, Diomedem apri Calidonii dentes apud Benventum a se conditum dedicasse, eosque suo adhuc aevo fuisse monstratos narrat Procopius Caesariensis. (Bell. Goth. L. I. c. 15.)

¶ P. 189. col. 2. lin. 5.

Verum me fuisse augarem, docuit eventus, numumque hunc restituendum Aegirae Achajae, docebo infra ad pag. 235.

P. 199. col. 1. lin. 26.

Si recte conjecteram, numos similes Erythris tribuendos, non, ut Pellerinius sanxerat, Zephyrio Ciliciae, eo tamen peccasse videor, quod Erythras Boeotiae, prae alteris Ioniae malebam. Ete-

nim certiorem me redditum navus Cousinerryus, numos similes reperiri per Ioniā.

P. 200. col. 2. lin. 23.

Vide, quae ad p. 228 dicentur.

P. 202. col. 2. lin. 11.

Singularem epigraphen TEBE, omissa scilicet aspirata, citat Richardus Payne ex pervetusto tridrachmo musei van Damme, in cujus una facie est vas, in alia quadratum incusum. (Analyt. Essay. p. 25 et 27.)

P. 209. col. 2. lin. 23.

Aristoteles, ut Granius memorat, vir ingenio praepotens, atque in doctrina praecipuus, Minervam esse lunam probabilibus argumentis explicat, et literata auctoritate demonstrat. (Arnob. adv. gentes L. III. p. m. 69.)

P. 215. col. 2. post lin. 24.

Confirmat judicium istud datis ad me literis cl. Cousinerryus, qui prior ope numorum suorum, eorumque comperto solo natali, tum et obvio in iis hoc Pergami monogrammate huic urbi restituidos conjecit. Ait iterum in posteriori aliqua epistola edictum se a civi quedam Athenensi, numorum veterum perrito, hujus generis numos non reperiri in agro Attico.

P. 217. col. 1. lin. 8. post: Sanxerunt.

Sed Laurentius Lydus: (περὶ Μῆνων in Maio cap. 3.)
 Ἡφαιστος τεσσαρες, πρωτος Ουρανου, και
 Ἡμερας πατηης Απολλωνος, του Αθηναιων
 αεχηγηστου.

P. 226. col. 1. post lin. 12.

ΑΙΓΕΙΝΗΤΩΝ. ΣΑΔ. *Duae mulieres stantes*, Severi, quem numum edit abbas Sestinus, qui existimat, additum ΣΑΔ. indicare insulam vicinam Salaminem, et esse concordiam inter utramque insulam, hanc ipsam etiam indicante utroque genio earum muliebri. (Lettere V. p. XLIX.)

P. 228. col. 2. post lin. 5.

Autonomos binos alios vulgavit Sestinus, et huc vocandos docuit: (Lettere T. V. p. XLVIII.)

Caput muliebre. Σ. ΣΑΔΑ. *Clypeus pharetra insignitus.* AE. III.

Similem olim vulgavit cl. Neumannus, (Num. pop. p. 215.) eumque contra Pellerinium tribuit Larymnae Boeotiae causa inserti clypei Boeotici, ut in hac diximus, nimirum literis ΑΑ. Larymnam, ΣΑ. Salyaneum ejusdem regionis oppidum indicantibus. At videt Sestinus numum, in quo ΣΑ. et ΑΑ. non divisim, sed continue sunt perscripta, acilicet ΣΑΔΑ., quo is permotus quomodo similes Salamini insulae jure esse tribuendos adserit. Sin istud, fuere urbes, quarum clypei ad formam Boeotiorum proprius accessere.

P. 229. col. 2. post lin. 4.

Usque modo communis fuit sententia, quomodo hos propter memoratas causas esse monetam Peloponnesiam. At verisimilius nuper visum cl. Pinkerton, eos omnes Aeginae insulae restituendos, (Essay on medals Vol. I. p. 66. seq.) quae quidem jam fuit opinio Montfauconii. (Palaeogr. p. 143.) Ut argumens iis, quae adducit, causam suam non

penitus evicit, tamen justum dubium videtur obtulisse antiquariis, utri Aegio, an Aeginae tam praeclarae sint opes permittendae. Idem tamen etiam parum sibi consuluit, dum eundem secutus Montfauconium in quinque partis averseae linearum ductibus contineri literas omnes ΑΙΓΙΝΗΤΩΝ adserit. Praeterquam enim quod nemini istud sobrio persuaserit, numi hi nequaquam tantae erunt antiquitatis, quantam iis jure trahit vir eruditus, si jam in iis comparent literae noviciae Η et Ω.

P. 233. col. 1. ante CORONE. CORINTHVS.

ΧΑΛΑΕ--*Iuppitor stans etc.* Ξ ΚΟΠΙΝΘΙΩΝ. ΑΧΑΙΩΝ. *Mulier sedens etc.* AE. III. (Sestini Lettere T. V. p. L. ex museo Ainslieano.)

Existimat Sestinus, laudatum mox numum Haymianum ΚΑΠΙΝΘΙΩΝ esse eundem cum praesente, et in illo quoque legendum ΚΟΠΙΝΘΙΩΝ.

Si verum est, numos hos eloqui urbem Corinthum, fallit sine dubio regula, quam mox articulo praecedente dedi, nimirum urbes in ipsa Achaea sitas non sese in his numis *Achaeos* fuisse professos. At nosse oportet, superioribus temporibus usque ad dominatum Philippi II. et Alexandri M. non recenseri Corinthum inter XIII. urbes Achaeae, quas Polybius communi faedere usas refert. (Hist. L. II. c. 41.) Pluribus post annis eam Aratus Sicyonius praetor ejecto Macedonum praesidio libertati suae restituit, et ad remp. Achaeorum adjunxit. Factum forte tum, ut Corinthii a Macedoniae regum jugo liberati sese modo palam Achaeos appellarent,

et horum sese faederi accesisse profiterentur.

P. 233. col. 2. lin. 6.

Inter urbes sinus Crissaei imperante Iustiniano terrae motu eversas praeter Chaeroniam, Patras, Naupactum Procopius memorat etiam Κορωνειαν. (Bell. Goth. L. IV. c. 25.)

P. 235. col. 1. post lin. 17.

IMPERATORII.

Binos hujus classis, utramque Plautillae, nuper edidit cl. Sestinus, cum antehac imperatorii quoque hujus urbis ignoti fuissent.

ΑΙΓΕΙΡΑΤΩΝ. Diana venatrix gradiens comite cane d. facem ardentem prodendit. (Ex museo Sanclementii Romae.)

Narrat loco mox laudato Pausanias, Hyperesienses ad arcendos a finibus suis Sicyonios stratagemmata usos, nimirum ligatis inter caprarum cornua facibus, iisque accensis, qua conspecta lumen multitudine Sicyonii advenisse auxilia rati ad sua redire. At Hypereienses hoc defunctos periculo Dianae Agroterae templum aedificasse. Hac igitur de causa Aegiratas Dianam intulisse numis, eamque armasse face, stratagematis argumento, existimat Sestinus. Numus hic istud praeterea habet singulare, quod Plautillam appellat tantum ΦΟΤΛΙΑΝ. ΖΕΒΑΚΤΗΝ omisso Plautillae nomine.

ΑΙΓΕΙΡΑΤΩΝ. Aesculapius stans. (Mus. Borgia.) Numum similem vulgavit Vaillantius, sed cum legeret ΑΙΓΑΙΑΤΩΝ, numum Aegitio Aetoliae tribuit.

(Num. Graec. p. 114.) Adverti supra ad numos Aetoliae hujus urbis, numum hunc haud dubie Peloponnesi cuiquam urbi deberi additis ejus causis. Quod tum praedixeram, eventus comprobavit.

P. 265. col. 1. lin. 26.

Docuit me serius Sestinus, Viscontium idem docuisse in Tomo VI. Musei Pio-Clem. Videatur ergo ex anno editionis, uter inventor sit putandus. Eruditus L., qui me contra Sestinii criminationes acriter defendit, (neue Bibl. der schönen Wissenschaften und der freyen Künste, 57. Bandes erstes Stück. 1796) sagt Seite 120: daß Payne's Werk mehrere Jahre vor dem T. VI. des Museum P. Clem. erschienen sey.

P. 284. col. 1. lin. 14.

Hunc Pellerini autonorum loco moveri vult Sestinus, adfirmans, in similibus aliis distincte legi ΘΑΣΙΩΝ. (Lettere T. V. p. LV.)

P. 286. col. 2. post lin. 12.

Veridicum me fuisse vatem, docuit in epistola ad me data cl. Cousineryus, in cuius nunc potestate numus is est, opus ejus Osman Bey, qui doctus apprime fuit, scalpri ope novas inscriptiones ementiri.

P. 287. col. 2. lin. 5. post fuit.

Et narrat Plutarchus, (Quaest. Graec. n. 48.) Palladium revera stetisse Argis, unde furto sublatum Lacedaemonem migravit.

P. 293. col. 1. lin. ult.

Montis Olympi in Arcadia prope

Tegeam meminit Polybius. (Hist. L. V. c. 24.)

P. 322. col. 1. lin. 1.

Quin et idem ille Tylissi numus, quem in Gotha sua vulgavit Liebeus, fusus, spuriusque adeo visus est Iulio Schlägero musei Gothani custodi, ut ipse fassus est in epistola anno 1768 ad Khellium scripta, quam ipse teneo.

P. 322. col. 1. post lin. 25.

ARTEMISIVM.

Plinio urbs Euboeae, aliis promontorium, ubi Themistocles Persarum classem attrivit. Forte fuit urbs promontorio adstituta. *Autonomum dedit Sestinus*: (Lettere T. V. p. XLVI.)

Caput Herculis imberbe in leonis exuvii. ΞΑΡΤΕ. Caput canis, infra clava. AR. IV.

Suapte patet, positum in hoc numo canem causa Diana, *Ἄρτεμις*, a qua oppido nomen.

AR. RRRR.

P. 334. col. 2, lin. 27.

Vide, quae de numis his argenteis Seripho tributis continuo sub Siphno observabo.

P. 336. col. 1. lin. 18.

Impugnavi hoc loco, ut vides, Sestini sententiam, numos similes inscriptos ΣΕ. Seripho pro vetere more permittentis, at inscriptos ΣΙ. Sicyoni vindicantis. Alter disponere argumenta mea debueram, si testatus idem fuisset, etiam numos ΣΕ. apud Sicyonem reperiri, et statuendum adeo, hos quoque Sicyoni

deberi. Verum en tibi literas a Cousineryo anno proxime elapso ad me datas, in quibus mihi significat, amicum suum Rostanum apud eandem urbem reperisse quoque numos cum epigraphe ΣΕ., et, quod consequitur, hos aequo jure Sicyoni esse tribuendos, scilicet perinde atque illos cum epigraphe ΣΙ. Cui sententiae ut fidem facerent viri praeclarri, existimat Rostanus, veteres forte perinde scripsisse Σικυωνια, et Σικυωνια, sc. cum diphthongo. At non advertit animum vir insignis, diphthongum in prima hujus vocabuli syllaba stare non posse, cum ea a poetis omnibus cum Graecis tum Latinis constanter corripiatur, ut praeteream causas alias huic conjecturae nimium adversas. Neque felicius rem expedit Cousineryus, dum tenuiter conjectat veteres forte etiam scripsisse Σικυωνια, quod effugium sane perviolentum est nullo suffragante exemplo. Ad haec si monetarii in argenteis suis numis variarunt scribendo jam ΣΙ. jam ΣΕ., cur non etiam nonnunquam variarunt in aeneis, quos Sestinius, eumque secutus Cousineryus Siphno ademptos Sicyoni restituendos statuunt, in quibus aliud non legitur, quam ΣΙ. solitum? quam difficultatem jam agnovit etiam ipse Cousineryus, Quid igitur in universa hac causa constitendum? Ajo, argenteos hos numos propter omnium causarum concordiam nullo esse pacto dissociandos, et aut esse Siphni et Seriphi, aut ad unum omnes Sicyonis, at tum ΣΙ. et ΣΕ. non significare nomen urbis, sed esse aut literas ἀρχαιστικas magistratum, vel monetariorum, aut esse quidcunque aliud nobis ignotum. Ante omnia vero attentius esse inquirendum, quo illi in tractu copiosius soleant

emergere. Audio passim inclamari, id genus numos in Peloponneso, et Sicyonis vicinia reperiri, at non video, inquisitum etiam fuisse, utrum illi non etiam justo numero in ipsa Siphno et Seriphio reperiantur, quod tamen, antequam iudicium ferretur, praecipue fuerat iudicandum. Quod ad aeneos III. et IV. formae inscripte vel solo Σ., vel ΣΙ. attinet, quos iidem hi viri nullo sere discrimine Siphno ademptos Sicyoni largiuntur, eam ego litem meam non facio, cum ea solum a cognitione locorum, qui eos fructus parturiant, pendeat. Horum ergo eruditorum iudicio, qui se ἀντοπτας profitentur, sterilis nuper Sicyon nobilem hactenus monetariis suis opibus Siphnum ad turpem egestatem adegit, ne quidem longa saeculorum usucapione jus tutum sincerumque praestante.

P. 339. col. 1. lin. 22.

Tamen et Polyaenus memorat Satyrum Bospori tyrannum, et Gorgippum filium, qui successit. (Stratag. L. VIII. c. 55.)

P. 339. col. 2. lin. 20.

Hunc Sestinii numum ope scalpri fuisse refictum ab Osman Bey, ab ejus nunc possessore Cousineryo accepi.

P. 388. col. 1. in fine.

Alium ab hoc diversum nuper ex museo Cousineryano protulit abbas Sestinus: (Lettere Tom. V. p. XXIII.)

Caput juvenile galeatum. Ξ ΜΑΣΤΙΕΩ - Pharetra. AE. II.

Similem utrinque typum extare in numis copiosis Ponti et Paphlagoniae urbium, ac propterea si qui numi hoc

modo signati sunt, haud dubiae alteratrius esse regionis, dixi altius in Prolegomenis ad numos Ponti. Hoc igitur numo praecipue confirmantur ea, quae hoc loco de hac Paphlagoniae urbe dixi, ejusque verum nomen *Magia* invicte stabilitur.

P. 427. col. 1. post lin. 19.

TON. ΚΤΙΣ. NEIKAEΙΣ. ΠΡΩΤΟΙ. ΠΙΟΝΤ. ΚΑΛ. ΒΙΘ. *Bacchus stans d. cantharum, s. thyrsus.* Domitiani. (Mus. ill. Bar. de Seckendorf.)

P. 441. col. 2. lin. 10.

Addendus his Prusiae alteratrius numis sequens, quem cl. Sestinus recens ex museo Ainslieano prodidit. (Lettere T. V. p. XXIV.)

Equus dimidiatus saliens. Ξ Aper. AE. III.

Si quis volet numum hunc Prusiae, quem diximus, Venatori proprium dicare, habet sententiae suae faventem typum apri.

P. 450. col. 2. in fine.

CISTHENE.

Autonomum hujus rationis:

Caput Cereris velatum et spicis coronatum. Ξ ΚΙΣ. *Eques nudus citato cursu, infra quem piscis.* AE. III.

ex museo Cousinery vulgavit abbas Sestinus, (Lettere T. V. p. XXIV.) et Cisthenem Mysiae oppidum refert. Verum plura sunt Europae oppida, quae nomem suum ab iisdem his litteris inchoant. Typus aversae magis sane in Ma-

cedoniam invitat, in qua constat fuisse oppidum Cissi nomine.

Res adhuc plane incerta videtur.

P. 477. col. 1. post lin. 11.

Idem Sestinus serius jam vulgatis plures autonomos alios adjecit.

P. 485. col. 2. lin. 7. post Augusti:

quo modo et alium cum capite Vitellii ab eodem auctore editum perstringemus in Addendis ad Volum. VL p. 319.

P. 500. col. 2. lin. ult.

Payne in hoc numo, aut simili suo legit ΝΩΙΚΖΗΡΩ, etsi iconismus, quem tab. I. dedit, non satis in omnibus literis adstipuletur.

Cum haec vox, ait, nihil habeat affinitate cum lingua Graeca, hanc inscriptionem existimat esse mysticam, ductamque ex obsoleta quadam dialecto. In alio simili, quem ipse vidit in museo regis Galliarum, legit ΝΟΙΑΤΕΨ, quod vocabulum suspicatur esse genitivum pluralem αΥΓΗΣ, atque iterum mysticum. Proh nugas mysticas! Vide haec in ejus *Analytical Essay* p. 18. Ceterum existimo, posteriorem hunc numum esse eundem, in quo Pellerinius legere sibi vius est ΛΕΣΒΙΟΝ.

P. 505. col. 1. lin. 24.

Moleste fero, quae hoc loco dixeram, esse irrita, numumque tam praeclare historicum, si talis esset, qualis ferebatur, aliter explicandum. Alium similem, et magis integrum in museo Cousinerryano reperit Sestinus. (Lettere T. V. p. LXI.)

ΑΡΧΕΛΑΟC. *Caput Agrippinae sen., prae quo ΘΕΑ. Ξ ΘΕΟΦΑΝΗC.*
Caput Germanici nudum, prae quo ΘΕΟC., in area ΜΤΤΙ. ΑΕ. III.

Ergo cum ΘΕΑ partis anticae referatur ad Agrippinam, consequens erit, το ΘΕΟC partis aversae referendum ad Germanicum, non ad ΘΕΟΦΑΝΗC, qui in hoc numo, non minus atque ΑΡΧΕΛΑΟC, est magistratus. Ex aliis Mytilenaeorum numis satis constat, hos Germanico et uxori valde fuisse devotos, et utrumque adhuc vivum consecrassæ. Interim certum est, in nome Neumanniano manifeste legi ΑΡΧΕΔΑΜ -- non ΑΡΧΕΛΑΟΣ.

P. 519. col. 1. lin. 19.

deleantur verba: *in numo Trajani ΚΟΤΣΙΝΙΟΣ. ΓΡΑ. ΤΟ. Δ. Causam continuo dabimus.*

Ibid. post lin. 24.

Propter varias causas describendas numus sequens:

Capita jugata Claudii laur. et Agrippinae. Ξ ΚΟΤΣΙΝΙΟΣ. Τ. Δ. ΕΦΕ. Cervus stans. ΑΕ. III. (Cousinerry, Mus. Caes.)

Numus hic pridem cognitus inique semper fuit promulgatus. Vaillantius in numi similis parte antica agnovit capita Augusti et Liviae, in Ξ: legit ΑΡΧ. ΚΟΤΣΙΝΙΟΣ. Δ. ΕΦΕ. (Num. Graec. p. 3. lin. ult.) Pellerinius in Augusto et Livia consentit quoque, sed in aversa legit ΚΟΤΣΙΝΙΟΣ. Γ. Δ. ΕΦΕ. (Mel. II. p. 10.) Nimirum certum Τ cum ο imminente, quod scriptum est pro ΤΟ, putavit esse literam Γ, nempe ἀρχαιωσαν vocis Γερμανιτεύς. Sestinius capita an-

ticae dixit Trajani et Plotinae, et in aversa legit: ΚΟΤΣΙΝΙΟΣ. ΦΠΑ. ΤΟ. Δ. ΕΦΕ. (Lettere Tom. IV. p. 113.) At enim verum numi hujus statum probavit Cousineryus ex numo praeclari musei sui, in cuius antica est caput juvenile Neronis, in : ΚΟΤΣΙΝΙΟΣ. †. Δ. ΕΦΕ., ergo si caput Neronis, necesse est, capita numi, quem mox descripsoram, non esse vel Augusti et Liviae, vel Trajani et Plotinae, sed Claudii et Agrippinae. Aversam autem esse talem, qualem dictavi, probant bini numi nitidissimi, quorum unus est in museo Cousineryi Smyrnae, alter in museo Caesareo, quem huic idem vir ornatissimus liberaliter cessit. Ex quo exemplo iterum apparet, quam parum fidere possimus lineamentis Augustorum in minutis his numis, quando praeterea eorum nomina non adduntur.

P. 533. col. 1. in fine.

NEAPOLIS.

Imperatorium Treboniani, in cuius aversa est: ΝΕΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Fortuna stans, quia Smyrnae Cousineryo in manus venit, Neapoli Ionicae dedicavit Sestinus, (Lettere T. V. p. XXV.) atque una autonomum, quem Combius Neapoli Cariae permisit, cuiusque nos in Neapoli Macedoniae mentionem fecimus, huic Ioniae restituendum censem, quam nos conjecturam, utpote in re valde incerta, in incerto quoque relinquimus.

P. 546.

Quam modo memoravi difficultatem in dignoscendis numis minutis, qui hoc sevo in variis Asiae urbibus signati sunt,

confirmabit numulus sequens, quem super museum Caesareum beneficio ornatissimi Cousineryi nactum est:

ZMTP. *Caput Neronis nudum barbatulum.* Ξ ΕΠΙ. ΦΙΛΙΣΤΟΤ. ΕΙΚΑΔΙΟΣ. *Victoria gradiens s. tropacum super humero.* ΑΕ. III.

Numum similem vulgavit Haymius, et conjecit, partem anticam praeferre o caput Lucii Caesaris. (Tom. II. p. 225.) Non tulit judicium istud Liebeus alter numi similis praeco. (Goth. num. p. 334.) Nam cum in numo, quem pagina praecedente dedit, videret capita jugata Caligulae, ejusque matris Agrippinae scripto item in aversa ΕΠΙ. ΦΙΛΙΣΤΟΤ. ΕΙΚΑΔΙΟΣ., jure arguit, numum, qui *Philistum Icadiumque Smyrnae sub Caligula magistratus contineret*, in tempora Augusti non posse retrahi, neque adeo vultum Lucii insculpi numo, qui pridem fato functus esset. Non advertit vir eruditus suam ipsius causam postremo hoc argumento labefactari. Nam si istud valet, quo pacto cum Caligula jugari potuit, ut ipse hoc loco docuit, caput Agrippinae matris, quae mortua jam fuit, quando imperium filius adivit? Atque vel propterea exploratum puto, capita haec Caligulae et Agrippinae non esse, nam vix aliqua, aut certe paucissima exstant exempla jugati capitum vivi cum capite mortui. Decisam litem puta, si statuas, in numo Liebeano proponi capita Claudii et Agrippinae junioris, quam sententiam plane confirmat numus praesens, isque integerrimus cum capite Neronis juvenis certissimo, docetque praeterea, numos omnes, qui Philisti et Icadii meminere, Claudii imperio deberi. Notandum praeterea, Wildium edidisse

autonomum inscriptum: ΣΜΤΡΝΑ. ΝΙΚΑΔΙΟΣ, (Sel. num. tab. 24. n. 143.) pro quo legendum ΕΙΚΑΔΙΟΣ, jam vidit Liebeus.

P. 581. col. 2. post lin. 12.

EVHIPPE.

Imperatorium Lucillae ex museo Sanclementii Romani edidit cl. abbas Sestinus. (Lettere T. V. p. XXVI.)

ΕΤΙΠΠΕΩΝ. Salus stans.

Stephanus: ΕΤΙΠΠΗ, ὁ ημος Καρίας, ὁ δικητωρ Ευηππευς. Non possum satis mirari consilium Sestini, qui ad stabilieram suam Cariae Euhippen omisso, quod laudavi, Stephani testimonio unum advoeat Plinium, docentem: (L. V. §. 31.) *In-*
tus et Thyatira alluitur Lyco Pelopia aliquando et Euhippa cognominata, quae quidem omnia non ad Euhippen Cariae, sed una Thyatira Lydiae pertinent, et si careremus indicio Stephani, nesciremus, aliquam stetisse in Caria Euhippen.

P. 581. col. 2. post lin. 15.

Autonomum nuper Sestinus ex mu-

seo Cousinerryano vulgavit: (Lettere T. V. p. XXVI.)

Iuppiter cultu Iovis Labrandensis stans. Ξ ΕΤΡΩ. Bipennis. AE. III.

Idem in sequente imperatorio vocatur ΖΕΤC. ΕΤΡΩΜΕΤC.

Adde autonomum aliud:

Iuppiter Labrandensis stans, ut in praecedente. Ξ ΕΤΡΩΜΑΙΩΝ. Aquila stans. AE. III.

Vulgavit hunc numum Sestinius; sed, cum in eo legerit ΕΤΜΕΝΕΩΝ, Eu-menensibus Phrygiae tribuit. (Lettere T. IV. p. 125.) At Cousinerryus in eo ipso numo legendum docet ΕΤΡΩΜΑΙΩΝ, quod et plane verisimile causa Iovis La-brandensis, typi Carici.

P. 586. col. 2. lin. 17.

Cousinerryus, qui hunc Sestini numum nunc possidet, pro ΣΩΝΩΝ legendum docet ΣΩΧΩΝ, tamen neque sic hujus epigraphes explicatio juvatur.

P. 587. col. 2. lin. 26.

Sed et in hoc Sestini numo legen-dum ΠΛΟΤΤΟΛΟΓΗΣ, non ΠΛΟΤ-ΤΟΛΟΓΟΣ, nunciavit Cousinerryus.

A D D E N D A

A D

V O L V M E N T E R T I V M

P. 32. col. 1. post lin. 2.

ΚΛΑΤΔΕΙΚΟΝΙΕΩΝ. *Perseus nudus stans d. caput Medusae, s. harpam, in numo Hadriani.* (Sestini Lettere T. V. p. XXX.)

P. 86. col. 1. lin. 11.

Similis utrinque typus est in numis Sciones Macedoniae, quam vide in Addendis ad Vol. II.

*P. 109. col. 1. post lin. 5.**M O S S Y N A.*

Mossynos conventui Pergameno subjecit Plinius, perinde ac Thyatirenos et Hermocapelitas, certos Lydiae populos. (L. V. §. 33.) Phrygiae Pacatianae Mossynam inseruit Hierocles, (in Synecd. p. 665.) tum et variae Notitia, quas dabunt Harduinus et Wesselingius in suis ad hos auctores commentariis. Alios Mossynos in Ponto versus Colchidem constituit Plinius *notis signantes corpora.* (L. VI. §. 4.) Ergo cum non una esset hujus

nominis urbs, videtur nostra haec Mossyna discriminis causa se in Lydis sitam profiteri.

Autonomi.

Caput Cereris velatum, pone spica. Ξ ΜΟΣΣΤΝΩΝ. ΛΤΔΩΝ. Spica, omnia intra coronam spicoam. AE. III.

Numum hunc vulgavit Sestinius, sed legit: ΜΟΣΤΗΝΩΝ. ΛΤΔΩΝ, deceptus nimirum adfinitate neminis, et quia Mostenos revera in numo Hadriani apud Vaillantium dictos Lydos vidit. Verum iterato mihi adfirmavit Cousineryus hujus ipsius numi possessor, absque dubio in hoc suo numo legi ΜΟΣΣΤΝΩΝ, eumque adeo Mossynae nostrae esse restituendum. Vide etiam proximum imperatorium.

*AE. forte unicus.**Imperatorii.*

Unum Hadriani vulgavit Vaillantius: ΜΟΣΤΗΝΩΝ. ΛΤΔΩΝ. *Amazon eques.* At miratur Cousineryus, in nullo

alio numo Mostenos dici Lydos, prae-eunte adeo autonomo praecedente jure illi verisimile videtur, in hoc quoque Hadrianeo legendum MOCC^TNΩN. ΛΤΔΩΝ.

AE. RRRR.

P. 109. col. 2. lin. 3.

sed verisimiliter restituendus Mossy-nae, de quo continuo egimus.

P. 113. col. 1. lin. 11.

Quam inique Sestinius notos hos autonomos inter imperatorios Vitellii collocari jusserset, docebimus in Addendis ad Volumen VI. p. 319.

P. 119. col. 2. lin. 3.

Alium aeneum I. formae cum capitibus Gordiani et Tranquillinae et typo Hermi jacentis a se conspectum Mediolani nunciavit er. Caronius.

P. 120. col. 1. lin. 20.

Lectionem M. ΤΤΔΛΙ. confirmat etiam Sestinius ex pluribus aliis sibi conspectis. (Lettore T. V. p. LVI.)

P. 126. col. 2. lin. 31.

Verum nunciavit nuper cl. Cousinerryus, in cuius nunc museo vulgatus hic a Sestinio numus servatur, in eo perinde atque in aliis hujus urbis numis legi ΕΠΙ. ΓΡΑ., non ΕΠΙ. ΣΤΡΑ. Nondum ergo constat, Trallianos in moneta sua alio magistratu, quam scriba, usos. Eodem loco Sestinius alium Trallianorum numum edidit cum mira epigraphe ΕΠ. ΑΤΡ. ΜΑΤΡ. ΚΠΙΤΙΟΤ. Ergo, (cogitabam, cum istud legerem) non soli marmororum veterum interpretes nobis obtru-

sere gentem *Maureliam*, sed jam nunc ex numis quoque Sestinius. Melius in eodem hoc numo legendum docet aupto Cousinerryus: ΕΠΙ. ΓΡ. Μ. ΑΤΡ. ΚΠΙΤΙΟΤ. recte secundum alios Trallianorum numos..

P. 139. col. 2. lin. 15.

Quae de horum numorum typo ad diluvium Noemicum referendo dixi, confirmantur etiam marmore sepulcrali, quod dedit Maffeius. (Mus. Veron. p. 279.) Fingitur in eo arra undis innatans, stansque intus Noe acceptans oleae ramum, quem ei advolans columba rostro porrigit, pictura tota ad eum plane modum comparata, qui est in ipsis hujus argumenti numis. Ex quo manifeste apparet, hac ratione Noemi cataclysmum exprimi fuisse solitum. Ne vero quis Deucalionis diluvium eo intelligendum existimet, vetat, quod addita inscriptio aperte docet, monumentum istud esse ex sepulcralibus unum.

P. 153. col. 1. lin. 26.

In catalogo musei d'Enneryani p. 593. legitur: ΕΠΙ. ΓΡΑ. ΚΛ. ΦΔΑΚΚΟΤ. Unde sequitur solitarium Γ. in numis hactenus citatis non explendum Γαις, ut credideram, sed Γερμιατεως, estque adeo Eucarpia earum urbiam una, cui magistratus scriba praefuit.

P. 153. col. 2. lin. 10.

Tollendus hic Sestinii numus, et restituendus Euromo Cariae, ut monui supra in Addendis ad numos Euromi, (volumini II. ad p. 581.)

P. 164. col. 2. lin. 13.

*Haec adoptio, sic ut quis eodem tempore plurium esse urbium filius posset, ut inter Graecos valuit, ita Romae vetita fuit. Diserte istud Cicero: (pro Corn. Balbo c. 11.) *Duarum civitatum civis esse nostro jure civili nemo potest, non esse hujus civitatis civis, qui se alii civitati dicarit potest. Et infra: (Cap. 12.) Atqui ceteras civitates omnes non dubitarent nos recipere in suas civitates, si idem nos juris haberemus, quod ceteri.* — Itaque in Graecis civitatibus videmus, Athenis Rhodios, Lacedaemonios, ceteros undique adscribi, multarumque esse eosdem homines civitatum.*

P. 165. col. 1. lin. 32.

Alium nuper cum simili typo ejusdem Caracallae edidit cl. Visconti, sed in quo epigraphen legit: Λ. ΑΙΑ. ΤΕ. ΓΤΜΝΑΙΑΡΧΗC. ΑΝΕΘΗΚΕΝ. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. (Mus. Pio - Clem. T. VI. p. 81.) En exemplum alterum gymnasiarchae in numis praeter numum Pergami Mysiae. Minus tamen adridet, quod vir eruditus videatur innuere, alias omnes lectiones; quas alii ex numis similibus promulgaverunt, fallere. Plures sane in magistratu *Pigrete* consipiraverunt, et *Pigretem* Carem memorat Polyænus, (L. VII. c. 3.) et Suidas. (NB. Ait ibidem Visconti, numos similes ad Laodiceam Syriae *ragioncvolmente et unanimemente* referri, cum tamen plerique alteram Phrygiae malint, ac praecipue Pellerinius (Mel. I. p. 70.)

P. 172. col. 2. post lin. 3.

Adjecit aliud abbas Sestinus cum

capite Philippi senioris. (Lettere T. V. p. XXIX.)

P. 208. col. 1. post lin. 17.

TIGRANES II. et soror ERATO.

ΒΑΣΙΛΕΤC. ΒΑΣΙΛΕΩΝ. ΤΙΓΡΑΝΗC. *Caput regis juvenile tiara Armeniaca tectum. Ξ ΕΡΑΤΩ.* ΒΑΣΙΛΕΩC. ΤΙΓΡΑΝΟΤ. ΑΔΕΛΦΗ. *Caput Eratūs.* ΑΕ. II.

ΒΑΣΙΛΕΤC. ΜΕΓΑC. ΝΕΟC. ΤΙΓΡΑΝΗC. *Caput regis simile Ξ --- ΤΙΓΡΑΝΟΤ.* ΑΔΕΛΦΗ. *Caput muliebre simile.* ΑΕ. II. (Pinkerton Ess. on med. Vol. I. p. 30a. ex museo Hunter.)

Priorem numum, nactus est Romae insignis vir doctrinae Henricus Sanclementius, subinde Vaticano numorum museo liberaliter cessit. Eum postea cl. abbas Sestinus addita iconē vulgavit. (Lettere T. V. p. V. et XVIII.) Noster hic Tigranes quotus sit inter Armeniae reges numerandus, non satis tuto potest definiri. Ex regib[us] hujus nominis omnium maxime illustris fuit is, qui se primus Magnum, regemque regum dici voluit, Syriam rapuit, victus deinde a Lucullo a Pompejo M. debellatus fuit. Fueritne ante hunc aliquis alter Tigranis nomine, non satis liquet, Vaillantius in suo regum Armeniae catalogo, quem principio indicavi, magnum hunc Tigranem vocat II. natum Tigrane I., et ejus testem laudat Strabonem, verum quae hic ibi de Tigrane narrat, non ad praetensum hujus patrem Tigranem sed Tigranem M. pertinent, quem vague ait fuisse Αγταξιν ἀπογονον, id est: traxisse

genus ab Artaxia, qui defecit ab Antiocho M., regnumque Armeniae fundavit. (L. XI. p. m. 804.) Unus forte Appianus Tigranem M. vocat Tigranis filium, (in Syriac. c. 48.) sed fuere, qui hunc propter famam nimium incertam negligendum putarent, quos inter fuit Reinerus Reineccius, quem secatus sum ego. Fuit etiam Tigranes Magni filius, primus in patrem pius, deinde impius. Vide Reineccium. Utrum vere in Armenia regnaverit, non satis compertum. Eum sane inter Armeniae, saltem majoris, reges non recepero neque Vaillantius, neque Bretierus. (ad Tacit. Tom. I. p. 365.)

Serius inter Armeniae reges memoratur aliis Tigranes, quem omissis aliis minus certis habet Tigranem H. appellare, et ad quem numus praesens haud dubie pertinet. Tigrani I. Magno succedit filius Artavasdes, quem Antonius IIIvir fraude circumventum cepit, et Alexandriam deduxit, postea interfecit; ut narrat Tacitus, (Ann. L. II. c. 3.) sed Dio post cladem Actiacam a Cleopatra caesum refert. (L. LI. §. 5.) Ejus numum supra dedi. Patris regnum adit filius Artaxias, quo per dolum propinquorum occiso, ut eodem loco perhibet Tacitus, Augustus V. C. 734 in Syria degens Armeniis Tigranem praefecit, et per Tiberium Neronem in regnum deducendum curavit. Idem refert Dio, (L. LIV. §. 9.) sed in nonnullis variat. Caeysi Artaxiae, et Tigranis ab Augusto constituti regis meminit etiam monumentum Ancyranum. (Chishall. Ant. Asia p. 175.) Quare mirum, regem hunc a Tiberio Armeniae impositum a Veleio contra omnium fidem non Tigranem, sed Ar-

tavasdem vocari. (L. II. c. 94.) Hunc Tigranem Dio fratrem Artabazis appellat, melius secundum dicta Artaxiae.

Iam quae ad explicandum hunc numerum proprius pertinent, petenda ex Tacito jam a Sestino praeclare indicata. Is postquam narasset, Tigranem ab Augusto Armeniae fuisse impositam, subjicit: (Ann. II. 4.) *Nec Tigrani diuturnum imperium fuit, neque liberis ejus, quamquam sociatis more externo in matrimonium regnumque. Deinde jussu Augusti impositus Artavasdes, et non sine clade nostra dejectus. Tum C. Caesar componendae Armeniae deligitur. Is Ariobarzanen origine Medum ob insignem corporis formam, et praeclarum animum volentibus Armeniis praefecit. Ariobarzane morte fortuito absumpto stirpem ejus haud toleravere, tentatoque seminae imperio, cui nomem ERATO, eaque brevi pulsa, incerti, solutique, et magis sine domino, quam in libertato, profugum Vononem (Parthiae regem) in regnum accipiunt.*

Praeclarus hic numus una cum Taciti verbis collatus non pauca nos edocet. Dicitur Erato regis Tigranis soror, et verisimile plane, fuisse et conjugem cum adserat Tacitus, in Tigranis gente more externo cum sororibus sociata fuisse matrimonium regnumque. Ergo Tigranes suam et sororem et conjugem in moneta sociando idem fecit, quod multo ante reges Aegypti, et serius Commagenes. Narrat Tacitus, Armenios Ariobarzanis mortui stirpem, haud dubie, quia peregrina fecit, non tolerasse. Verisimile ergo, eos respexisse Erato, mulierem quidem, tamen gentis suae, et Tigranis fratris uxorem. Ex hoc iterum numo

discimus, etiam reges Tigranis M. successores, quamquam imminuta multum potentia, sese *reges regum* appellari vouluisse.

Reginae Eratus nomine meminit etiam Dio in illustri fragmto, quod in bibliotheca Veneta reperit μησικοταος Iac. Morellius, ediditque Bassani anno 1798. Is, dum res a Caio Caes. Augusti F. annis U. C. 754 et 755 in Oriente gestas persequitur, narrat etiam: ὅτι Τε μηρ Αρμενίοι, καὶ περ τέτε Τιγρανε ἐκ πολεμη τενος βαρβαρικη φθαρεντος, καὶ της Ερατης την ἀρχην ἀφεισης, δύως ἐπειδη Αριοβαρζανει τινι Μηδω, ὃς ποτε μετα τη Τειριδατη προς τες Ρομαιας ἀφικτο, παρεδιδοντο, ἐπαλεμησω σφισι τι φέρειν εἴτε, ἐν ω Πεπλιος τε Ουινικιος και Πεπλιος Ουαρος ὑπατευσαν. At vero Armenii, etsi Tigranes in bello quopiam cum barbaris gesto interiisset, et Erato regno cessisset, tamen, posteaquam Ariobarzani cuidam Medo, qui olim cum Tiridate Romanam pervenit, traditi sunt, bellum illis intulerunt anno sequente, quo consules processerunt P. Vinicius, et P. Varus. En tibi et Tigranem et Erato perinde atque in numero praesente conjunctos.

Verum collatis Taciti et Dionis verbis necesse est, binas fuisse Armeniae reginas nomine Eratus, unam, quae Ariobarzanem praecessit, aliam quae hunc secuta est, nisi alteram hanc cessisse primum, postea revocatam velimus statuere, sed quam ego difficultatem, praecipue in his rerum incertis intactam relinquo, contentus indicasse, numi nostri Erato esse eam ipsam, quae illo teste fuit Tigranis soror, et ex mente Dionis una cum Tigrane aut regnavit, aut illi proxime successit.

Ceterum mirum mulierem Armeniam sibi Graecum Eratus nomen imposuisse, non amantibus vel in ipso nomine peregrinatatem Armeniis, quod non multo post patuit, cum Zenonem Polemonis Pontici filium, quem ipsi sibi regem expetierant, Artaxiam appellavere. (Tacit. Ann. II. 56.)

Nemo non videt, numum alterum Hunterianum ad eundem Tigranem pertinere. Unum discrimin faciunt tituli partis anticae, sed arbitrarii sane, nimirum ΒΑΣΙΛΕΤΟΣ ΜΕΓΑΣ pre ΒΑΣΙΛΕΤΟΣ. ΒΑΣΙΛΕΩΝ. Additur ΝΕΟC, seu νονιτι istud vertere velis, seu juniores respectu Tigranis I.

P. 221. col. 1. lin. 33.

Sestinius humum hujus Antiochi III. cum anno AP. citat (Lettere T. IV. p. 7.) quo anterior aliis adhuc conspectus non est.

P. 234. col. 1. lin. 24. post AE. III. add:

Similem, sed R. I. sistit Pembrock.
P. II. tab. 62.

P. 234. col. 2. in fine adde:

Caput regis diadematum. Χ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΤΡΤΦΩΝΟΣ. ΑΤΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ. Aquila fulmini insistens, in area L. Δ. et monogramma. R. I (Sanclementius de vulgari aera. p. 269.)

Cimelium istud nunc primo promulgatum etiam propterea illustre, quod annos regni sistit, quae peristais in numeris regum Syriae observata nondum fuit.

P. 258. col. 2. lin. 10.

Non praetereundum hoc loco epigramma illustre inscriptum monumento

lapidibus sectis constructo, et figuris ana-glyphis exornato, quod hodieque exstat Athenia:

C. IVLIVS. C. F.	ΒΑΣΙΛΕΤΣ
FAB. ANTIO-	ΑΝΤΙΟΧ
CHVS. PHILO	ΟΣ ΦΙΛΟ
PAPPVS. COS.	ΠΑΠΠΟΣ
FRATER. AR	ΒΑΣΙΛΕ
VALIS. SVLLE	ΩΣ ΕΠΙ
CTVS. INTER	ΦΑΝΟΤΣ
PRAETORI	TOT AN
OS. AB. IMP.	TIOXOT
CAESARE	
NERVA	
TRAIAANO	
OPTVMO	
AVGVSTO	
DACICO.	

Praeclari hujus monumenti Athenis sibi conspecti meminere indefessi antiquitatum venatores Sponius, (Voyage T. II. p. 204.) et Whelerus, (Voyage T. II. p. 449.) sed negligendum duxi, non quod his auctoribus de ejus fide dubitarem, sed de sincera lectione, quam in utriusque operibus vimium saepe fallacem, sive inscriptiones, sive numos vulgarent, comperi. At modo gratissimam nobis rem fecit ill. Marinius, dum insigne hoc epigramma ex codice saeculi XV. bibliothecae Barberinae sincerum vulgaret addita insuper ejus monumenti imagine. (Frat. arv. Tab. LVI.) Docet haec in scriptio, Epiphanem Antiochi IV. Com mageni filium Romae, quod jam constabat, sedem fixisse, factumque patrem filii Antiochi, qui sese ob adfectum in avum Antiochum IV. Philopapum, avi amantem, et jure avito regem, sed ad vitandam invidiam tantum in inscriptione Graeca, vocari voluit, neque est

aspernatus, sublata regni sui recuperandi spe, fungi muneribus, quae tum Roma in vires illustrioris seu meriti, seu fortunae conferre consuevit. Reliqua eximia, quae epigramma istud multiplicis eruditionis locuples continet, vide praeclare explicata ab ipso Marinio.

P. 264. col. 2. l. 30. post: (*Arigoni*)
vel ΕΠΙ - - ΟCΕIPOCI. (Sestini
T. V. p. 62.)

P. 281. col. 1. l. 18. post: (*Mus. Caes.*)
H
I P (Mus. Caes.)

P. 281. col. 2. post: *quae sua fuit.*

Huic, quem proposui, numorum Neronis calculo adversatur cl. Sanclementius. (de vulg. aera p. 183.) Is, ut probaret, Antiochenis anni initium fuisse finem Octobris, aut saltem post diem XIII. Octobris, advocat tetradrachma Neronis, quae annos epochae Caesarianae cum annis hujus Augusti conjungunt, scilicet: AIP.Θ., AIP.L, BIP.L, quorum primum cognitum jam est ex museo Caesareo, alterum ex museo d'Ennery, et cuius ipse quoque exemplar possidet, tertium item ex museo Caesareo. Cum idem Neronis annus I., seu decimus, legatur juxta binos annos diversos aeræ, nempe AIP. et BIP., necesse est, eum convenire parti anni Antiocheni AIP., et parti anni BIP., Annus primus Neronis coepit die XIII. Octobris V. C. 807, ergo annus decimus eodem die anni U. C. 816 inicit. Annus aeræ AIP. coepit in autumno U.C. 815. Quod si coepisset ante diem XIII. Octobris, non potuisset cum hoc conjungi annus Neronis deci-

mus, qui nonnisi die XIII. Octobris anni 816 currere coepit. Erit ergo secundum Sanclementium annorum combinatorum ordo sequens.

V. C. 815 die XIII. Octob. coepit Neronis annus IX., seu Θ. Currebat tum adhuc annus aerae IP.

Sub finem ejusdem mensis coepit annus aerae AIP. Cum hoc ergo currebat annus Neronis Θ, atque idem exivit die XIII. Octobris U. C. 816, currente deinceps anno I. sociato cum anno aerae AIP. usque ad ejusdem Octobris finem, quo deinde initium habuit annus aerae BIP, cum quo adeo ἀναλογίας jungitur annus Neronis I.

Quo olim tempore in numos Antiochenos commentabar, eosque commentarios anno 1786 in lucem dedi, eam difficultatem non attigi, neque attingere potui, quippe nondum tum mihi cognito numo AIP. I, quem deinde in catalogo d'Enneryano reperi. Eum subinde in hoc opere loco suo inserai quidem, sed quod fieri debuerat, utriusque anni naturam investigare neglexi, quod nunc a Sanclementio praestitum, et ita quidem, ut satis pateat, ex horum numorum praecepto aerae Antiochenae initium longius esse differendum, meamque et aliorum sententiam adfligi, qui ejus initium in Septembrem retraxerunt. Sed fuisse mihi istud statuendi causam, et quidem ex his ipsis etiam Neronis numis Antiochenis, modo comprobare instituam, ex quo examine patebit etiam, si qui numi suffragantur Sanclementio, refragari alios. Exstant duo tetradrachma Neronis, quorum singula exhibent annum aerae HP., at in horum uno est annus Neronis E, (Noris epoch. Syrom. p. 489.) in altero

annus 5. (Pellerin, Morelli.) Miror, strumque hunc numum, aut saltem eorum priorem fugisse industriam Sanclementii. Praeclari ejus viri more calculis rem agamus. Coepit annus aerae HP. in autumno U. C. 812, et quidem ex mente Sanclementii in fine Octobris. Annus Neronis E coepit die XIII. Octob. U. C. 811 exiturus eodem die U. C. 812. Quo igitur pacto annus E sociari potest cum anno aerae HP., qui non nisi a fine Octobris U. C. 812. fluxit? Iam igitur supponamus, aeram coepisse mense Septembri, aut certe ante diem XIII. Octobris. Qualicunque ergo ejus temporis die U. C. 812. coepit annus HP., et cum hoc currebat adhuc annus Neronis E coepitus die XIII. Octob. U. C. 811. exiturus proximo die XIII. Octob. 812, quo incepit annus Neronis 5. Quapropter ut Sanclementius ex numis suis probavit, initium aerae Antiochenae esse differendum, ita ego ex meis, esse anticipandum.

P. 30e. col. 2. lin. 15.

quin et Commodi et Severi. (Lettere T. IV. p. 38.)

P. 314. col. 1. lin. 28.

Necesse est, verum numi hujus statutum planius describere, qui iterum a me adcurate inspectus talis est:

..... NEP. KAIC. TPA. - - -

Caput laur. Ξ ΓΑΒΑΛΕΩΝ. ΓΜΡ.
Mulier tutulata sedens d. spicas, s. hastam, pree ejus pedibus IIIP.

Ejus similes duos alios his verbis describit Abbas Sestinus, (Lettere T. V. p. LXVII.)

NEP. KAIC. TPAIAN. ΣΕΒ.
ΓΕΡΜ. *Caput laur.* Ξ ΓΑΒΑΛΕΩΝ.

ΓΜΡ. *Mulier tutulata sedens d. spicas, s. hastam, in arca quasi ad pedes* HKP.

Ex omnibus apparet, numum priorem cum sequentibus Sestinianis eundem esse, et evanidas prioris literas ex his supplendas. Sin istud, indicium hoc aeram Gabalensem non parum turbat. Dixi post Norisium, Vaillantium, Froelichium, Belleyum, eam coepisse in autumno U. C. 707. Huic si addatur annus Gabalensem ΓΜΡ, seu 143, is coepit in autumno U. C. 849 exiturus in autumno U. C. 850. At quoniam Trajanus non nisi circa autumnum U. C. 850 a Nerva adoptatus, et Caesar dictus fuit, sanxit Froelichius, (IV. Tent. p. 176.) ac post eum Belletus, (B. L. T. XXI. p. 448. Mem.) Trajanum adoptatum fuisse circa autumnum anni 850, et antequam Gabalensem annus ΓΜΡ exiret, atque id tanto magis videri verisimile, quia Froelichius in numero suo Trajanum tantum dictum Caesarem vidit, nondum vero Augustum, qui posterior titulus ei non nisi exeunte Ianuario anni sequentis 851 per Nervae mortem accessit. Haec omnia ultro collabuntur, si verum est, quod adfirmat Sestinius, in numis suis Trajano Augusti titulum addi. Nimirum si aera duceretur ab anno U. C. 707, annus ΓΜΡ. exiret in autumno 850, quo tempore Trajanus nondum Augustus fuit. Ergo praecipiente hoc numero pro initio aerae statuendus esset autumnus U. C. 708, in qua sententia jam fuit Harduin. (Opp. sel. sub *Gabala*.) At quid tum statuendum erit de numero Aquiliae cum anno CΞH. 268? qui, si ab anno 708 dueatur, incipiet in autumno U. C. 975, verum Elagabalus jam mense Martio ejusdem anni mortem oppetiit. Unde fit, ut numerus

Trajani pro aerae exordio exigat annum U. C. 708, numus Aquiliae annum 707.

Ad eandem causam magnopere pertinet inquirere in literas HKP, numis Sestinianis insuper additas. Haec literae in meo, hac parte illaeso, sic exaratae sunt: IIIP. Sin forte linea horizontalis priores duas perpendiculares conjungens evanuit, dare illae possent annum HIP. Istud certum, in numero meo lineam tertiam K non esse, sed Lindubitatum. Verum esto annus HKP. Sin istud, is multo magis probabit, aerae Gabalensis initium ducentum esse ab anno U. C. 708. Iam primum dubitari nequit, annum HKP, 128 pendere ab aera, quam alii Augustanam, ego libentius vitandi ambigui causa, Actiacam appellare soleo, quae coepit in autumno U. C. 723. Ad hunc additus annus numerus 128 invicte comprobabit, numus signatum fuisse ab autumno U. C. 850 usque ad sequentem autunnum 851. Ergo, ut idem annus U. C. 850 pro initio aerae Gabalensis obtineatur, necesse pariter erit, ejus initium capere ab anno U. C. 708. Quo pacto Sestinius, qui post Vaillantium initium aerae statuit annum 707, adserere potuerit, annum utrumque, ΓΜΡ et HKP. concurrere ad annum U. C. 850, ignore. Ex quo sequitur, si modo vere in numis, quos laudavi, inscriptum reperitur HKP, dubium non esse, Gabalenorum aeram ducentam esse ab anno U. C. 708, ac praeterea illustre aliud nos habere exemplum duplicitis epochae unius eidemque numero inscriptae, quod hactenus tantum in numis Antiochiae, Ascalonis, et Gazae est observatum, ut diximus alibi. (Vol. IV. p. 403.)

Ad Aquiliae numum quod attinet, ad eum ego explicandum facilem exitum

non reperio. Esset quidem, si statuere quis vellet, ac posset, Gabalensibus anni initium veri fuisse adfixum. Ceterum molestam annorum hujus urbis confusione jam in ejus numis perstrinximus.

N.B. Operae pretium esset scribere Romam, et sciscitari, utrum hi Gabalorum numi revera tales sint, quales illos profitetur Sestinius. Illo teste eorum unum exemplar est in museo Sanglementii.

P. 326. col. 1. lin. 7.

Hunc numum ex hujus Seleuciae moneta eximit Sestinius, et restituit Seleuciae Syriae, nam in suo magis integro et qui Macrini item est, legit additum: ΠΙΡΟΣ. ΤΩ. ΚΑΛΤΚ. (Lettere T. V. p. LXIII.)

P. 336. col. 2. post lineam 21.

HIERAPOLIS.

Exhibit Patinus numum Antonini Pii, (Num. impp. p. 182.) in cujus aversa: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. ΕΝ. ΤΩ. ΛΙΒΑΝΩ. Figura militaris stans d. vexillum. Auctori hic numus Hieropolim designat, quae ad Libanum sita est, in Phoenicia Cyrrhesticae regionis. Ergo is sua unius auctoritate Libanum usque ad Hieropolin Cyrrhesticae in septentriones promovet, quin et Cyrrhesticam Phoenices partem efficit. Ad haec Hieropolis Cyrrhesticae nunquam se in numis scripsit Ιεραπολις, semper Ιεροπολις. Non lubet querendae ad Libanum Hieropoli, quae nulla a geographis huic monti imponitur, multum inhaerere, cum suspicio sit epigraphen male lectam, numunque esse Caesareae Libani, cuius alium

cum typo simili, et capite item Antonini Pii edidit Belleyus. (B. L. T. XXXII. p. 685.)

P. 402. col. 2. lin. 24.

Insere hic epistolam V. Torremuzzae ad Khellium datam, in qua is eodem plane modo ridet eos, qui numeros Siculophoenicios explicare conati sunt.

Piacemi infinitamente la notizia della medaglia di Neto acquistata da Monsr Pellerin; è ella invero rarissima, e la prima, che si scuopra di tale città, poichè quella portata dal Paruta, convengo benissimo, che ad essa non appartenga. Se ella mi facesse grazia di mandarmene un disegno, mi riuscirebbe di sommo piacere.

Per ciò poi che riguarda alle Medaglie con testa d' Ercole da una parte e dall' altra testa di Cavallo, Palma ed Iscrizione Punica, polle quali V. S. Il^le desidera sapere, in qual luogo si rinvenga di esse maggior quantità per tirare da tal notizia il giudizio, a quale antica città possano appartenere, devo dirle, che tal verifica di luogo non fà al caso perchè medaglie Puniche se ne trovano ordinariamente da per tutta la Sicilia, ne puo dirsi, che in un luogo se ne rinvengano più che in un' altro. Sul proposito però di queste Medaglie debbo dire uno sperimento pratico da me fatto, che i Caratteri di quante io ne abbia vedute originali, li trovo sempre diversissimi uni dagli altri, e resto assai meravigliato, come con tanta franchisezza da taluni se ne diano le interpretazioni.

Io posso dire aver avuto sotto gli occhi quanto finora si ha scritto sulla lingua, e Caratteri Fenicij, e Punici, vi feci un tempo una lunga fatica sull' occasione di molte Iscrizioni Puniche, la maggior parte inedite, che dovrò pubblicare nella mia opera, ho lungamente fatta riflessione a quanto ne scrissero ultimamente Monsr Swenton e l' Abbé Barthelemy nelle memorie dell' Accademia di Parigi, e a quanto ne avean prima detto il Rhenferd, il Maffei, il Gori, Monsr de Gujot, Monsr de Mayo, l' Abbé Agius, gli Autori francesi della Diplomatica, lo Spagnolo Sig^r Florez, e tant' altri, e conchiudo nel sentimento, che tutto sono belle ideo, e che si sa in oggi della lingua Punica, quanto se ne sapeva due Secoli addietro. Questo sistema d' incertezza sarebbe stato l' oggetto di una dissertazione, che io volevo premettere alla mia opera delle Iscrizioni della Sicilia col titolo »de Phoenicia Siculorum literatura« mi astengo però di farla; prima per non conoscere in me tanta perizia di lingue Orientali, e poi per non tirarmi addosso la indignazione di tanti grānd' uomini, e mi son contentato di accennarne soltanto qualche picciola cosa, dove riporto le Iscrizioni Puniche. Tutta la base dove questi Letterati si appoggiano, si è quella di credere i Caratteri Fenicij molto analogi agli Ebrajci, nel non far distinzione da Caratteri Fenicij a Caratteri Punici, e nel credere che dalle radici ebraiche possa tirarsi il significato delle parole Puniche. Io a questo sistema trovo che ripugni così la storia, come il fatto; credo che la Fenicia fosse stata assai diversa dalla lingua Ebrea,

e che i Caratteri di questa, niente abbiano di comune con Caratteri di quella. Di più io vedo, che tutto le lingue col corso del tempo han cambiato forma di Caratteri, ed anche di locuzione; i Caratteri Ebrajci dopo di Esdra, non furono gli stessi, co' quali prima si scriveva; lo stesso successe nella lingua Greca, ed anche nella Latina; dovrà dunque credersi, che la sola Fenicia abbia avuta la sorte dell' immutabilità? vedo di più, che li stessi Monumenti Fenicij e Punici non convengono tra di se nella forma de' Caratteri poichè le lettere, che vedonsi nelle medaglie de' Re di Siria, non sono le stesse, che nelle medaglie Puniche; queste poi non convengono colle Iscrizioni trovate in Cipro, in Malta, e nella Sicilia, e molto meno i Caratteri delle medaglie di Spagna si accordano con quelli di Cipro, di Cartagine, di Siria e della Sicilia. Ne questo è tutto, anzi Iscrizioni trovate in uno stesso luogo portano Caratteri tra di se diversissimi, come lo sono quelle di Malta e di Sicilia; le medaglie Puniche di Cartagine e le altre di Cossura, quelle di Solunto e di Dionisio, che sono vere Siciliane, e tant' altre, delle quali ho voluto fare esatto confronto. Or, se non si conviene nella forma de' Caratteri, se nulla si sà del valore delle parole, e della forma della Sintassi della lingua Punica, come poi si vuole fare un sistema generale, e rifondere il tutto alla lingua Ebraica e passarsi così spiritosamente a far versioni di qualunque Punico monumento, che venga alle mani? Se io volessi dir tutto, anderebbe troppo a lungo questa lettera, ed in vece di una lettera farei

A D D E N D A

una dissertazione; onde soltanto mi contento di proporre brevemente a V. S. Ill^a il mio sistema di dubiezza ne seguenti Capi.

1) Tengo per fermo, che la lingua Fenicia era diversissima dalla Ebrea, come diversissimi erano di origine gli Ebrei, da quel Popoli, ch' essi scacciarono dalla terra promessa conosciuti nelle sacre Carte coi nomi di Cananei, Filistei etc. ed in Europa distinti col nome di Fenicij.

2) Crederei che anche questa fu soggetta alle variazioni delle altre lingue, talchè non in tutti i tempi, e non in tutte le Regioni ebbe la stessa forma di Caratteri in quanto allo scrivere, e di voci in quanto al parlare.

3) Entro in dubbio che anche la lingua Fenicia abbia avuto i suoi diversi dialetti come la Ebrea, la Greca, la Italiana, e tant' altre, talchè non parlavasi la stessa lingua dai Sirij in Asia, dai Cartaginesi in Africa, e dalle diverse colonie Fenicie stabilitesi in Europa.

4) Che ne anche in quanto allo scrivere usavansi da per tutto gli stessi Caratteri, e da ciò viene la diversa forma di essi, che vedesi in tanti Monumenti, e tante medaglie.

Posto adunque tutto ciò, io ne tiro la conseguenza, che il tutto resta nello stesso stato d' incertezza come prima lo era, e le stesse fatiche fatte dai Moderni interpreti di questa lingua favoriscono la mia opinione, poichè si vede, che ognuno fa interpretazioni in suo modo, e ripugnanti a quelle degli altri, come ha successo colle iscrizioni Bilingue di Malta, delle quali finora in

quanto alla scrittura Punica, che è in esse, ho veduto ben quattro Versioni tutte fra se diverse e ripugnanti, quali sono quella di Monsr Gujot, l' altra dell' Abbe Fourmont, la terza degli Autori Francesi della Diplomatica, e la quarta in fine dell' Abbe Barthelemy.

Senza fine poi la ringrazio dell'avvertenza di quell' errore, che trovò nel foglio della mia opera, che le mandai, seve in veve di ΠΡΟΑΓΩΠΟΤΝΤΟΣ, corso ΠΡΟΑΓΩΤΡΤΝΤΟΣ, ne farò avvertenza nell' errata corrige. Chi ha stampato compatisce, si usi quanto si vuole diligenza nelle Correzioni, sempre qualche cosa sfugge dagli occhi.

Sento con dispiacenza la morte del Sig^r Ilgnero, come intesi già quella disgraziatissima del Sig^r Winkelmann; l' anno 1768 è stato fatale agli Antiquarj, in Napoli morì il Duca di Noja, Cavaliere quanto nobile, altrettanto dotto e Padrone di una richissima Raccolta di Medaglie della Magna Grecia, quale fu ammirata con stupore da S. A. R. il Gran Duca di Toscana.

Qui non abbiamo ancora avuto i Volumi Acta Eruditorum Lips. etc. dopo dell' anno 1760. Avrei premura di sapere, se in alcuno di essi si dia estratto delle mie opere Storia di Alesa, ed Iscrizioni di Palermo; priego V. S. Ill^a a farne diligenza, ed avvisarmelo con qualche distinzione. Nel volume dell' anno 1754 si dice ragguaglio della mia prima opera, che fu la dissertazione sulla Statua di Alesa, ma quei Letterati di Lipsia pigliarono un forte abbaglio nel punto delle Medaglie di Alesa, come potra V. S. Ill^a agevolmente vederlo; mi fece però giustizia il Sig^r Burmanno

nelle addizioni ai Commentarj alle Siciliane Medaglie stampate in fine dell' opera »*Sicula*« di Dorville.

Palermo 13 Agosto 1768.

Divot. ed Obb. Servitore,
Gabriele Lancilotto Castello,
Principe di Torremuzza.

P. 452. col. 1.

Vidi serius, in eadem mecum sententia fuisse Wesselingium, sed qui vi- tium non barbarae Graecitati, sed inconsulto descriptori tribuit, cum haud dubie in marmore scriptum sit: ΕΞ. ENKE- ΛΕΤΣΕΩΣ. (ad Hieroclis Synecdem. p. 719.)

P. 498. col. 2.

Numis Tiberii, et Iulise inserendus sequens:

TIB. KAI. A. intra coronam. IOT- ΛΙΑ. L. Δ. Ramus palmae. AE. III.

Numum hunc vulgavit cl. Sauclemen- tius. (de aera vulg. p. 330.) In litera A partis anticae annum epochae videt. Ma- lim ea indicari vocabulum: Αυτοχρατωρ.

P. 510. col. 2. post lin. 35.

Quae hoc loco praecipientibus artis nostrae causis tantum divinaveram, ve- rissima tandem sunt comperta. Numus hic una cum aliis musei Osman Bey ser- vatur nunc Smyrnae in museo cl. Cousinerii, quo auctore comperi, esse eum ex eorum numero, qui frequentes ex aere II. formae cum capite Trajani et Hadria- ni Laodiceae Syriae signati sunt, ac de- nique maligna scalpri arte Gordianum et Edessam recepisse. En in quod mon- strum numus hic, quem Sestinius praec-

stantissimum adserere non dubitavit, denique desinat.

P. 514. col. 2. lin. 30.

Addo marmor huc pertinens, quod reperi in Opusculis Calogeranis Tom. XIX. p. 15, 9, translatum in museum Ca- pitolinum:

D. M.	ORRHENORV
ABGAR	HODDA
PRAHATES	CONIVGI. BENE
FILIVS. REX	MERENTI. FEC.
PRINCIPIS	

P. 556. col. 1. lin. 10.

Post molestam longi temporis moram accepi denique laudatum continue *Sil- vestri de Sacy* opus. Offert illud inde a pagina 166 dissertationem de numis regum Persiae ex gente Sasanidaram, quorum primus, dictus a suis *Ardeschir*, a scriptoribus Graecis *Artaxarus*, vel *Artaxerxes*, imperante Alexandro Se- vero, armis, et caede Artabani Parthiae regis, et postremi ex gente Arsacidaram, illustre illud Parthorum regnum sibi Per- sisque suis restituit. Quae quidem nova stirps non minus, quam deturbata pro- xime Arsacidaram, Romano nomini gra- vis infestaque exstitit, perpetuis Roma- nos inter Persasque bellorum feralium causis.

Duravit haec Sasanidaram dynastia usque ad annum P. X. 651, quo irruen- tes Arabes captum Turcorum proditione Iezdegerdem morte adfecerunt, omni- que Persia poti sunt. (Gibbon Hist. of the decline etc. chap. 51.)

Hoc in suo opere cl. Sacyus nihil aliud sibi proposuit, quam ut inscriptio-

nes his Sasanidarum numis insertas explicaret; reliquas eorum causas modosque fere neglexit. Ad eas evolvendas usus est inscriptionibus illis, quae exstant in *Nakschi-Roustan*, loco parum distante a *Tchehel-minar*, ubi hodieque inter amplas ruinas columnae XL. cum admiratione conspicuntur, quae, ut vulgo creditur, fuere pars veteris Persepolis, regum Persarum sedis, quarum nobis descriptionem dedere tot viri celeberrimi *āvontarū*, quos idem pag. 1. collectos sistit.

Hoc igitur ille nixus fundamento inscriptiones his numis insertas interpretari aggreditur, et sic harum unam, quae exstat in numo, quem esse Saporis cuiuspiam adfirmat, his verbis Gallice reddit: *L'adorateur d'Ormusd, l'excellent Sapor, roi des rois de l'Iran, germe céleste (ou ce qui est la même chose) de la race céleste des dieux*: et hoc pacto aliorum hujus classis numorum epigraphen explicare, et judicium suum operose rationibus stabilire pergit.

Evidem video, cl. auctorem ad ea, quae scripserat, cum ratione apteque confirmanda, non modo praeclaram linguarum orientalium cognitionem, sed laborem quoque indefessum, patientiamque attulisse. Verum non ego is sum, qui ejus dictata vel impugnare ausim, vel adprobare, quam suscipere provinciam non potest, nisi qui pertinace multorum annorum studio ad cognoscenda linguae Persiaeae ejusque characterum mysteria incubuit, qua in disciplina me plane esse rudem ac hospitem, lubenter profiteor. Iuvari viri eruditii conatus multum potuissent, si adhibere ad judicium potuisset numos hujus classis tri-

ginta duos, quos museum Caesareum continet.

Quod ad typos attinet, vix habeo quod addam ad ea, quae hoc loco jam generatim preecepit, etsi, qui tractare hanc partem curatius vellet, laxum haberet ad conjecturas campum propter infinitam varietatem in cultu capitum, et adjectorum utrinque signorum, sed quae omnia solo aspectu possunt percipi, verbis explicari non possunt. Horum vix aliquid delibavit Sacyus. De binis viris arae adstantibus, haud dubie custodiendi sacri ignis causa, ait, (pag. 199.) eos propterea facie ab igne aversa plerumque proponi, ne is halitu profanetur. Tamen de capite humano igni imposito, et cur tum uterque custos facie sit ad ignem conversa, nullam fecit mentionem. Apparet, numos cum hoc typo esse valde raros, nam eorum nullum in aeneis suis tabulis protulit. Eorum binos dedit Pellerinius, fassus tamen, singularis hujus typi se causam ignorare. (Suppl. III. p. 37.) Cum hoc argumento decem omnino sunt in museo Caesareo.

Est in eodem numus perelegans, in cuius adversa est protome adversa, facie senili et barbata, in aversa protome adversa, facie juvenili et imberbi, sed ex capite, aut pone caput flammæ in altum emicant. Non dubito, utroque hoc capite proponi patrem et filium, cumque in nullo adhuc Sasanidarum numo in parte aversa observaverim aliud typum, quam arae ignitae, credo, adstitutum, pone ignem, ne sacra haec religionis Persiaeae imago ex numo plane exturbata videatur.

Nonnisi unicus hujus generis numus ex auro usque modo est cognitus, atque is ex museo Pellerini. (l.c. Tab. II. n. 1.)

Mirum istud videtur cl. Sacyo, (p. 194.)
cum Procopius diserte testetur, (Bell.
Goth. L. III. cap. 33.) non fuisse permis-
sum Persarum regibus signare aurum.
Verum de jure hoc, si modo verum istud,
negato jam alibi egi. (Vol. I. Proleg.

p. LXXXVI.) Froelichius inter numos
musei Caesarei memorat unum, qui con-
stat flavo metallo etiam peritis incognito.
(Reg. vet. num. p. 66.) Verum instituto
a me examine argenteus compertus est,
sed inauratus.

ADDENDA

AD

V O L V M E N Q V A R T V M.

P. 48. col. 1. post lin. 11.

In marmore, quod nuper vulgavit Mari-
nius, (Frat. arv. p. 798.) Aur. Papirius
dicitur ΕΠΑΡΧΩC. ΕΤΘΕΝΙΑC (sic)
praefectus annonae. Magis igitur pro-
prie ΕΤΘΗΝΙΑ in his numis reddideris
ANNONA.

P. 90. col. 2. lin. 18.

Annus B vere exstat apud Zoegam.
Sed adfirmat Sanclementius, in hoc mu-
sei Borgiani nummo esse potius caput et
epigraphen Philippi patris. (de vulg.
aera p. 305. col. 2.)

P. 97. col. 2. lin. 2.

Postquam hoc scripseram, certiorem
me reddit Cousineryus, ex solis numis
Alexandrinis musei Osman Bey, nunc
sui, ex quo Sestinius inde a pag. 84.
Tomi IV. tot eximiae raritatis numos
vulgavit, quadraginta plures aut esse
moderna arte fusos, aut scalpro corru-
ptos. Quare arbitretur lector, fueritne
judicium meum aut iniquius, aut incon-

sultius, quod hoc loco de numismaticis
his Sestinii prodigiis tuleram.

P. 141. col. 1. lin. 20.

Numulum hunc num. 20 propositum
collatis aliis, qui postea se mihi obtule-
re, sic plenius legendum video:

P. S. S. C. *Caput Tiberii lauratum.*
L. CAEL. CLEM. FLA. TI-- *Apex pon-*
tificalis. AE. III.

Eundem hunc, sed aequo vitiatum,
edidit etiam cl. Neumannus in fronte ope-
ris, quod *Populorum numi* inscribitur.

P. 151. col. 2. lin. 8.

In marmoribus Africanis, quae reci-
tat Maffei in Museo Veron. inde a
pag. 457, obvium est legere molestum
istud DD. PP., quae examinare non inu-
tile foret, ac praecipue illud, quod est
p. 458. 1, in quo est EX. DECRETO.
DD. PP.

P. 160. col. 1. lin. 13.

Anno 1786 juxta promontorium Ma-

tatus 9 circiter millaria ab Algerio distans reperta est insignis series numerorum argenteorum hujus Ptolemaei, qui omnes in museum ill. Baronis de Schellersheim Musarum nostrarum peramantis commigrarunt. Anni his inscripti sunt: R. A. V. VI. VII. VIII. X. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. Eos omnes conscripsit, et aeri incisos dedit cl. abbas Sestinus. (Lettere T. V. p. IX.) Typi nihil aut hactenus ignotum, aut aliud quid eximium offerunt, neque etiam varietas annorum, cum ejus regnum in annum XXI. duraverit. Tamen tantus unius regis numorum numerus, qui generatim perrari sunt, etiam regio cuiquam museo illustre posset adferre ornamentum ^{a).}

P. 163. col. 2. lin. 19.

Posteaquam haec typis mandata fure, factum favente fortuna, ut in locum Polybii inciderem, qui numi hujus locum natalem nullo amplius, ut spero, residuo dubio stabilit. Narrat is (Hist. L. I. c. 8.) copias Syracusanorum militares, quae apud *Merganen* (*περὶ τὴν Μεργανην*) haerebant, collisas cum iis, quae Syracusis stetere, delectos e suo numero magistratus creavisse Artemidorum et Hieronem,

eum ipsum, qui postea regnum apud Syracusanos obtinuit. Factum istud, quo tempore Mamertini a Poenis pressi Romanorum praesidium receperere, quae fuit belli Punici I. causa. Cum urbs hujus nominis a nemine veterum prodita reperiatur, existimavit Casaubonus in sua ad hunc locum nota, pro *Mergana* scribendum *Morgantia*. Sed Cluverius *Mergara* maluit. Cellarius ejus mentionem non fecit, haud dubie, quia illi quoque haec lectio suspecta visa fuerit. Melius Schweighauserus in novissima sua ac praeclera sane Polybii editione nihil in eo vocabulo mutandum censuit, quia nullus in eo appetet codicum dissensus, neque etiam ejus, qui est in bibliotheca Caesarea, quem consului. Nihil igitur dubium superest, quin praeclarum istud *Μεργάνη*, et propter omnes remotae antiquitatis notas plane spectabile, quodque periiores omnes primo adspectu esse partum Siculum conjectavere, non modo, quod repertum fuit in Sicilia, sed etiam quod monetae Sicalae antiquissimae modos omnes offert, Polybiana huic Merganae proprium statuamus. Hujus ergo numi beneficio et rem numismaticam nova urbe auximus, et lectionem Polybianam confirmavimus ^{b).}

a) Hi numi praesto sunt in Museo Caes. Reg. Vindobonae.

b) In notis manuscriptis defuncti Abbatis Neumann de hac re sequentia leguntur:

Mergana: Memoratur Polybio L. I. c. VIII. et consule commentatores meae quidem editionis Casaubonum P. III. p. 127. et Palmerium l. c. p. 384. Vide etiam Stephanum Byz. in *Μοργανα*, et Holstenii notas ad hanc urbem et ad *Μοργαντιον*; item Cellarium p. 812.

Huic urbi, sive alia sit, sive eadem quae *Morgentia*, tribuendus videtur celebris ille maxima vetustatis argenteus cum cp. MEP. Omnia bellissime conspirant, si modo numi numis comparentur. Confer itaque Naxum Hunteri T. 39. n. XV., cuius quidem typi diversi, sed eadem peristases, quae alterum MEP ejusdem patriae, imo vicinae urbis indicant. Id magis etiam indicat alter Naxi numus e Burmanno petitus a Torremuzza T. LIII. n. 3., cuius aversae typus egregie juvat. Hinc ergo patet numum signatum in quadam urbe sita in eadem

P. 164. col. 1. lin. 19.

Vidi postea numum Sestiniano huic simillimum in museo ill. com. Vitzai, sed in quo tantum legitur ΠΟΙΗΤΟΤΚΑ---ΝΟC. In hujus aversa illud, quod numus Sestinii instar duorum lignorum offert, certae sunt faces. Caput coronatum partis anticae, sitne maris, an feminae, non satis discerno.

P. 164. col. 2. post lin. 11.

Caput Vulcani pileo conico tectum, retro forceps. Ξ PALA. Larva Dyonyzica, alata, sub qua pedum vel thyrsus cum taenias. AE. III.

His verbis Sestinius numum hunc ex museo comitis Verità descriptis. Ei sedem adsignavit Palantium urbem claram in Vaccaeis Hispaniae Tarragonensis. Param istud verisimile. Typus utriusque partis ex pura Graecorum Latinorum mythologia petitus parum favet oppido Hispaniae Tarragonensis tam longe in Aquilonem remoto, cuius tractus si qui numi exstant, ii potius bovem, aprum, aut aliquem cum re Romana nemum existunt. Quod ait Sestinius, typo partis aversae posse adludi ad deum Pana, et sic notari Palatinorum originem

a Pallantio Arcadiae ductam, jure in incredibilibus putandum. Nam quis sibi persuadebit, remoto illo aevo, quo colonos Graeci emisere, Arcadum examen evasisse in Hispaniam Borealem Graecis constanter ignotam, et nonnisi Romanorum armis apertam tandem cognitamque? Quapropter cimelium istud in plagam quampiam cultiorem est retrahendum, at quorsum, incertum sane, ac propterea praestabit, in hac illud incertorum statione detineri, donec probabiliora quis adferat.

P. 175. col. 2. lin. 2.

Dileatur: non.

P. 194. col. 1. post lin. 13.

Eucarpia Phrygiae. ΓΡΑ. Vide Addenda ad hanc urbem, vol. III. ad p. 153.

P. 215. col. 1. post lin. 16.

Laodicea Phrygiae: Λ. ΑΙΔ. ΤΕ. ΓΤΜΝΑΙΑΠΧΗC. ΑΝΕΘΗΚΕΝ.

Vide, quae de numo hoc recens reperto diximus in Addendis ad Vol. III. p. 165.

P. 250. col. 2. lin. 17.

Post accepatur. At multe istud cer-

insulae parte, qua sita erat Naxus, serius Tauromenium. At enim e Polybii verbis patet Merganam haud procul Syracusis stetisse, itaque omnia egregie concordant, etiam si Merganam Polybii et Merginam Stephani, et Morgantium sive Morgentium unam candemque urbem contenteris, nam Morgantium vicina Catanae, media fere inter Naxum et Syracusas. Exinde patet immerito negasse Palmerium aliosque, extitisse in Sicilia memoratam a Polybio urbem Merganam, gravissimo teste numero.

Conjeci alias forte primam literam M non esse interpretandam M sed Σ, scriptam nempe, uti saepissime in pervetustis argenteis Sybaritarum et Posidonii, in quibus ΜΤ et ΓΤΟΜ pro ΣΤ et ΠΟΣ, unde suspicio erat Sergentii urbis Siculac. Sed cur vim inferamus literae M nulla necessitate, cum Merganam teneamus? Praeterea Sergentium urbs mediterranea. Sed ut Siciliae urbes maritimae numis argenteis abundant, sic egent mediterraneae; nam pauci sunt, et plerique minoris formae.

tius illustre marmor, quod nuper edidit Marinius, (Frat. arv. p. 5.) in quo C. Minicius dicitur PROCurator PROVIN- CIAE. ASIAE. QVAM. MANDATV. PRINCIPIS. VICE. DEFVNCTI. PRO- COS. REXIT.

P. 253. col. 2. lin. 32.

Adde similis argumenti tabulas hospi- tales ex aere alias, quas nuper repertas vulgavit cel. Marinius. (Frat. arv. 782. 783.)

P. 311. col. 2. post lin. 10.

Lydia, ΛΤΔΩΝ in autonomo Mo- stenes Lydiae, quem vulgavit Sestinius, (Lettere, T. IV. p. 121.) et altero Hadria- ni. (Vaillant.) Verum utrumque hunc nu- num esse potius Mossynae Lydiae, dixi- mus in Addendis ad Vol. III. p 109.

P. 313. col. 1. lin. 20.

--- EN. TΩ. ΛΙΒΑΝΩ in numero Hierapolis incertae seu Caelesyriae, seu Phoenices. Sed videtur hic numus po- tius esse Caesareae Libani. Vide Adden- da ad Vol. III. p. 336.

P. 378.

Post lin. 33. insere: Chalcis Syriae
----- 845.

P. 384. col. 1. lin. 14.

Haec forma inter episema locum vix habet, ut jam indicavi in Tractatu de numis inf. aevi Vol. VIII. p. 510.

P. 403. col. 2. lin. 17.

Addenda quarta Gabala Syriae urbs, in cujas uno numo ajunt existere annos ΓΜΡ et HKP, ut dixi in Addendis ad ejus numos, Vol. III. p. 314.

P. 411. col. 2. post lin. 26.

Tryphonis Syriae regis. V. addenda Voluminis III. p. 234.

P. 469. col. 2. lin. 32.

Miratur Asconius, Placentiam a Cice- rone dici municipium, quae certa fuit- colonia. (ad orat. in Pison. sub init.)

P. 476. col. 1. lin. 10.

Cicero in orationibus suis L. Piso- nem, qui Capuae IIvir honorarius fuit, jam IIvirum, jam consulem Campanum vocat, sed postremum εἰσαγωγής. Vide Post redit. in sen. c. 7. Pro domo sua c. 23. Pro Sextio c. 8. in Pison c. 11. Ma- rinius municipales hos consules plane condemnat. (Frat. arv. p. 430.)

P. 476. col. 1. lin. 19. post: rum que.

Annum hunc IIvirorum, vel IIII viro- rum magistratum confirmat lapis Vindo- bonensis jam ex Maffeo cognitus: (Mus. Veron. p. 248.)

I. O. M. AETERN

C. IVL. VALENTI

NVS. IIIVIR. PRI

MVS. ANNVALIS.

in quo non dubitem barbarum vocabu- lum ANNVALIS positum esse pro AN- NVVS. Verbum PRIMVS, quod prae- cedit, indicat haud dubie, Valentimum in- ter conlegas primo loco fuisse creatum, quo modo magistratus domestici in pr- bibus Graecis se. scripsere in numis APXΩΝ. A., Archon primus.

P. 516. col. 1. lin. 5.

Mossyna Lidiae. V. Addenda ad Vol. III. p. 109.

ADDENDA

AD

VOLVMEN QVINTVM.

P. 22. col. 2. post lin. ult.

Tertium huic numo nomen, nempe τροπαικα fuisse, comperio ex Iulio Africano, cuius verba laudari video a cl. Dupuy: (Mem. B. L. Tom. XXVIII. p. 681.) το δημαρχον κατα Ρωμαιον ἔχει τροπαικα διο, ημιμεδ δ, ασσαρια τι. Non dubitem vocabulum istud enatum ἀπο τα τροπαια, quod cum victoria connectitur, a qua nummo huic *Victoriati* nomen inditum. Neque hic Africani locus ignotus fuit Gronovio. (de Sestert. p. 423.) Lego apud Hesychium: Τροπαι, νομισματα τινα.

P. 216. col. 2. lin. 8.

Dele vocabulum *Rhegii*, nam obvia sunt capita sic disposita in ejus moneta aenea.

P. 253. col. 1. lin. 21.

Pro IMP. solo lege IMP. F.

P. 281. col. 2. lin. 7.

Pro IMP. solo lege IMP. F.

P. 282. col. 2. post lin. 11.

Ait Pinkertonus advocate in testimonium numo Hunteriano, in laudato numo Minatii Sabini capitis epigraphen esse CN. MAGNVS. IMP. F., at in imagine ejusdem numi, quam dedit Morellius in gente Pompeia tab. I. num. IV., pro IMP. F. perperam legi IMP. P. (Essay on med. Vol. I. p. 277.) Revocavi in examen numos ejusdem commatis binos musei Caesarei, verumque esse Pinkertoni indicium comperi. Quo praecclare confirmatur, quod hoc loco conjeci, caput pertinere ad Cn. Pompeium M, patrem, epigraphen ad Cn. Pompeium M, filium, quem modum et Sex. Pompeius in numis suis tenuit. Hunc ergo sensum epigraphe facit: CN. MAGNus. IMPerator Filius, quo modo et in denariis Livineii Reguli το REGVLVS. F. legendum docui REGVLVS. Filius.

A D D E N D A

A D

V O L V M E N S E X T V M.

P. 45. col. 2. post lin. 24.
Huic sociandus numus alter, quem vulgavit cl. Pinkertonus, addito, putari unicum, et fuisse olim in museo card. Quirini. (Essay on medals Vol. I. p. 301.)

M. ANTONIVS. M. F. M. N. AVG.
 VII. IMP. TER. *Caput M. Antonii nudum.*

COS. ITER. ET. TER. IIIVIR. R.
 P. C. *Caput Octaviae.* AV.

Bina hic numus offert vitia, quae excusari non possunt. In parte antica legitur AVG. VII., at quae hujus significatio? In aversa COS. ITER. ET. TER., quam epigraphen ut comprobem veram esse non posse, necesse foret, multa hoc conferre, quae copiose disputata jam sunt in moneta hujus IIIviri. Ex quo ultiro consequitur, aut singularem hunc numum minus fideliter esse promulgatum, aut lapsum graviter veterem monetarium, aut cimelium istud esse spuriuum. Pro AVG. VII. scribe AVGVR, pro COS. ITER. ET. TERT. scribe COS. DES. (vel DESIG.) ITER. ET.

TERT., et habes epigraphen veritati, puritatique restitutam. Addit Pinkertonus, idem argumentum extare etiam in numo AE. I. formae, sed quem mihi omnino esse ignotum profiteor.

P. 56. col. 2. lin. 7.
 Pro L. ANTONIVS lege L. ATRA-TINVS.

P. 74. col. 1. lin. 19.
 Adverte, numum hunc jam extare vulgatum ab auctore Musei Pembroke. Tom. I. tab. 13, sed qui in imo loco non, ut nos, proram navis, sed caput apri vidit.

P. 110. col. 1. lin. 5.
 IMP. XII. adde XIII.

P. 113. col. 2. lin. 7.
 Denique delatum hoc anno patris patriae nomen invicta probatur ex fragmendo Dionis, praesentis anni facta complete, quod in codice bibliothecae Ve-

netae répertum anno 1798 vulgavit Iacobus Morellius, ejusdem bibliothecae praefectus dignissimus, in quo legitur: και η ἐπονυμία η τε πατρός ἀκεφας ἔδωλη, προτερος γνας ἀλλως ἀκεν ψηφισμάτος ἐκέρηματο, et nomen illi patris rite datum est, nam antea non legitime sive decreto sic appellabatur.

P. 143. col. 2. lin. 9.

At jam anno praecedente, nempe U. C. 744. fuisse IMP. XIII., efficit marmor Musei Veronensis pag. 95, in quo Augustus dicitur COS. XI. TRIBVN. POTHTEST. XIII. IMP. XIII.

P. 175. col. 1. lin. 12.

Exemplar hujus numi, quod Sestinius loco hic citato ex museo olim Osman Bey vulgavit, esse artis modernae, docuit me cl. Cousinervus ejus nunc musei possessor.

P. 192. col. 1. lin. 1.

Pro COS. III. lege COS. IIII.

P. 203. col. 1. lin. 29.

Sane et Pellerinio non probantur numi cum TR. P. XXV. pro XXXV., ut video ex epistola, quam is anno 1765 ad Khellium nostrum dederat.

P. 211. col. 1. post lin. 6.

ΔΡΟΤΣΟΣ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ
ΚΑΙΣΑΡΕΣ ΝΕΟΙ ΘΕΟΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ. *Idem typus.*
ΓΑΙΩ ΑΣΙΝΙΩ ΠΟΛΛΙΩΝΙ ΑΝΘΙΠΑΤΩ. *Idem typus.* ΑΕ. 2 (Mus. cl. Cousinervi Smyrnae.)

P. 228. col. 1. lin. 14.

Poenitet, me tam diu explicandis hujus numi causis immoratum. Illum credam aequo spurium, atque alium Vitelli, quem idem auctor ab iisdem Iliensibus signatum confidenter, at perperam jactavit. Vide infra Addenda ad pag. 319.

P. 241. col. 2. lin. 17.

Similem argenteum, sed propalam spurium, nuper in museum Caesareum intuli. Neque majoris fidei videtur esse alter Philippi sen. cum eadem epigraphe. Non puto extare numos sic inscriptos nisi in moneta Severi et filiorum.

P. 244. col. 2. lin. 25.

Eius templi meminit marmor editum a Maffeo: (Mus. Ver. p. 96.) QVOD. EST. SVB. TEMPLO. DIVI. CLAVDI.

P. 319. lin. 2.

Meum istud iudicium liberaliter nuper confirmavit praeclarus Cousinervus communicato mecum numo Iliensium, quem Sestinius ex museo Osman Bey vulgavit, (Lettere T. IV. p. 110.) quod nunc penes Cousinervum est. Numus hic genuinus sane est, fuitque ante oblatum vitium talis: ΦΡΟΝΤΙΝΟΤ. ΑΝΩΤ. Caput Herculis. Σ. ΕΠΙ. ΜΤΡΤΟΤ. ΡΗΓΕΙΝΟC. ΣΜΤΡ. *Fluvius decumbens*, estque obvius Smyrnae. At nunc ope ejus impostoris evasit talis: Λ. ΟΤΙΤΕΛΛΙΟC. ΚΑΙΣ. ΓΕΡ. Caput Vitelli, sic tamen, ut adhuc verissima Herculis lineamenta appareant. Σ. ΙΑΙΕΩΝ. ΣΚΑΜΑΝ. *Fluvius decumbens*. Numus Sardianorum, quem idem Sestinius ex eodem museo edidit, (l. c. p. 123.) Cousinervus item nunc possidet;

hunc quoque ex obvio Sardiam numo autonomo in imperatorum Vitellii conuersum, jam plane constat, quantumcumque Sestinius ejus conetur probitatem tueri. Est hic Sardianorum numus, qui in antica habet caput Herculis, in aversa Omphalen gradientem, in museis non infrequens, in multis jam catalogis vulgatus, omnibus in eo caput Herculis agnoscentibus. Est is in museo Caesareo, tam certo Hercule, quam is certe Vitellius esse non potest, quod quisque fatebitur, cuicunque aut adicta ab antiquis Herculi lineamenta, aut certa Vitellii sunt cognita. Vitellium ergo fecit propodium mangonis Osmanni scalprum. Istud Sestini peccatum non tam axiam mrebat enucleationem, nisi is inde le gem intulisset inconsultis vel tironibus perniciosa hercle, qua sanxit, numos similes omnes, qui exesa Vitellii inscriptione praeferre caput Herculis videbantur, ex autonomorum numero exceptos inter imperatorios Vitellii esse locandos. Post haec arbitretur lector, quale judicium ferendum sit de numo tertio Macedonum, quem eruditus abbas ex eodem fonte edidit. (l. c. p. 97.)

P. 422. col. 2. post lin. 28.

Iota rupesque partis aversae indicant aperta per rupes invias itinera modo et vehicularum commeatui idonea, quem typi sensum confirmat marmor Gruteri: (p. 149. 1.) C. IVLIVS. CAESAR. VIAM. INVIAM. SOLERT. S. ET. IMPENDIO. ROTABilem REDDIDIT. Non audebam tum, cum praesentem numum illustrarem, monumenti hujus auctoritatem ad-

vocare, quia pleraque Iulii Caesaris marmora suspectae mihi semper fidei sunt visa, quam suspicionem auxit vocabulum *rotabilis* Latinitati aureae, quin et argenteas incompertum, propter quod et Maffeo reprobandum visum. (Ars crit. lap. p. 293.) At nunc commemorandum visum, quia illud summus artis lapidariae magister Marinus stomachatus non est. (Frat. arv. p. 697.)

P. 525. col. 1. lin. 5.

Pro numum lege numerum.

P. 526. col. 2. post lin. 3.

Iam inde ab Occone circumferuntur numi L. Aelii in parte aversa inscripti: PANNONIAE. CVRTA. AEL. Pro instituto meo, quo negligendos decrevi eluviem numorum aperte falsorum, cuius causam dedi in praefatione ad hunc tomum sub finem, hunc quoque numum negligendum duxi. Omnes enim ejus generis, quotquot viderim, (vidi autem plurimos, neque desunt in museo Caesareo) spurios compperi, et constat, eorum extare matricem Patavinam, vulgatam a Molinetto inter numos Patavinos. (Cabin. de Genev. num. 24.) Quae sane causa fuit, cur spuria haec progenies a castissimo Vaillantio in dilectum suum recepta non sit. Commemorandum istud visum est, quia forte fortuna vidi, similem a cl. viro Schönwisnero ex museo Bar. Sandor vulgatum, adprobatumque, quem tamen a reliquis eo differe ait, quod pro CVRTA legitur CVRIA. (Iter per Pannon. P. II. p. 116.)

A D D E N D A

A D

V O L V M E N S E P T I M V M

P. 7. col. 2. lin. 27.
Pro pecunia lege corona.

P. 28. col. 1.
Addendum hoc loco, hanc columnnam procumbentem a Pio VI. fuisse erectam, et vide, quae de eadem dixi Vol. VI. p. 431. col. 1.

P. 188. col. 1. lin. 33.
Pro BRITANNICAE lege BRITTAN-
NICAЕ.

P. 194. col. 1. lin. 29. post: diximus.
Haec cum scriberem, non adverti animum, Dionem hunc nuptiarum cu-
rante Faustina apparatum non tanquam verum, sed Severo nonnisi secundum quietem oblatum euartare. Ad vidi etiam, eadem Dionis verba nonnihil ambigue proposita Tillemontium quoque in errorem induxisse. (Nota VI. in Severum.) Causam ergo non habemus, quae nos co-
gat, nimium maturare Severi cum Dom-
na conjugium, praecipue cum obstent

non pauca, quae illud aliquot annis dif-
ferendum potius suadeant.

P. 207. col. 2. lin. 23.
Pro BRITANNICAE lege BRITTAN-
NICAЕ.

P. 319. col. 2. lin. 15.
Pro generum lege socrorum.

P. 384. col. 2. lin. 28.
Alterum testimonium Taciti, agentis de iis, quae adversus ignis pericula post grave incendium Neronianum decreta fuere, (Annal. XV. 43.) nimirum ut aedi-
ficia ipsa certa sui parte sine trabibus, saxo Gabino Albanove solidarentur,
quod is lapis ignibus impervius est. Her-
odianus causam propagati tam celeriter Romae, imperante Maximino, incendii confert in ligneas aedificiorum projectu-
ras, quales, addit, in urbe sunt plurimae,
και ει τινες ησαν ξυλων εξοχαι, πολλαι δε
αυται κατα την πολιν, tum in domos nimis
constipatas, et materiae ligneae copiam,

δια πυκνωτητα των συνοικιων, ξυλειας τε πληθος σπαλληλον. (L. VII. in fine.) De Praetextato sub Valentiniano I. urbis praefecto narrat Ammianus, (L. XXVII.) eum *Maeniana sustulisse omnia, fabricari Romae priscis quoque vetita legibus.* Non dubito, Maenianorum nomine intelligi id ipsum, quod hoc loco Herodianus *ligneas projecturas* vocat. Ait Festus (sub *Maeniana*): *Maeniana aedificia a Maenio sunt appellata; is enim primus ultra columnas extendit tigna, quo ampliarentur superiora.* Et Isidorus: (Orig. L. XV. c. 3.) *Maenianus collega Crassi in foro projectit materias, ut essent loca, in quibus spectantes insisterent, quae ex nomine ejus Maeniana appellata est.* Haec et solaria, quia patent soli; post haec alii lapide, aliis materia aedificare porticibus *Maeniana, et foribus et domibus* adjecerunt. Etiam Asconius, ubi agit de columna Maenia, (ad Ciceronis divinationem cap. 16.) memi-

nit *columnae, super quam Maenius tecum projiceret, ex pro voluntibus tabulatis.* Fuere ergo haec Maeniana solario rum quoddam genus, quae et nos orna menti et commodi causa aedibus saepe ad jicimus, et ex Gallorum lingua *Balcons* appellamus. At quia haec Romae ligno plerumque constitere, ut arguant, verba *tigna, materia, tabulata,* orto forte incendio idoneum fuere flammis pabulum; jure adeo, ut ait Ammianus, *priscis quoque legibus vetita.* — Vide descrip tionem incendorum urbis bene longam apud Iuvenalem. (Sat. VI. inde a versu 197.)

P. 476. col. 2. lin. 23.

Dixi hoc loco, non extare marmora, quae Claudio Gothicō *Germanici* no men tribuant, et tamen altius p. 405 mar mor proposui, in quo is *Germanicus* dicitur. Monendum igitur, nonnisi raris sime nomen istud in marmoribus legi.

ADDENDA

AD

VOLVMEN OCTAVVM.

P. 455. col. 2. lin. 33.

Omittendum forte, nam Vol. VII. p. 405 produxi marmor haud ita pridem reperatum, in quo Claudius hic palam Germanicus dicitur.

P. 499. col. 2. lin. 11.

Dixi altius, (p. 497. col. 1.) repertos nonnunquam fuisse numos una cum tractecta per foramen catenula, visumque nonnullis, ejus ope hos numos ex signis militaribus pependisse. Rectius Buonarrotius, quem semper expertus sum sane ac sobrie de re quacunque judicare, in

phylacteriorum eos loco habuit, illosque ex collo, aut nodo pendulos fuisse gestatos, cum constet, multis veterum persuasum fuisse, reges ac principes occultam quandam vim, et adversus ipsum factum efficaciam in se habuisse repositam. (Osserv. istor. p. 413.) Dixi alibi, (Doct. Vol. II. p. 107.) ex simili causa aeneos Alexandri M. numos a vulgo superstitione fuisse gestatos, tametsi dubitari non potest, saepe unius in principes suos affectus causa eorum fuisse numos suspensos, quomodo tot alii principum vultus in gemma caelatos gestare consueverunt.

I N D E X.

PRAEFATIO	Pag. III
NOTITIA LITERARIA de vita et scriptis Iosephi Hilarii Eckhel	— V

ADDENDA ad Volumen Primum	Pag. 3
» ad Volumen Secundum	— 20
» ad Volumen Tertium	— 34
» ad Volumen Quartum	— 48
» ad Volumen Quintum	— 52
» ad Volumen Sextum	— 53
» ad Volumen Septimum	— 56
» ad Volumen Octavum	— 58

VINDOBONAE 1826.

TYPIS HAEREDIS VAN GHELEN.

C O R R I G E N D A.

- Pag. 4 Col. 1 Lin. 5 *loco* observari, *lege* observavi.
 — 4 — 2 — 21 *l. επιτυπωσθαι*, *l. επιτυπωσθαι*.
 — 6 — 1 — 3 *l. AVG.* *l. AV.*
 — 6 — 1 — 18 *l. IMP.* *l. IM.*
 — 6 — 1 — 37 *l. P. C.* *l. P. C.* col. 1. post lin. 2f.
 — 7 — 1 — 11 *l. dissimultato*, *l. dissimulato*.
 — 8 — 2 — ultimae duae *l. cur antiquist e. i. v. a monsene*, *l. our antiquists*
e. i. v. a. nonsense.
 — 9 — 2 — 4 *l. TASCT*, *l. TASCF.*
 — 9 — 2 — 10 *l. TASCHIOVANTI*, *l. TASCHIOVANTI.*
 — 9 — 2 — 19 *l. TASCIOVA*, *l. TASCIOVA.*
 — 11 — 2 — 23 *l. eum*, *l. cum.*
 — 11 — 2 — 35 *l. ne*, *l. me.*
 — 12 — 1 — 13 *l. P. 98.* *l. P. 98.* col. 2. post. lin. 11.
 — 12 — 2 — 34 *l. Livii*; *l. Livio.*
 — 14 — 1 — 5 *l. tempore*, *l. tempora.*
 — 15 — 1 — 29 *l. numeratur*, *l. muneratur*,
 — 15 — 2 — 9 *l. P. 144.* *l. P. 144.* col. 1. post lin. 2.
 — 16 — 1 — 24 *l. vocat*, *l. vocant*.
 — 17 — 1 — 19 *l. attius*, *l. altius*.
 — 17 — 2 — 5 *l. P. 183.* *l. P. 183.* col. 2. post lin. 11.
 — 18 — 1 — 24 *l. porrigunt*, *l. porriguntur*.
 — 19 — 1 — 4 *l. Trat*, *l. Frat*.
 — 19 — 2 — 2 *l. Panormitanarum*, *l. Panormitanorum*.
 — 21 — 1 — 26 *l. luneola*, *l. lunula*.
 — 21 — 2 — 30 *l. c. III.* *l. c. III.*
 — 25 — 1 — 4 *l. P. 109.* *l. P. 109.* col. 1. lin. 15. post *deum*.
 — 25 — 1 — 20 *l. P. 120.* *l. P. 120.* col. 2. lin. 19.
 — 26 — 1 — 21 *l. P. 189.* *l. P. 189.* col. 1. lin. 18.
 — 27 — 1 — 21 *l. Salyaneum*, *l. Salgancum*.
 — 27 — 2 — 14 *l. P. 233.* col. 1. ante CORONE CORINTHVS, *l. P. 233.* col. 1
ante CORONE:
CORINTHVS.
 — 27 — 2 — 31 *l. XIII.* *l. XII.*
 — 30 — 2 — penult. *l. nomem*, *l. nomen*.
 — 31 — 2 — 32 *l. ΕΦΕ*, *l. Εφ*.
 — 32 — 1 — 35 *l. P. 546.* *l. P. 546.* col. 2. lin. 22.
 — 35 — 2 — 4 *l. autopto*, *l. autopta*.
 — 35 — 2 — 12 *l. arra*, *l. arca*.
 — 37 — 1 — 38 *l. Chishall.* Ant. Asia. *l. Chishull.* Ant. Asiat.
 — 37 — 2 — 19 *l. fortuito*, *l. fortuita*.
 — 37 — 2 — 38 *l. fecit*, *l. fuit*.
 — 38 — 1 — 11 *l. Τε.* *l. γε*.
 — 39 — 1 — 38 *l. Philopapum*, *l. Philopappum*.
-